

Praktinis amžiaus nustatymo vadovas

Praktinis amžiaus nustatymo vadovas

2025 m. lapkričio mėn.

2022 m. sausio 19 d. Europos prieglobsčio paramos biuras (EASO) tapo Europos Sąjungos prieglobsčio agentūra (EUAA). Visos nuorodos į EASO, EASO leidinius ir įstaigas turėtų būti suprantamos kaip nuorodos į EUAA.

Rankraštis baigtas rengti 2025 m. lapkričio mėn.

Trečias leidimas

Nei Europos Sąjungos prieglobsčio agentūra (EUAA), nei joks EUAA vardu veikiantis asmuo nėra atsakingas už šios informacijos naudojimą.

Liuksemburgas. Europos Sąjungos leidinių biuras, 2025 m.

Spausdintas

leidinys ISBN 978-92-9418-410-8 doi:10.2847/3648364 BZ-01-25-063-LT-C

PDF ISBN 978-92-9418-409-2 doi:10.2847/2577975 BZ-01-25-063-LT-N

© Europos Sąjungos prieglobsčio agentūra (EUAA), 2025

Leidžiama atgaminti nurodžius šaltinį.

Norint naudoti ar atgaminti elementus, kurių autorių teisės nepriklauso EUAA, gali reikėti gauti tiesioginį atitinkamų teisių turėtojų leidimą. EUAA nepriklauso šių elementų autorių teisės:

Viršelio nuotrauka: [Seventyfour](#), ID 571507909], © Adobe Stock, 2025

Apie vadovą

Kodėl parengtas šis vadovas? Europos Sąjungos prieglobsčio agentūros (EUAA) misija – palengvinti ir remti Europos Sąjungos valstybių narių ir asocijuotųjų Šengeno šalių (ES+ šalių ⁽¹⁾) veiklą įgyvendinant bendrą Europos prieglobsčio sistemą (BEPS). 2024 m. gegužės mėn. priimtas Migracijos ir prieglobsčio paktas ⁽²⁾. Prieglobsčio procedūros reglamento ⁽³⁾ (PPR) 25 straipsnyje minima amžiaus nustatymo procedūra. Šis atnaujintas leidimas parengtas remiantis 2018 m. rugsėjo mėn. agentūros paskelbta antra vadovo redakcija ir atspindi teisės aktų pakeitimus, padarytus Migracijos ir prieglobsčio paktu.

Kaip buvo rengiamas šis vadovas? Derindama gaires su nauja teisine sistema, EUAA bendradarbiavo su išorės ekspertu ir gavo vertingos informacijos iš Europos Komisijos, UNHCR ir UNICEF. Prieš baigiant rengti šį vadovą dėl jo buvo konsultuojamasi su visomis ES+ šalimis per EUAA pažeidžiamumo ekspertų tinklą ir prieglobsčio procesų tinklą. EUAA valdančioji taryba šį vadovą patvirtino 2025 m. lapkričio mėn.

Kas turėtų naudotis šiuo vadovu? Šis vadovas pirmiausia skirtas tiems darbuotojams, kuriems tenka prašyti atlikti amžiaus nustatymo procedūrą ir patiems ją vykdyti, kai yra pagrįstų abejonių dėl tarptautinės apsaugos prašytojo amžiaus. Amžiaus nustatymo procedūras šalyse vykdo įvairios institucijos. Amžiaus nustatymas yra bendradarbiavimu grindžiamas procesas – jį svarbu įtraukti įvairių sričių specialistus. Todėl šis vadovas turėtų būti platinamas ir prieinamas visoms įstaigoms, kurių atstovams gali dalyvauti amžiaus nustatymo procese. Tai apima tiesiogiai dalyvaujančius asmenis, tokius kaip vertintojai, globėjai, patarėjai teisės klausimais, advokatai, vaiko apsaugos pareigūnai ir sprendimų priėmėjai, taip pat netiesiogiai dalyvaujančius partnerius, nukreipiančius prašytoją amžiaus nustatymo procedūrai.

Kaip naudotis šiuo vadovu?

Remdamiesi šiuo vadovu specialistai gali:

- priimti sprendimą, ar amžiaus vertinimas yra būtinas ir galimai išsklaidytų abejones dėl asmens amžiaus;
- užtikrinti, kad būtų taikomos būtinos apsaugos priemonės ir per visą procesą būtų gerbiama vaikų teisės, įskaitant teisę būti išklaustam ir teisę į globėjo ar vieno iš tėvų arba abiejų tėvų pagalbą bei advokato ar patarėjo teisės klausimais pagalbą;
- užtikrinti, kad amžiaus nustatymo procesas atitiktų ES ir nacionalinės teisės aktus ir todėl galėtų būti abipusiai pripažįstamas ES+ šalyse.

⁽¹⁾ 27 ES valstybės narės, taip pat Islandija, Lichtenšteinas, Norvegija ir Šveicarija.

⁽²⁾ Europos Komisija: Migracijos ir vidaus reikalų generalinis direktoratas, Migracijos ir prieglobsčio paktas, Europos Komisijos interneto svetainė, 2024 m. gegužės 21 d. https://home-affairs.ec.europa.eu/policies/migration-and-asylum/pact-migration-and-asylum_en.

⁽³⁾ 2024 m. gegužės 14 d. Europos Parlamento ir Tarybos [reglamentas \(ES\) 2024/1348](#), kuriuo Sąjungoje nustatoma bendra tarptautinės apsaugos procedūra ir panaikinama Direktyva 2013/32/ES (OL L, 2024/1348, 2024 5 22).

Šiomis gairėmis siekiama padėti kompetentingoms institucijoms ir kitiems amžiaus nustatymo procedūrų dalyviams:

- pateikiant bendro pobūdžio informaciją apie amžiaus nustatymą ir teisinius reikalavimus, nustatytus pakto teisės aktuose (žr. [2 skyrių „Teisės ir procedūrinės garantijos“](#));
- paaiškinant bendro pobūdžio aspektus, susijusius su amžiaus nustatymo procedūros praktiniu įgyvendinimu (žr. [3 skyrių „Praktinis amžiaus nustatymo procedūros įgyvendinimas“](#));
- apžvelgiant laipsnišką ir daugiadalykį amžiaus nustatymo būdą, konkrečiai paaiškinant daugiadalykių grupių struktūrą ir veiklos modelį bei, jei taikoma, sveikatos patikrinimus atliekančių asmenų vaidmenį (žr. [3.3.2 skyrių „Medicininis vertinimas: pirmenybė teikiama kuo mažiau invaziniam tyrimui“](#));
- paaiškinant, kaip iš tikrųjų atlikti amžiaus vertinimą ir kokius metodus taikyti (žr. [1 priedas. Amžiaus nustatymo pokalbis](#) ir [2 priedas. Psichosocialinis vertinimas](#));
- bendruosius praktinius aspektus, į kuriuos reikia atsižvelgti (žr. [3 priedas. Kontroliniai sąrašai. Taikomi standartai, informacijos teikimas, priežiūra ir saugumas](#)).

Kaip šis vadovas susijęs su nacionalinės teisės aktais ir praktika? Tai yra neįpareigojanti konvergencijos priemonė. Jis nėra teisiškai privalomas. Šiuo vadovu siekiama kuo labiau suderinti amžiaus nustatymo praktiką visose ES+ šalyse, padėti specialistams įgyvendinti nuoseklias, teisėmis grindžiamas procedūras, laikantis konkrečių ES ir nacionalinių taisyklių. Visuose pakto dokumentuose nurodoma Jungtinių Tautų vaiko teisių konvencija ⁽⁴⁾ (VTK), ES pagrindinių teisių chartija ⁽⁵⁾ (toliau – Chartija), Europos žmogaus teisių konvencija ⁽⁶⁾ (EŽTK) ir pagrindinių teisių sistema, į kurias reikia atsižvelgti visos prieglobsčio procedūros metu, pradedant nuo tikrinimo etapo. Atsižvelgiant į tai, Prieglobsčio procedūros reglamente (PPR) numatytos pagrindinės apsaugos priemonės, taikomos rengiant ir vykdant amžiaus nustatymo procedūras.

Kaip šis vadovas susijęs su kitomis amžiaus nustatymo priemonėmis, gairėmis ir rekomendacijomis?

EUAA *Praktinis amžiaus nustatymo vadovas (trečias leidimas, 2025 m.)* yra dalis platesnio amžiaus nustatymo priemonių rinkinio, kurį sudaro:

- EUAA animacinis filmukas vaikams „[All you need to know about age assessment](#)“ (Viskas, ką turi žinoti apie amžiaus nustatymą);
- brošiūra: EUAA, „[All You Need to Know about Age Assessment](#)“, 2022 m. sausis;
- EUAA animacinis filmukas specialistams „[Age assessment - Why? When? How?](#)“ (Amžiaus nustatymas. Kodėl? Kada? Kaip?) ir vaikams skirta informavimo medžiaga, prieinama portale „[Let's speak asylum](#)“.

⁽⁴⁾ JT Generalinė Asamblėja, [Vaiko teisių konvencija, Jungtinės Tautos](#), sutarčių rinkinys, 1577 tomas, p. 3, 1989 m. lapkričio 20 d. <https://www.refworld.org/legal/agreements/unga/1989/en/18815>.

⁽⁵⁾ Europos Sąjunga, [Europos Sąjungos pagrindinių teisių chartija](#), 2012 m. spalio 26 d., 2012/C 326/02.

⁽⁶⁾ Europos Taryba, [Žmogaus teisių ir pagrindinių laisvių apsaugos konvencija, iš dalies pakeista protokolais Nr. 11 ir Nr. 14](#), 1950 m. lapkričio 4 d., ETS 5.

Šis vadovas turėtų būti naudojamas kartu su šiomis priemonėmis:

- EUAA / FRA, [Prieglobsčio procedūra. Praktinė priemonė globėjams](#), 2023 m. ir
- EUAA, *Geriausių vaiko interesų apsaugos praktinis vadovas. Antras leidimas* (bus išleistas 2026 m.).

Kai kurie EUAA praktiniai vadovai ir priemonės, nurodomi šiame praktiniame vadove, bus paskelbti ir (arba) palaipsniui atnaujinami 2025–2027 m. Naujos šių leidinių redakcijos bus suderintos su Migracijos ir prieglobsčio pakto teisės aktais. Kai leidiniai bus paskelbti, kartu su visais kitais EUAA leidiniais jie bus prieinami internetu [EUAA interneto svetainėje](#).

Atsakomybės ribojimo pareiškimas

Šis vadovas parengtas nedarant poveikio principui, kad tik Europos Sąjungos Teisingumo Teismas gali autoritetingai aiškinti ES teisę.

Turinys

Santrumpų sąrašas.....	8
Žodynėlis	10
1. Amžiaus svarba	13
2. Teisės ir procedūrinės garantijos.....	16
2.1. Geriausi vaiko interesai	18
2.2. Nepilnametystės prezumpcija	21
2.2.1. Patvirtinamųjų dokumentų vertinimas	24
2.2.2. Amžiaus nustatymo pagrindimas	26
2.3. Globa ar atstovavimas	27
2.4. Patarėjo teisės klausimais vaidmuo	29
2.5. Teisė gauti informaciją, dalyvauti ir duoti sutikimą.....	30
2.6. Kvalifikuoti amžiaus vertintojai	32
2.7. Nešališkumas ir nediskriminavimas vykdant amžiaus nustatymo procedūrą.....	35
2.8. Abejotinų aplinkybių aiškinimas prašytojo naudai.....	38
3. Praktinis amžiaus nustatymo procedūros įgyvendinimas.....	40
3.1. Specialiųjų poreikių nustatymas	42
3.2. Sprendimas pradėti amžiaus nustatymo procedūrą arba jos nepradėti	43
3.2.1. Apsaugos priemonių taikymas užkertant kelią piktnaudžiavimui sistema	45
Procedūrinių garantijų laikymasis.....	48
3.3. Laipsniškas ir daugiadalykis amžiaus nustatymas	50
3.3.1. Nemedicininiai amžiaus nustatymo metodai	52
3.3.2. Medicininis vertinimas: pirmenybė teikiama kuo mažiau invaziniam tyrimui.....	55
3.4. Sprendimas.....	58
3.5. Sprendimo dėl amžiaus ginčijimas.....	59
3.5.1. Sprendimo dėl amžiaus peržiūra atsižvelgiant į naujus įrodymus	60
4. Besiformuojančios ir naujos technologijos	61
5. Papildomi ištekliai.....	62
Priedai	63
1 priedas. Amžiaus nustatymo pokalbis.....	63
2 priedas. Psichosocialinis vertinimas	73

3 priedas. Kontroliniai sąrašai. Taikomi standartai, informacijos teikimas, priežiūra ir saugumas	81
4 priedas. Sutikimo dalyvauti amžiaus nustatymo procedūroje forma (pavyzdys) ...	84
5 priedas. 2018 m. leidimo vadove pateiktų amžiaus nustatymo metodų apžvalga	86
Rekomendacijos dėl laipsniško metodų taikymo	87

Santrumpų sąrašas

Santrumpa	Apibrėžtis
BEPS	bendra Europos prieglobsčio sistema
Chartija	Europos Sąjungos pagrindinių teisių chartija
DI	dirbtinis intelektas
EUAA	Europos Sąjungos prieglobsčio agentūra
FRA	Europos Sąjungos pagrindinių teisių agentūra
GVI	geriausi vaiko interesai
IKŠ	informacija apie kilmės šalį
PMVR	Prieglobsčio ir migracijos valdymo reglamentas – 2024 m. gegužės 14 d. Europos Parlamento ir Tarybos reglamentas (ES) 2024/1351 dėl prieglobsčio ir migracijos valdymo, kuriuo iš dalies keičiami reglamentai (ES) 2021/1147 ir (ES) 2021/1060 bei panaikinamas Reglamentas (ES) Nr. 604/2013
PPR	Prieglobsčio procedūros reglamentas – 2024 m. gegužės 14 d. Europos Parlamento ir Tarybos reglamentas (ES) 2024/1348, kuriuo Sąjungoje nustatoma bendra tarptautinės apsaugos procedūra ir panaikinama Direktyva 2013/32/ES
PR	Priskyrimo reglamentas – 2024 m. gegužės 14 d. Europos Parlamento ir Tarybos reglamentas (ES) 2024/1347 dėl trečiųjų šalių piliečių ar asmenų be pilietybės priskyrimo prie tarptautinės apsaugos gavėjų, vienodo pabėgėlių arba papildomą apsaugą galinčių gauti asmenų statuso ir suteikiamos apsaugos pobūdžio standartų, kuriuo iš dalies keičiama Tarybos direktyva 2003/109/EB ir panaikinama Europos Parlamento ir Tarybos direktyva 2011/95/ES
PSD (2024 m.)	Priėmimo sąlygų direktyva – 2024 m. gegužės 14 d. Europos Parlamento ir Tarybos direktyva (ES) 2024/1346, kuria nustatomos normos dėl tarptautinės apsaugos prašytojų priėmimo
PŽ	prekyba žmonėmis
Sistema EURODAC	Europos pirštų atspaudų duomenų bazė prieglobsčio srityje
Tikrinimo reglamentas	2024 m. gegužės 14 d. Europos Parlamento ir Tarybos reglamentas (ES) 2024/1356, kuriuo nustatomas trečiųjų šalių piliečių tikrinimas prie išorės sienų ir iš dalies keičiami reglamentai (EB) Nr. 767/2008, (ES) 2017/2226, (ES) 2018/1240 ir (ES) 2019/817

Santrumpa	Apibrėžtis
UNHCR	Jungtinių Tautų vyriausiasis pabėgėlių reikalų komisaro biuras
UNICEF	Jungtinių Tautų vaikų fondas
Valstybės narės	ES valstybės narės
VTK	Jungtinių Tautų vaiko teisių konvencija

Žodynėlis

Amžiaus nustatymo ekspertų grupė – daugiadalykė specialistų komanda, kuri bendromis jėgomis nustato žmogaus amžių atsižvelgdama į įvairius veiksnius, įskaitant fizinius, psichologinius, raidos, aplinkos ir kultūrinius. Ekspertų grupę sudaro šiame konkrečiame amžiaus nustatymo procese dalyvaujantys specialistai, tarp kurių gali būti socialiniai darbuotojai, (etno)antropologai, vaikų psichologai, gydytojai (pediatrai ar kiti medicinos specialistai) ir kultūrų tarpininkai.

Amžiaus nustatymo procedūra – procedūra, kurios metu kompetentingos institucijos siekia nustatyti prašytojo chronologinį amžių arba amžiaus intervalą, kad išsiaiškintų, ar jis yra vaikas, ar suaugusysis.

Amžiaus patikrinimas – pirminis faktų nustatymo etapas, kurį atlieka kompetentingas pareigūnas tapatybės patikrinimo metu. Šis etapas paprastai vyksta nustatant tapatybę ir jo metu užduodami keli tikslingi klausimai, siekiant surinkti pagrindinę asmeninę informaciją ir visus turimus dokumentus. Tai nėra atskiras išsamus pokalbis, o tik tapatybės ar pažeidžiamumo patikrinimų dalis, skirta įvertinti, ar nurodytas amžius atrodo įtikinamas, kai iš pradžių kyla abejonių. Šiame etape žodžiu užduodami klausimai turėtų būti trumpi ir proporcingi, skirti išsiaiškinti paprastą biografinę informaciją (pavyzdžiui, vardą, pavardę, gimimo datą ir vietą, šeimos sudėtį, dokumentus, kuriuos prašytojas gali turėti ir gali pateikti, bei dokumentus, kurie gali būti pateikti ir atrodo suklastoti arba gauti / naudoti apgaulės būdu). Tai daroma siekiant patikrinti, ar gali kilti rimtų abejonių dėl nurodyto amžiaus. Paprastai tai daroma pirminių patikrinimų metu (pavyzdžiui, atliekant patikrinimą pasienyje). Jei išlieka rimtų abejonių, byla turi būti perduota sprendžiančiajai institucijai, kad ši įvertintų, ar abejonės iš tiesų pagrįstos ir ar reikia oficialiai nustatyti asmens amžių.

Biologinis amžius – tikrasis organizmo senėjimo laipsnis ir ilgaamžiškumo potencialas, o ne tik metų skaičius, kurį žmogus jau gyvena (chronologinis amžius) ⁽⁷⁾. Jam daro poveikį tokie veiksniai kaip mityba, fizinis aktyvumas, genetika ir aplinkos poveikis ⁽⁸⁾.

Chronologinis amžius ⁽⁹⁾ – amžius, matuojamas metais, mėnesiais ir dienomis nuo to laiko, kai asmuo gimė.

⁽⁷⁾ Terry Smith ir Laura Brownlees, *Age Assessment: A Technical Note*, UNICEF, 2013 m. sausio mėn. <https://www.refworld.org/reference/themreport/unicef/2013/en/90892>.

⁽⁸⁾ Klivlando klinika, 2025. *Biological Age: What It Is and How You Can Measure It. Health Essentials*, 2025 m. sausio 10 d. https://health.clevelandclinic.org/biological-age?utm_source=chatgpt.com.

⁽⁹⁾ UNICEF *Techninė pastaba dėl amžiaus nustatymo*, 2013 m., op. cit., išn. 7.

Globėjas ⁽¹⁰⁾ arba **atstovas** ⁽¹¹⁾ – kompetentingos institucijos paskirtas nepriklausomas asmuo, kuris užtikrina nelydimo vaiko geriausius interesus ir bendrą gerovę. Šiuo tikslu globėjas atstovauja vaikui ir veikia jo vardu bei prireikus papildo jo veiksnumą. Šie du terminai laikomi sinonimais ir vartojami Pakte. Praktiniais sumetimais šiame vadove EUAA teikia pirmenybę terminui „globėjas“.

Invazinis ⁽¹²⁾ ar **intervencinis** – sąvoka „invazinis“ paprastai vartojama medicininėms procedūroms apibūdinti, norint nurodyti, kad jas atliekant į kūną ar kūno ertmes yra kišami instrumentai ar kiti objektai ir netgi gali būti pjaunami audiniai. Kai amžiui nustatyti taikomas intervencinis metodas, tikėtina, kad jis turės neigiamą ar nepageidaujamą poveikį asmens psichosocialinei gerovei. Tai apima ne tik medicininės intervencijas, bet ir tokias procedūras, kurių metu asmuo turi apsinuoginti arba fotografuojamos jo kūno dalys (nuotraukos įtraukiamos į prašytojo bylą). Nors medicinine prasme fiziškai neinvazinės, šios procedūros laikomos intervencinėmis ir gali turėti panašų poveikį prašytojo orumui bei gerovei.

Laikinis globėjas – asmuo, kuris rūpinasi vaiku, kol paskiriamas nuolatinis globėjas. Pakte numatyta, kad toks asmuo skiriamas jau tikrinimo metu ⁽¹³⁾. Šis asmuo paskiriamas nedelsiant nelydimo vaiko (arba asmens, kurio amžius ginčijamas) atstovo pareigoms laikinai vykdyti, kol paskiriamas globėjas arba atstovas. Laikinis globėjas turi gebėti padėti vaikui ir užtikrinti jo geriausius interesus ir bendrą gerovę, kad vaikas galėtų pasinaudoti teisės aktais numatytais teisėmis ir nedingtu.

Nelydymas vaikas – šis terminas vartojamas kaip termino **nelydymas nepilnamečis** sinonimas ir reiškia vaiką (nepilnamečį), kuris į ES+ šalių teritoriją atvyko nelydymas pagal atitinkamos valstybės teisę ar praktiką už jį atsakingo suaugusio asmens ir ten yra tol, kol toks asmuo (suaugusysis) ima juo rūpintis. Terminas apima ir vaiką (nepilnamečį), kuris liko be palydos po to, kai atvyko į ES+ šalių teritoriją ⁽¹⁴⁾. Be to, šis terminas apima **atskirtus vaikus**, t. y. vaikus, kuriuos lydi giminaičiai arba kiti suaugusieji šeimos nariai, kurie nėra jų tėvai ar teisėti globėjai.

Pagrįstos abejonės – pagrįstų abejonių kyla tada, kai negalima nustatyti asmens amžiaus arba kai jis paneigiamas atlikus amžiaus patikrą, įskaitant prašytojo paaiškinimų išklausymą, turimų patvirtinamųjų dokumentų peržiūrą ir kitų susijusių įrodymų bei požymių įvertinimą. Tokiais atvejais surinkta informacija nepakankamai pagrindžia nurodyto amžiaus patikimumą, todėl gali tekti nustatyti asmens amžių.

⁽¹⁰⁾ Pagal [Reglamento \(ES\) 2024/1347](#) (Priskyrimo reglamentas, PR) 3 straipsnio 18 dalį: „globėjas – fizinis asmuo ar organizacija, įskaitant kompetentingų institucijų paskirtą valdžios instituciją, įgaliotą padėti ir atstovauti nelydimam nepilnamečiui ir, jei taikytina, veikti nelydimo nepilnamečio vardu, kad būtų užtikrinta, kad nelydymas nepilnamečis galėtų naudotis šiame reglamente nustatytais teisėmis ir vykdyti jame nustatytas pareigas, taip pat sykiu apsaugoti jo [geriausius] interesus ir bendrą gerovę“. Praktiškai globėjas dažnai būna prilyginamas atstovui arba socialiniam darbuotojui.

⁽¹¹⁾ Terminas „atstovas“ vartojamas naujoje Priėmimo sąlygų direktyvoje (PSD, (2024 m.) [\(Direktyva \(ES\) 2024/1346\)](#); PPR, PMVR [\(Reglamentas \(ES\) 2024/1351\)](#), Tikrinimo reglamente [\(Reglamentas \(ES\) 2024/1356\)](#) ir reglamente „EURODAC III“ [\(Reglamentas \(ES\) 2024/1358\)](#). Terminas „globėjas“ vartojamas PR kontekste. Pagal atitinkamas apibrėžtis jų vaidmuo bus toks pat, bet užduotys skirtingos. Tačiau, siekiant užtikrinti atstovavimo nelydimam nepilnamečiui tęstinumą, globėjas pagal Priskyrimo reglamentą gali būti tas pats asmuo, kaip ir atstovas, paskirtas pagal PSD (2024 m.) ir PPR.

⁽¹²⁾ Apibrėžtis iš Oksfordo žodyno internete: <https://en.oxforddictionaries.com/definition/us/invasive>.

⁽¹³⁾ Tikrinimo reglamento 25 konstatuojamoji dalis: „ 2024 m. gegužės 14 d. Europos Parlamento ir Tarybos reglamentas (ES) 2024/1356, kuriuo nustatomas trečiųjų šalių piliečių tikrinimas prie išorės sienų ir iš dalies keičiami reglamentai (EB) Nr. 767/2008, (ES) 2017/2226, (ES) 2018/1240 ir (ES) 2019/817, (OL L, 2024/1356, 2024 5 22).“

⁽¹⁴⁾ PPR 3 straipsnio 7 punktą ir PR 3 straipsnio 11 punktą.

Patarėjas teisės klausimais – teisės konsultantas, kuris pagal nacionalinę teisę tokiu pripažįstamas arba jam leidžiama teikti teisinius patarimus, arba asmuo, kuriam patikėta teikti teisinės konsultacijas ⁽¹⁵⁾.

Sprendžiančioji institucija – nacionalinė institucija, atsakinga už tarptautinės apsaugos prašymų nagrinėjimą, ⁽¹⁶⁾ ir atsakingas subjektas, sprendžiantis, ar reikia nustatyti amžių. Tai taip pat kompetentinga institucija, kuri atlikus vertinimą priima galutinį sprendimą dėl prašytojo amžiaus ⁽¹⁷⁾.

Teisinis atstovas – teisės konsultantas, pagal nacionalinę teisę pripažįstamas advokatas arba turintis teisę verstis advokato praktika, kuris teikia teisinę pagalbą ir atstovauja skundžiant sprendimą dėl prieglobsčio arba įgyvendinant teisę į teisinę gynybą. Teisinė pagalba ir atstovavimas ⁽¹⁸⁾ – tai individuali, išsami ir asmeniškai pritaikyta pagalba rengiant skundo dokumentus, dalyvaujant teismo posėdyje ir pan. Siekiant užtikrinti veiksmingą teisės į veiksmingą teisinę gynybą įgyvendinimą, teisinis atstovas turėtų būti paskirtas iš karto po pranešimo apie neigiamą sprendimą. Siekiant užtikrinti veiksmingą teisės į veiksmingą teisinę gynybą įgyvendinimą, teisinis atstovas turi būti paskirtas nedelsiant po pranešimo apie neigiamą sprendimą.

Vaikas arba **nepilnametis** – jaunesnis nei 18 metų trečiosios šalies pilietis arba asmuo be pilietybės. Šie žodžiai laikomi sinonimais, reiškiančiais bet kurį jaunesnį nei 18 metų asmenį; šiame leidinyje vartojami abu žodžiai. EUAA pirmenybę teikia žodžiui „vaikas“, tačiau žodis „nepilnametis“ vartojamas tada, kai jis aiškiai nurodytas teisinėje nuostatoje. Šiame vadove tarptautinės apsaugos prašantis asmuo, kurio amžius nėra nustatytas arba kelia abejonių, dar vadinamas **prašytoju** arba **asmeniu**. Šios gairės taikomos tiek nelydimiems, tiek lydimiems vaikams, ir atitinkamai pateikiamos susijusios nuorodos.

Vertintojai arba amžiaus vertintojai – specialistai, kuriems pavedama nustatyti asmens amžių, kai kyla abejonių dėl jo nurodyto amžiaus, ypač migracijos ir prieglobsčio kontekste.

⁽¹⁵⁾ PPR 14 konstatuojamoji dalis.

⁽¹⁶⁾ PPR 3 straipsnio 16 punktas ir 4 straipsnio 1 dalis.

⁽¹⁷⁾ PPR 25 straipsnio 1 dalis.

⁽¹⁸⁾ PPR 17 straipsnis.

1. Amžiaus svarba

Amžius yra vienas pagrindinių **asmens tapatybės** elementų, lemiantis asmens ryšį su valstybe. Vaikai yra atskira visuomenės grupė – iki 18 metų jie turi specialias teises, poreikius ir garantijas, kaip numatyta Vaiko teisių konvencijos 1 straipsnyje ⁽¹⁹⁾.

VTK 1 straipsnis

... vaiku laikomas kiekvienas žmogus, neturintis aštuoniolikos metų, jei pagal taikomą įstatymą jo pilnametystė nepažinta anksčiau.

Visose Europos Sąjungos valstybėse narėse pilnametystės amžius yra 18 metų. Nacionaliniuose įstatymuose tam tikros teisės ir pareigos gali būti nustatytos ir jaunesniems asmenims, pavyzdžiui, teisė tuoktis, baudžiamoji atsakomybė arba teisinis veiksnumas tam tikriems administraciniams veiksams atlikti. Visuomenėje vaiko buvimas ir tapatybė oficialiai pripažįstami vaiko gimimo įregistravimo aktu, kaip nustatyta Vaiko teisių konvencijos 7 ir 8 straipsniuose.

Pastaba dėl gimimo liudijimų ⁽²⁰⁾: gimimo liudijimas, išduodamas užregistravus gimimo faktą, yra asmens tapatybės įrodymas. Jis laikomas pirminiu dokumentu, būtinu kreipiantis dėl kitų dokumentų, įskaitant pasą. Svarbu, kad gimimo liudijimas vaikams būtų išduodamas iškart po gimimo, o ne vėliau, kad jie galėtų naudotis savo teisėmis ir gauti paslaugas, pavyzdžiui, sveikatos priežiūros, socialinės apsaugos ir kt.

UNICEF duomenimis, kai kuriose šalyse, įskaitant Somalį, Eritrėją, Etiopiją ir Afganistaną, kas ketvirtas vaikas lieka neregistruotas iki penkerių metų amžiaus ⁽²¹⁾. **Dėl tinkamai neregistruojamų gimimų** daugumai tokių šalių vaikų sunku įrodyti savo tapatybę ir amžių dokumentais – jie gali būti likę be pilietybės, apsaugos ir teisių.

Be registracijos, UNICEF ⁽²²⁾ atkreipė dėmesį į tai, kad vaikų, kurių gimimo faktas užregistruotas, skaičius smarkiai skiriasi nuo vaikų, turinčių **gimimo liudijimą**. Pasaulyje užregistruota apie 508 milijonus vaikų iki penkerių metų amžiaus, tačiau apie 70 milijonų iš jų neturi registracijos įrodymo – gimimo liudijimo. Konfliktų zonose, kai sukilėliai ar nevalstybiniai subjektai perima civilinės registracijos pareigas ir išduoda gimimo liudijimus, tokie liudijimai ar registracija dažnai nėra pripažįstami vyriausybių ar tarptautiniu mastu, arba gali būti naudojami

⁽¹⁹⁾ JT Generalinė Asamblėja, [Vaiko teisių konvencija, Jungtinės Tautos](#), op. cit., išn. 4.

⁽²⁰⁾ UNICEF, *Birth Registration for Every Child by 2030: Are We on Track?*, UNICEF duomenys, <https://data.unicef.org/resources/birth-registration-for-every-child-by-2030/>.

⁽²¹⁾ UNICEF, *Birth Registration*, UNICEF duomenys, <https://data.unicef.org/topic/child-protection/birth-registration/>.

⁽²²⁾ UNICEF, *Birth Registration for Every Child by 2030: Are We on Track?*, op. cit., išn. 20.

siekiant persekioti asmenis, kurie, kaip įtariama, yra susiję su kita konflikto šalimi (kaip pranešta, pavyzdžiui, Sirijoje ar Ukrainoje ⁽²³⁾).

Vaikų teisių konvencijoje pripažįstama, kad kiekvienas vaikas turi teisę į identiškumą ir pilietybę.

VTK 7 straipsnio 1 dalis

Vaikas turi būti įregistruotas nedelsiant po gimimo ir nuo gimimo turi teisę į vardą ... pilietybę; taip pat, kiek tai įmanoma, ... žinoti savo tėvus ir būti jų globojamas.

Jei asmuo neteisėtai netenka savo identiškumo, valstybė privalo jį atstatyti ir užtikrinti, kad jo teisės būtų pripažįstamos. Pagal VTK 8 straipsnio 2 dalį **asmens identiškumo išsaugojimas ir atstatymas** yra visoms valstybėms dalyvėms, ne tik paties asmens valstybei, taikoma pareiga.

Amžius gali būti **esminė faktinė aplinkybė** nagrinėjant tarptautinės apsaugos prašymus, kai vertinami tokie faktai kaip vaikų santuoka, priverstinis verbavimas, prekyba vaikais ar kitos smurto ir diskriminavimo formos, susijusios su vaikais. Pagal Priskyrimo reglamentą ⁽²⁴⁾ (PR) persekiojimo veiksmai gali būti susiję su lytimi arba su tuo, kad asmuo yra vaikas ⁽²⁵⁾. Todėl vertindamos vaikų prašymus valstybės narės turėtų atsižvelgti į persekiojimo veiksmus, susijusius su tuo, kad asmuo yra vaikas, pavyzdžiui, nepilnamečių verbavimą, genitalijų žalą, priverstinę santuoką, prekybą vaikais, vaikų darbą ir prekybą žmonėmis seksualinio išnaudojimo tikslais ⁽²⁶⁾.

Konfliktai ir karas dar labiau apsunkina gimimų registravimą, nes sunaikinami įrašai, tampa pavojinga kreiptis į vietos valdžios institucijas arba nutrūksta administracinių sistemų veikimas. Tačiau konfliktų zonose užregistruoti gimimą ir turėti civilinę būklę patvirtinančius dokumentus dar svarbiau. Šie dokumentai būtini šeimoms susijungti, humanitarinei pagalbai ir būtinosioms paslaugoms, tokioms kaip švietimas ir sveikatos priežiūra, gauti.

Kultūriniai veiksniai taip pat gali turėti įtakos nustatant amžių. Kai kuriose kultūrose žmogus laikomas suaugusiuoju ne tada, kai jis pasiekia tam tikrą [chronologinį amžių](#), o tada, kai pasikeičia jo fiziniai bruožai arba įvyksta tam tikri įvykiai jo gyvenime, pavyzdžiui, jis susituokia, susilaukia vaikų ir pan. Kai kuriais atvejais neformalios praktikos, pavyzdžiui, iniciacijos ritualai, tradicijos ar kultūriniai įvykiai, žymintys perėjimą į suaugusiųjų gyvenimą, daro įtaką tam, kaip bendruomenė žiūri į vaiką. Pavyzdžiui, tam tikri pereinamieji ritualai gali lemti, kad vaikas bus laikomas „subrendusiu“ ir su juo bus elgiamasi kaip su suaugusiuoju. Dėl to šių regionų vaikai

⁽²³⁾ Hampton, K. (2019) [Born in the twilight zone Birth registration in insurgent areas](#), *International Review of the Red Cross*, 101(911), p. 507–536.

⁽²⁴⁾ 2024 m. gegužės 14 d. Europos Parlamento ir Tarybos [reglamentas \(ES\) 2024/1347](#) dėl trečiųjų šalių piliečių ar asmenų be pilietybės priskyrimo prie tarptautinės apsaugos gavėjų, vienodo statuso pabėgėliams arba papildomą apsaugą galintiems gauti asmenims ir suteikiamos apsaugos pobūdžio reikalavimų, kuriuo iš dalies keičiama Europos Parlamento ir Tarybos direktyva 2003/109/EB ir panaikinama Direktyva 2011/95/ES, (OL L, 2024/1347, 2024 5 22.).

⁽²⁵⁾ PR 9 straipsnio 2 dalies f punktas.

⁽²⁶⁾ PR 37 konstatuojamoji dalis.

gali nežinoti savo tikslaus amžiaus ir nesuprasti jo reikšmės kaip ją supranta vakarų visuomenės ir apie savo gimimo datą ar amžių kalbėti neaiškiai.

Kiti **veiksniai**, pavyzdžiui, gyvenimas kaimo vietovėje, kur vaikai dažnai gimsta namuose ir nėra galimybės kreiptis į civilinės metrikacijos įstaigas, mažos pajamos arba priklausymas mažumai ar tam tikrai socialinei grupei (pavyzdžiui, genčiai ar kastai), gali riboti vaiko registravimo galimybes.

Be to, gimimų registravimo rodikliams įtakos gali turėti **nepakankamas informuotumas** apie vaiko gimimo įregistravimo svarbą arba žinių apie tvarką ir administracinius reikalavimus (mokesčius, terminus ir pan.) trūkumas.

1 lentelė. Penkių šalių, iš kurių atvyko daugiausiai 2023 m. ES+ šalyse prieglobsčio prašiusių nelydimų vaikų, gimimų registravimo rodikliai

Šalys	Gimimas užregistruotas (%)
Somalis	3 %
Pakistanas	42 %
Afganistanas	42 %
Gambija	59 %
Gvinėja	62 %

Šaltinis: [EUAA nelydimų nepilnamečių duomenų analizė 2023 m., faktų suvestinė Nr. 29](#) ir [Birth registration, UNICEF DUOMENYS](#).

Be to, kai kuriose šalyse gimimų registravimą reglamentuojančių teisės aktų **diskriminacinės nuostatos** riboja moterų galimybes užregistruoti savo vaiko gimimą. Kai kuriais atvejais teisė užregistruoti vaiko gimimą suteikiama tik tėvui arba kitiems vyriškos lyties šeimos nariams, o motina tokios teisės neturi arba gali ja pasinaudoti tik išimtinėmis aplinkybėmis, pavyzdžiui, kai tėvas yra miręs arba nepasiekiamas. Kai kurios šalys papildomai reikalauja, kad motinos, siekiančios užregistruoti vaiko gimimą, pateiktų santuoką patvirtinančius įrodymus. Tai ypač neigiamai paveikia nesantuokinius vaikus – jie gali likti be pilietybės (pavyzdžiui, kai motina negali perduoti savo pilietybės vaikams) ir negalėti pasinaudoti savo teisėmis ir paslaugomis.

2. Teisės ir procedūrinės garantijos

Vaikams turi būti suteikiamos papildomos procedūrinės garantijos ir specialiai jų poreikiams pritaikytos priėmimo sąlygos, užtikrinančios jų teisių apsaugą ir gerovę.

Kai valdžios institucijoms kyla pagrįstų abejonių dėl asmens amžiaus ir manoma, kad reikia nustatyti jo amžių, būtina laikytis daugiadalykio ir vaiko interesus atitinkančio metodo.

- Taikytinas **laipsniškas metodas** ⁽²⁷⁾, pradedant nuo daugiadalykio vertinimo, apimančio įvairius nemedicininis metodus, pavyzdžiui, patvirtinamųjų dokumentų peržiūrą, pokalbius, psichosocialinį vertinimą ir vizualinį vertinimą remiantis fizine išvaizda ar kitais rodikliais. Tik jei šie veiksmai neduoda rezultatų, reikėtų spręsti, ar reikia atlikti medicininius tyrimus, kurie turėtų būti atliekami laikantis tos pačios logikos – **pradedant nuo mažiausiai invazinės ir baigiant labiausiai invazine procedūra. Ši nuosekli metodika** užtikrina, kad amžiaus nustatymas būtų atliekamas proporcingai, gerbiant asmens orumą ir gerovę bei laikantis vaiko interesų viršenybės principo, taip užtikrinant, kad procesas nepažeistų vaiko teisių ⁽²⁸⁾.
- **Daugiadalykis amžiaus nustatymas** – tai įvairių specialistų taikomų nemedicininis amžiaus nustatymo metodų derinys. Šie metodai paprastai yra:
  - amžiaus nustatymo pokalbiai, remiantis žinomų įvykių prisiminimu ir turimų įrodymų peržiūra (daugiau informacijos pateikiama [1 priedas. Amžiaus nustatymo pokalbis](#)“);
  - psichosocialinis vertinimas (ne visada; daugiau informacijos pateikiama [2 priedas. Psichosocialinis vertinimas](#)“);
  - kiti nemedicininiai metodai.

Tokį vertinimą turėtų atlikti specialistai, turintys patirties amžiaus nustatymo ir vaikų raidos srityse, pavyzdžiui, socialiniai darbuotojai, (etno)antropologai, psichologai ar pediatrai, kad būtų galima įvertinti įvairius veiksniai, pavyzdžiui, fizinius, psichologinius, vystymosi, aplinkos ir kultūrinius veiksniai ⁽²⁹⁾ ir toliau analizuoti įrodymus. Vertinimas turėtų būti atliekamas tinkamoje aplinkoje, laikantis vaikai palankaus požiūrio, padedant vertėjui ir (arba) kultūrų tarpininkui ir dalyvaujant globėjui.

- Jeigu po daugiadalykio įvertinimo išlieka pagrįstų abejonių dėl prašytojo amžiaus, kaip kraštutinė priemonė gali būti atliekami **sveikatos patikrinimai** ⁽³⁰⁾; tokie patikrinimai „turi būti kuo mažiau invaziniai“ ⁽³¹⁾. Praktiškai tai reiškia, kad sveikatos patikrinimai turėtų apsiriboti tik tuo, kas yra būtina ir proporcinga, taikant tuo metu prieinamą mažiausiai invazinį metodą ir visapusiškai gerbiant asmens orumą.

⁽²⁷⁾ Terminas „laipsniškas metodas“ vartojamas todėl, kad metodas neapsiriboja paprasta dviejų etapų seka: jis atspindi principą, kad visada reikia pradėti nuo mažiausiai invazinių metodų ir pereiti prie labiau invazinių tik tada, kai tai tikrai būtina. Ši logika taikoma visam amžiaus nustatymo procesui: pradedama nuo dokumentų patikrinimo, tuomet rengiamas pokalbis ir atliekamas psichosocialinis vertinimas, o medicininiai tyrimai laikomi tik kraštutine priemone, pirmenybę teikiant neradiologiniams metodams, kuriems nenaudojama spinduliuotė. Todėl sąvoka „laipsniškas metodas“ nėra retorinė, o atspindinti teisės aktuose numatytą reikalavimą laikytis veiksmų pirmenybės principo, paremto invazyvumo ir proporcingumo aspektais (žr. PPR 37 konstatuojamąją dalį).

⁽²⁸⁾ Laipsniško metodo koncepcija plačiai taikoma praktikoje. Ji pristatyta antrame amžiaus nustatymo vadovo leidime ir plačiai skleidžiama EUAA medžiagoje; žr. [prieğlobsčio srityje dirbantiems specialistams skirtą EUAA filmuką apie amžiaus nustatymą](#).

⁽²⁹⁾ PPR 37 konstatuojamoji dalis.

⁽³⁰⁾ PPR 25 straipsnio 2 dalis.

⁽³¹⁾ PPR 25 straipsnio 3 dalis.

- Rezultatai turėtų būti vertinami kartu, atliekant visapusišką vertinimą, kad būtų galima gauti kuo patikimesnį rezultatą ⁽³²⁾.
- Reikia pasirūpinti, kad **vaikas būtų informuotas apie sveikatos patikrinimą ir gautų** deramą pagalbą (laiku ir vaikui draugišku būdu) ⁽³³⁾, įskaitant informaciją apie atsisakymo atlikti sveikatos patikrinimą pasekmes ⁽³⁴⁾. **Sutikimą turi duoti** ir vaikas, ir jo globėjas.
- Jei bet kuriame etape gaunama pakankamai įrodymų, leidžiančių išsklaidyti pradines abejonės dėl amžiaus, **procedūra nutraukiama** ir apie rezultatą pranešama, nevykdant kitų galimų veiksmų. Taip **užtikrinamas tvarus ir veiksmingas bylos valdymas**.
- Prašytojas turėtų turėti galimybę užginčyti amžiaus nustatymo tyrimo rezultatą, pateikdamas apeliacinį skundą dėl pirmosios instancijos sprendimo arba atskirai, priklausomai nuo šalyje taikomos tvarkos.

Susiję EUAA leidiniai

EUAA, [Praktinės gairės dėl įrodymų ir pavojaus vertinimo](#), 2024 m. sausio mėn.

Nors atsižvelgiant į nacionalines aplinkybes šiek tiek lankstumo suteikiama, PPR nustatyta, kad pradėti amžiaus nustatymo procedūrą turi sprendžiančioji institucija. Vaikus, kurie nėra pateikę prieglobsčio prašymo, reikia skirti nuo vaikų, kurie prieglobsčio prašymą jau yra pateikę. Sprendžiančioji institucija yra atsakinga tik už prieglobsčio prašymus pateikusių vaikų amžiaus nustatymą. Amžių gali nustatyti kvalifikuoti specialistai, kurie nėra sprendžiančiosios institucijos darbuotojai; sprendimą dėl amžiaus priima sprendžiančioji institucija, remdamasi amžiaus nustatymo rezultatais ir tyrimą atlikusių ekspertų išvadomis. Pagal PPR sprendžiančioji institucija, **kuriai tenka galutinė atsakomybė už sprendimą dėl amžiaus**, gali pati atlikti amžiaus nustatymo procedūrą arba pavesti ją atlikti kitoms kvalifikuotoms įstaigoms ⁽³⁵⁾.

Kol asmuo neišreiškia ketinimo prašyti prieglobsčio, PPR netaikomas, todėl sprendžiančiosios institucijos jokio vaidmens neatlieka. Tokiais atvejais už bet kokius su amžiumi susijusius patikrinimus ar sprendimus, nesusijusius su prieglobsčio procedūra, yra atsakingos kompetentingos nacionalinės institucijos.

Kalbant apie tikrinimo procesą, tai reiškia, kad **tikrinimo institucija negali nustatinėti prieglobsčio prašytojo amžiaus**. Esant abejonių dėl prašytojo nurodyto amžiaus, tikrinimo institucija **turi perduoti bylą sprendžiančiajai institucijai**, kuri jas įvertins ir:

- atliks amžiaus nustatymo procedūrą arba
- nuspręs pavesti kitai institucijai nustatyti amžių, arba

⁽³²⁾ Sutikimo prašoma tik sveikatos patikrinimui, o ne visai amžiaus nustatymo procedūrai (PPR 25 straipsnio 4 dalis). Kaip papildoma apsaugos priemonė, rekomenduojama, kai tinkama ir laikantis nacionalinės praktikos, gauti informuoto asmens sutikimą ir kitiems amžiaus nustatymo etapams (pavyzdžiui, psichosocialiniam pokalbiui).

⁽³³⁾ Tam gali būti naudojama daugiakalbė rašytinė medžiaga, pritaikyta žemam raštingumo lygiui, ir pasitelkiama kultūrų tarpininkų ar vertėjų pagalba. Tokios priemonės yra būtinos siekiant užtikrinti, kad prašytojas iš tikrųjų suprastų amžiaus nustatymo tikslą, veiksmus, kurie bus atliekami, ir galimas nesutikimo pasekmes.

⁽³⁴⁾ PPR 25 straipsnio 4 ir 5 dalys.

⁽³⁵⁾ Pavyzdžiui, kitoms kompetentingoms institucijoms, kaip antai nepilnamečių bylų teismui, socialinėms tarnyboms arba kitiems paslaugų teikėjams.

- padarys išvadą, kad nustatyti amžių nėra būtina ⁽³⁶⁾.

Asmuo, kurio amžius nustatinėjamas, turėtų būti laikomas nepilnamečiu, kol nepatvirtinama, kad jis yra pilnametis (suaugusysis). Sprendžiančioji institucija negali nuspręsti, kad asmuo yra pilnametis, neturėdama įrodymų šiai išvadai pagrįsti. Labai svarbu, kad toks sprendimas negali būti priimtas remiantis vien tik fizine išvaizda.

2.1. Geriausi vaiko interesai

Geriausi vaiko interesai pagal PPR

37 konstatuojamoji dalis. *[V]isais atvejais amžius turėtų būti nustatomas taip, kad procedūros metu pirmiausia būtų atsižvelgiama į [geriausius] vaiko interesus.*

22 straipsnio 1 dalis. *Taikydamos šį reglamentą kompetentingos institucijos pirmiausia atsižvelgia į [geriausius] vaiko interesus.*

Jei atsakingo suaugusiojo ar tėvų nėra, siekiant apsaugoti geriausius vaiko interesus paskirtasis globėjas arba laikinai globėjo pareigas vykdomas asmuo ⁽³⁷⁾ turi teikti paramą ir pagalbą asmeniui, kuris galimai yra vaikas, per visą amžiaus nustatymo procesą.

Parenkant laiką, metodus ir sąlygas amžiui nustatyti **būtina** visų pirma reikia atsižvelgti į asmens, kuris galimai yra vaikas, teises, orumą ir gerovę. Be kita ko, reikia atsižvelgti į jo specialiuosius poreikius ir nuomonę, prirėikus padedant vertėjui ir (arba) kultūrų tarpininkui ir taikant mažiausiai invazinius galimus metodus. Be to, jeigu amžiaus nustatymo rezultatai nėra įtikinami arba apima 18 metų nesiekiančio amžiaus intervalą, valstybės narės turi daryti prielaidą, kad prašytojas yra nepilnametis ⁽³⁸⁾.

Verta įsidėmėti

Geriausių vaiko interesų užtikrinimas yra ne vienkartinis veiksmas, o **nuolatinis procesas**, prie kurio sugrįžtama kaskart, kai sprendimai, turintys įtakos vaikui, priimami nesant jo tėvų ar už jį atsakingo suaugusiojo. Daugiau informacijos rasite 2019 m. EASO leidinyje „Vaiko interesų apsaugos vykdomant prieglobsčio procedūras praktinis vadovas“ ⁽³⁹⁾.

Toliau pateiktuose scenarijuose pateikiame praktinių pavyzdžių, kaip užtikrinti geriausius vaiko interesus nustatant amžių.

⁽³⁶⁾ PPR 25 straipsnio 1 dalis ir 36 konstatuojamoji dalis.

⁽³⁷⁾ PPR 23 straipsnio 2 dalies a punktas.

⁽³⁸⁾ PPR 25 straipsnio 2 dalis.

⁽³⁹⁾ EASO, [Vaiko interesų apsaugos vykdomant prieglobsčio procedūras praktinis vadovas](#), 2019 m. vasario mėn. Šiuo metu rengiama nauja su Paktu suderinta šio vadovo redakcija, kuri bus paskelbta 2026 m.

1 scenarijus	Prašytojas į tikrinimo vietą atvyksta kartu su keliais kitais prašytojais. Didelis migrantų antplūdis viršija valdžios institucijų pajėgumus. Prašytojas teigia esąs suaugęs, tačiau du patikrinimą atliekantys pareigūnai, stebėję jį, sutaria, kad prašytojas atrodo kaip vaikas. Prašytojas taip pat turi prekybos žmonėmis požymių ir dėl šios priežasties gali teigti esąs suaugęs. Patikrinimą atliekantys pareigūnai savo pastebėjimus (prekybos žmonėmis požymius) ir abejones dėl amžiaus (dėl nurodytos pilnametystės) įrašo tikrinimo formoje, kurią turi perduoti sprendžiančiosios institucijos atsakingiems pareigūnams.
Geriausių vaiko interesų vertinimo aspektai	Pirmiausia būtina užtikrinti asmens, kuris galimai yra vaikas, apsaugą. Turi būti įtrauktas kovos su prekyba žmonėmis padalinys arba institucija ⁽⁴⁰⁾ . Siekiant nustatyti, ar prašytojas iš tiesų yra prekybos žmonėmis auka, reikia atlikti rizikos vertinimą. Valdžios institucijos paskiria laikinąjį globėją, kuris turi informuoti prašytoją apie prieglobsčio procedūrą ir amžiaus nustatymo procedūrą.
Galimas rezultatas	Sprendžiančioji institucija prašo atlikti amžiaus nustatymo procedūrą, kuri bus atliekama po patikrinimo pasienyje, kai prašytojas bus apgyvendintas tinkamoje vietoje (priėmimo centre ir (arba) saugomoje prieglaudoje, priklausomai nuo prekybos žmonėmis rizikos vertinimo išvadų).

2 scenarijus	Prašytoja pateikia gimimo liudijimą, kuriame nurodyta, kad jai yra 16 metų. Ji taip pat pateikia mokyklos pažymą, bet neturi asmens tapatybę patvirtinančių dokumentų. Dėl šios priežasties valdžios institucijos iš pradžių abejoja nurodytu amžiumi.
Geriausių vaiko interesų vertinimo aspektai	Valdžios institucijos skiria pakankamai laiko prašytojai išklaudyti, atitinkamiems klausimams užduoti, kad patikrintų merginos pateiktą informaciją ir turimus dokumentus, kurie atrodo autentiški.
Galimas rezultatas	Sprendžiančioji institucija sutinka, kad prašytojos amžius atitinka jos nurodytą ir dokumentuose įrašytą amžių ir nusprendžia, kad amžiaus nustatinėti nereikia.

3 scenarijus	Nelydimas prašytojas teigia, kad jam yra 17 metų ir 6 mėnesiai. Prašytojas neturi jokių dokumentų ir akivaizdu, kad jis jaučia emocinę įtampą. Sveikatos ir pažeidžiamumo patikrinimų metu nustatyta seksualinio išnaudojimo ir prievartos požymių.
---------------------	---

⁽⁴⁰⁾ 2011 m. balandžio 5 d. Europos Parlamento ir Tarybos [direktyvos 2011/36/ES](#) dėl prekybos žmonėmis prevencijos, kovos su ja ir aukų apsaugos, pakeičianti Tarybos pamatinį sprendimą 2002/629/TVR 11 straipsnio a punktą (OL L 101, 2011 4 15).

Geriausių vaiko interesų vertinimo aspektai	<p>Prašytojui paskiriamas laikinasis globėjas ir jis nukreipiamas išsamesniam medicininiam vertinimui (gavus prašytojo sutikimą); jam teikiama reikiama psichologinė pagalba.</p> <p>Atsižvelgdama į tai, kad prašytojas labai įsitempęs, sprendžiančioji institucija nusprendžia netęsti amžiaus nustatymo procedūros, nes prašytojas gali nesugebėti veiksmingai ir prasmingai joje dalyvauti. Sprendžiančioji institucija pripažįsta prašytojo nurodytą amžių.</p>
Galimas rezultatas	<p>Prašytojas apgyvendinamas jo poreikiams tinkamose patalpose, kur yra galimybė stebėti jo sveikatos ir psichologinę būklę (jei taikoma). Laikinasis globėjas pakeičiamas nuolatinio globėju. Kadangi prašytojas yra beveik pilnametis, emocinei įtampai atslūgus, svarbu jį laiku informuoti apie pasikeisiančias jo teises ir pareigas, nes tai susiję su procedūrinėmis garantijomis ir priėmimo sąlygomis.</p>

4 scenarijus	<p>Prašytojas atvyksta neturėdamas amžių patvirtinančių dokumentų. Prašytojas teigia, kad jam yra 17 metų ir 7 mėnesiai, tačiau patikrinimą atliekantis pareigūnas mano, kad jis yra vyresnis. Socialinis darbuotojas, kuris su prašytoju susipažino pažeidžiamumo patikrinimo metu, mano, kad nurodytas amžius yra visiškai įtikinamas, atsižvelgiant į jo etninę kilmę, nes tokios etninės kilmės berniukai fiziškai subręsta anksčiau. Numatoma, kad prašytojas prisijungs prie savo branduolinės šeimos kitoje valstybėje (taikant PMVR), ir šis veiksmas laikomas atitinkančiu jo geriausius interesus.</p>
Geriausių vaiko interesų vertinimo aspektai	<p>Kadangi visi amžiaus vertinimo metodai turi tam tikrą paklaidą (± 1 metai), jie greičiausiai neišsklaidys abejonių.</p> <p>Geriausių vaiko interesų vertinimas patvirtino, kad amžiaus nustatymo procedūra vilkintų šeimos susijungimo procesą.</p>
Galimas rezultatas	<p>Sprendžiančioji institucija vadovaujasi kvalifikuotų specialistų rekomendacijomis (pažeidžiamumo patikrinimo ir geriausių vaiko intereso vertinimo rezultatu) ir daro prielaidą, kad asmuo yra nepilnametis. Ji nusprendžia, kad amžiaus nustatymo procedūra nebūtų naudinga, nes pavėlintų šeimos susijungimą nepaisant geriausių vaiko interesų vertinimo metu surinktos informacijos, neparodžiusios jokių su amžiumi susijusių abejonių.</p> <p>Šis sprendimas rodo, kaip svarbu užtikrinti, kad procedūros išliktų proporcingos ir kad būtų teikiama pirmenybė prašytojo geriausiems interesams, įskaitant šeimos susijungimą laiku.</p>

Susiję EUAA leidiniai

EUAA, [Vaiko interesų apsaugos vykdant prieglobsčio procedūras praktinis vadovas](#), 2019 m. vasario mėn.

Šiuo metu rengiama nauja su Paktu redakcija, kuri bus paskelbta 2026 m.

2.2. Nepilnametystės prezumpcija

Esant abejonių, nepilnametystės prezumpcija užtikrina, kad valdžios institucijos **prašytoją laikytų vaiku**, kol jo nepilnametystės faktas nėra patvirtintas, bet ir negali būti paneigtas. Kol yra abejonių, **su prašytoju turi būti elgiamasi kaip su vaiku ir jis turi būti laikomas vaiku**; turi būti taikomos vaikams skirtos apsaugos priemonės, užtikrinančios jo apsaugą, gerovę ir vaiko teisių apsaugą.

Jei informacijoje, kurią asmuo pateikia kalbėdamas apie savo amžių arba pasakodamas savo istoriją, yra neatitikimų, jie **neturėtų automatiškai lemti prielaidos, kad jis tyčia nurodė neteisingą** amžių. Užtuot tai darius, reikėtų atsižvelgti į tai, kad tokie veiksniai kaip patirta trauma, stresas, kalbos nemokėjimas ar kultūriniai skirtumai, kurie gali turėti įtakos jo pareiškimų nuoseklumui, ir paprašyti paaiškinimų. Be to, to reikalauja **žalos nedarymo principas**, įpareigojantis valdžios institucijos kuo labiau sumažinti riziką ir vengti veiksmų, kurie galėtų neigiamai paveikti prašytojo gerovę. Jei asmuo, kuris gali būti vaikas, laikomas suaugusiuoju, jis gali būti apgyvendintas netinkamomis sąlygomis (pavyzdžiui, suaugusiųjų apgyvendinimo įstaigoje), negauti būtinų apsaugos priemonių (pavyzdžiui, globėjo pagalbos) ir tapti labiau pažeidžiamas (nes neatsižvelgiama į jo specialiuosius poreikius). Žalos nedarymo principu siekiama užkirsti kelią tokioms situacijoms. Amžiaus nustatymo procedūros tikslas – išsklaidyti abejones ir nustatyti prašytojo amžių. Kol tai nepadaryta, turėtų būti nuosekliai taikoma nepilnametystės prezumpcija: tai reiškia, kad asmuo laikomas vaiku, jam suteikiamos visos apsaugos priemonės ir vaikams tinkamos priėmimo sąlygos. Praktiškai valdžios institucijos negali tiesiog nepaisyti prašytojo nurodyto amžiaus tapatybės nustatymo metu. Gimimo data turi būti įrašyta tokia, kokią nurodė prašytojas. Jei valdžios institucijos turi pagrįstų abejonių, jos turėtų inicijuoti ir atlikti amžiaus nustatymo procedūrą, kad teisėtai nustatytų, ar įrašyta informacija turi būti pakeista; priešingu atveju jos turi priimti asmens nurodytą informaciją. Todėl bet koks oficialiai įrašytų arba tapatybės duomenų pakeitimas turi būti grindžiamas amžiaus nustatymo procedūros rezultatu, užtikrinant proceso teisingumą ir teisinį tikrumą.

PPR 23 straipsnyje nustatyta, kad valdžios institucijos taip pat privalo **paskirti globėją** bet kuriam nelydimam asmeniui, kuris teigia esąs nepilnametis, arba kai yra priežasčių manyti, kad jis yra nepilnametis. Asmuo, kuris galimai yra vaikas, turėtų turėti globėją viso amžiaus nustatymo proceso metu ⁽⁴¹⁾, o nustačius, kad jis yra nepilnametis, globa turėtų būti tęsiama ir po to. Tą pačią priemonę reikėtų taikyti ir tais atvejais, kai asmuo pagrįstai atrodo esąs nepilnametis, bet pareiškia esąs pilnametis. JT vaiko teisių komitetas ir Europos Taryba taip pat rekomenduoja plačiai taikyti **nepilnametystės prezumpciją**.

*Valstybės turėtų užtikrinti, kad asmuo, kurio amžiaus nustatymo procedūra atliekama, būtų laikomas **vaiku, nebent ir kol** amžiaus nustatymo procedūros metu **nustatoma kitaip** ⁽⁴²⁾.*

⁽⁴¹⁾ PPR 35 konstatuojamoji dalis.

⁽⁴²⁾ Europos Taryba, *Ministrų komiteto rekomendacijos CM/Rec(2022)22 valstybėms narėms dėl žmogaus teisių principų ir amžiaus nustatymo migracijos kontekste gairių 2 gairė*, 2022, <https://rm.coe.int/0900001680a96350>.

Svarbu nepamiršti, kad **įrodinėjimo pareiga** tenka valdžios institucijoms.

Kol **vyksta amžiaus nustatymo procesas**, asmuo turėtų būti apgyvendintas tokioje pačioje priežiūros aplinkoje ir naudotis tokiais pačiomis procedūrinėmis garantijomis kaip ir kiti (nelydimi) vaikai ⁽⁴³⁾.

Nors (galimai) pilnamečių jaunuolių, kurie teigia esą vaikai, apgyvendinimas kartu su vaikais **kelia saugumo iššūkių**, šią riziką paprastai galima valdyti tinkamai juos prižiūrint ir stebint. Reikėtų pasirūpinti, kad apgyvendinimo vietoje:

- būtų pakankamai darbuotojų pagal gyventojų kiekį,
- būtų kvalifikuotų vaiko apsaugos darbuotojų,
- būtų nuolat stebina grupės dinamika,
- būtų nustatytos aiškios prašytojų elgesio taisyklės ir
- greito pranešimo apie incidentus ir reagavimo į juos tvarka.

Papildomos priemonės galėtų būti **atskiros miegojimo vietos** skirtingų amžiaus grupių asmenims, moterims ir vyrams, aiški dienotvarkė ir reguliarūs individualūs susitikimai su socialiniais darbuotojais ar globėjais kylančiai įtampai ar pažeidžiamumo aspektams laiku nustatyti.

Kadangi galiausiai po amžiaus nustatymo procedūros gali būti patvirtinta, kad prašytojai yra vaikai, **svarbu, kad per šį laikotarpį jie nebūtų baudžiami**. Todėl apgyvendinimas atskirose patalpose **neturėtų reikšti visiškos izoliacijos**: prašytojai, kurių amžius nustatinėjamas, turėtų turėti galimybę patekti į bendras patalpas ir užsiimti bendra veikla prižiūrint priėmimo darbuotojams – taip būtų skatinama įtrauktis ir užtikrinama saugi aplinka visiems. Kai amžiaus nustatymas parodo, kad asmuo yra pilnametis, jis turėtų būti nedelsiant informuojamas apie apgyvendinimo vietos pasikeitimą ir perkeltas į atitinkamą įstaigą.

Priešingai, (galimai) pilnamečių asmenų apgyvendinimas suaugusiųjų įstaigose apsaugos atžvilgiu kelia kur kas rimtesnių problemų, nes smurto, prievartos, išnaudojimo, nepriežiūros ir pakartotinio traumavimo rizika čia jiems yra didesnė. Tai prieštarautų tarptautiniams vaikų apsaugos standartams ir geriausių vaiko interesų principui. Todėl to reikėtų griežtai vengti. Valdžios institucijos turi suprasti, kad didesnė ir žalingesnė rizika kyla tada, kai vaikai laikomi suaugusiais, o ne tada, kai pilnamečiams jaunuoliams laikinai suteikiamos vaikams tinkamos gyvenimo sąlygos ir užtikrinama atitinkama priežiūra.

Susiję EUAA leidiniai

Daugiau informacijos apie nelydimų vaikų priėmimo sąlygas galima rasti EASO parengtose [Gairėse dėl nelydimų vaikų priėmimo sąlygų: veiklos standartai ir rodikliai](#), 2018 m. gruodžio mėn.

⁽⁴³⁾ Kaip nustatyta PSD (2024 m.) 27 straipsnio 9 dalies c ir d punktuose.

Amžiaus nustatymo procedūras formuojantys standartai ir teismų praktika

Nors PPR tai aiškiai neįtvirtinta kaip principas, tarptautiniuose standartuose ir teismų praktikoje dažnai primenama nepilnametystės prezumpcija, nurodant taikytinas procedūrinės garantijas.

VTK: dėl elgesio su nelydimais ir atskirtais vaikais, esančiais ne savo kilmės šalyje, Vaiko teisių komitetas pabrėžia, kad vaikams atvykus turi būti nedelsiant nustatoma jų tapatybė, o amžiaus nustatymas turėtų būti atliekamas moksliniu, saugiu, vaikui ir lyčiai atžvalgiu būdu, reikia vengti bet kokios rizikos pažeisti vaiko fizinį vientisumą, gerbti žmogiškąjį orumą, o neaiškumo atveju, kai egzistuoja galimybė, kad asmuo yra vaikas, laikyti abejones naudingas vaikui ir su juo (ja) elgtis kaip su vaiku. ⁽⁴⁴⁾.

Sprendimas byloje *Darboe ir Camara prieš Italiją* ⁽⁴⁵⁾: Europos žmogaus teisių teismas (EŽTT) nustatė, kad nepilnametystės prezumpcija yra neatskiriama apsaugos, kuri turi būti suteikta nelydimiems asmenims, kurie teigia esą nepilnamečiai, dalis. **Ši prezumpcija reiškia, kad amžiaus nustatymo procedūrų metu turi būti taikomos procedūrinės garantijos**, užtikrinant, kad neteisingai asmenį laikant suaugusiuoju nebūtų pažeistos žmogaus teisės.

Sprendimas byloje *Hämäläinen prieš Suomiją* ⁽⁴⁶⁾. EŽTT pabrėžė, kad nelydimiems vaikams būtina užtikrinti apsaugos priemones ir pripažinti, jog nepilnametystės prezumpcija yra esminė siekiant tai užtikrinti.

⁽⁴⁴⁾ Vaiko teisių komitetas, [Bendrasis komentaras Nr. 6 \(2005 m.\) dėl nelydimų ir atskirtų vaikų, esančių ne savo kilmės šalyje](#), 2005 m. Kitos VTK komitetui pateiktos bylos: *J.A.B. prieš Ispaniją*, VTK komitetui skundą pateikė penki paaugliai migrantai ir prieglobsčio prašytojai: A.L. iš Alžyro (16/2017), M.T. iš Dramblio Kaulo Kranto (17/2017), J.A.B. iš Kamerūno (22/2017) ir M.A.B. bei R.K. iš Gvinėjos (24 ir 27/2017). Visų nuo 2019 m. liepos mėn. iki 2020 m. vasario mėn. Komiteto priimtų sprendimų atspirties taškas – amžiaus nustatymo procedūra. Kiekvienu atveju Komitetas nagrinėja, ar ši procedūra nepažeidžia kurios nors Konvencijos nuostatos, ir, atitinkamai, ar procedūra ir jos rezultatas nelemia kitų vaikų teisių pažeidimo.

⁽⁴⁵⁾ 2022 m. spalio 21 d. EŽTT sprendimas byloje [Darboe ir Camara prieš Italiją](#), 5797/17, ECLI:CE:ECHR:2022:0721JUD000579717. Santrauka pateikiama [EUAA teismų praktikos duomenų bazėje](#).

⁽⁴⁶⁾ 2014 m. liepos 16 d. EŽTT sprendimas byloje [Hämäläinen prieš Suomiją](#), 37359/09, ECLI:CE:ECHR:2022:0721JUD000579717.

Sprendimas byloje *F.B. prieš Belgiją* ⁽⁴⁷⁾. Byla buvo susijusi su sprendimu po amžiaus nustatymo panaikinti prašytojos teisę gauti nelydimam nepilnamečiui skiriamą paramą. Nespręsdamas dėl kaulų tyrimų rezultatų patikimumo ar prašytojos kaip nepilnmetės statuso, Teismas nustatė, kad priimant sprendimą panaikinti prašytojos teisę gauti nelydimam nepilnamečiui skiriamą paramą nebuvo taikomos pakankamos apsaugos priemonės pagal EŽTK 8 straipsnį, todėl vienbalsiai pripažino, kad tas straipsnis buvo pažeistas. Visų pirma Teismas pažymėjo, kad byloje nėra jokių duomenų, jog prašytoja buvo informuota, kad medicininiam tyrimui atlikti reikia jos sutikimo. Be to, jis pabrėžė, kad, atsižvelgiant į invazinį medicininių tyrimų pobūdį, tokie tyrimai turėtų būti atliekami tik kraštutiniu atveju, kai kitos priemonės, skirtos abejonėms dėl atitinkamo asmens amžiaus išsklaidyti, neduoda aiškių rezultatų. Šiuo atžvilgiu Teismas pažymėjo, kad nepilnamečių priėmimo klausimus išmanantis globos įstaigos darbuotojas su prašytoja pasikalbėjo tik po to, kai jau buvo atliktas kaulų tyrimas. Tačiau preliminarus pokalbis galėjo padėti išsiaiškinti, ar abejonės dėl jos nepilnmetystės buvo galima išsklaidyti mažiau invazinėmis priemonėmis, ir būtų leidęs jai gauti visą būtiną informaciją savo teisėms veiksmingai apginti.

O.Y.K.A. prieš Daniją ⁽⁴⁸⁾. JT žmogaus teisių komitetas pabrėžė, kad tais atvejais, kai asmenys iš pradžių užsiregistruoja kaip suaugusieji, tačiau vėliau teigia esą nepilnamečiai, jų amžius vis tiek turėtų būti atidžiai iš naujo vertinamas ir šis teiginys neturėtų būti automatiškai atmetamas be tinkamų apsaugos priemonių ir svarstymų.

2.2.1. Patvirtinamųjų dokumentų vertinimas

Kilus abejonių dėl prašytojo nurodytos savo nepilnmetystės, valdžios institucijos pirmiausia turėtų atsižvelgti į visus **patvirtinamuosius įrodymus**, kuriuos asmuo gali pateikti savo nurodytam amžiui įrodyti. Tai gali būti, pavyzdžiui, pasas, asmens tapatybės dokumentas, leidimo gyventi šalyje kortelė, kelionės dokumentai, kaip antai UNHCR išduotas dokumentas, religinių ar civilinių įstaigų išduoti liudijimai, kuriais patvirtinama civilinė būklė (santuokos ar gimimo liudijimas, šeimos knygelė), mokyklos pažymėjimai, prašytojo arba bet kurio šeimos nario skiepijimo pažymėjimai, kuriuose nurodomas prašytojo amžius.

Pateikti dokumentai neturėtų būti laikomi negaliojančiais, išskyrus atvejus, kai galima įrodyti, kad jie buvo gauti apgaulės būdu, yra suklastoti ar padirbti.

⁽⁴⁷⁾ 2025 m. kovo 6 d. EŽTT sprendimas byloje [F.B. prieš Belgiją](#), 47836/21, ECLI:CE:ECHR:2025:0306JUD004783621 (prancūzų kalba). Santrauka pateikiama [EUAA teismų praktikos duomenų bazėje](#).

⁽⁴⁸⁾ JT žmogaus teisių komitetas, [Komiteto pagal fakultatyvaus protokolo 5 straipsnio 4 dalį priimtos nuomonės dėl komunikato Nr. 2770/2016](#), CCPR/C/121/D/2770/2016, 2017 m. lapkričio 7 d.

PPR 25 straipsnio 1 dalis

Amžiaus nustatymo tikslais turimi dokumentai laikomi tikrais, išskyrus atvejus, kai yra priešingų įrodymų, ir atsižvelgiama į nepilnamečių pareiškimus.

Jei nacionalinės institucijos įtaria, kad dokumentas yra suklastotas, jos gali paprašyti juos patikrinti. Tačiau reikalauti kilmės šalies patvirtinti dokumentų autentiškumą gali būti ne tik sudėtinga, bet ir kelti pavojų atitinkamo prašytojo saugumui. Šiuo klausimu žr. PPR 7 straipsnio 2 dalies b punktą, kuriame nustatyta, kad institucijos negali „[...] gauti informacijos iš įtariamų persekiotojų arba didelę žalą sukėlusiu subjektų tokiu būdu, kad šie persekiotojai arba subjektai būtų informuoti apie tai, jog atitinkamas prašytojas yra pareiškęs prašymą“. Negalima prašyti, kad kilmės šalis patikrintų dokumentus, jei prašytojas išreiškia norą prašyti tarptautinės apsaugos, jei paaiškėja, kad jam gali reikėti tarptautinės apsaugos, arba jei jam gali kilti persekiojimo pavojus.

Įprasta, kad prašytojai, atvykę iš šalių, kuriose vyksta konfliktas ar karas, turi tik savo dokumentų nuotraukas mobiliuosiuose telefonuose arba e. pašto paskyroje.

Tokiu atveju turi būti vertinama dokumentų nuotraukų ir (arba) nuskaitytų kopijų įrodomoji galia. Nors reikia pripažinti, kad prašytojai iš tikrųjų dažnai pateikia skaitmenines dokumentų kopijas, valdžios institucijos turėtų išlikti budrios, nes tos kopijos gali būti suklastotos ar padirbtos. Todėl tokios nuotraukos ar nuskaitytos kopijos turėtų būti vertinamos kartu su prašytojo pareiškimais.

Praktinis pavyzdys

Prašytojas pateikia šiuos dokumentus:

- **paso nuotrauką**, išsaugotą mobiliajame telefone, kai originalas buvo prarastas kelionės metu;
- **nuskaitytą gimimo liudijimą**, kurį elektroniniu paštu atsiuntė šeimos narys iš užsienio;
- **UNHCR išduotos registracijos kortelės** fotokopiją;
- **šeimos knygelės** puslapių nuotraukas;
- **mokyklos baigimo pažymėjimą arba skiepavimo pažymėjimą** skaitmenine forma.

Tokių dokumentų patikimumą galima įvertinti atsižvelgiant į tokius elementus kaip asmens duomenų nuoseklumas visuose dokumentuose, matomi oficialūs antspaudai ar parašai, metaduomenys (pavyzdžiui, nuotraukos padarymo data) arba tai, ar dokumentas atitinka jau žinomą informaciją apie prašytoją. Tačiau valdžios institucijos turėtų patikrinti, ar nėra klastojimo požymių, pavyzdžiui, apkarpytų antspaudų, nesutampančių šriftų ar matomų skaitmeninio redagavimo požymių. Jei lieka pagrįstų abejonių, tokias kopijas galima sulyginti su kitais įrodymais (pavyzdžiui, gautais per pokalbį, liudytojų parodymais ar pripažintų organizacijų pateikta informacija). Patikrinimo veiksmų reikėtų imtis tik tuo atveju, jei jie nekelia pavojaus prašytojui; turėtų būti laikomasi konfidencialumo principo ⁽⁴⁹⁾.

Todėl **neturėtų būti reikalaujama patvirtinti autentiškumo** ⁽⁵⁰⁾, kai turima kitų netiesioginių įrodymų nepilnamečio amžiui patvirtinti.

2.2.2. Amžiaus nustatymo pagrindimas

Amžiaus nustatymas negali būti standartinė praktika; jis turėtų būti atliekamas tik tuomet, kai **yra pagrįstų abejonių dėl** asmens nurodyto amžiaus. Tokių abejonių gali kilti, kai nurodyto amžiaus negalima patvirtinti arba jis nesutampa su įrodymais, gautais išklausus prašytoją, surinkus atitinkamus dokumentus ir informaciją bei įvertinus kitus požymius.

Kaip nustatyta PPR, kai informacija, gauta išklausus prašytoją ir surinkus turimus įrodymus ar nustačius kitus požymius, negali išsklaidyti valdžios institucijų abejonių (dėl neatitikimų ar prieštaravimų), „sprendžiančioji institucija **gali** nurodyti atlikti daugiadalykį, įskaitant psichosocialinį, įvertinimą“ ⁽⁵¹⁾, kad būtų nustatytas prašytojo amžius.

Žodis „**gali**“ PPR 25 straipsnio 1 dalyje reiškia, kad sprendimą pradėti amžiaus nustatymo procedūrą **valdžios institucija priima savo nuožiūra** ir **kad jia nėra privalomas**. Institucijos gali nuspręsti taikyti abejotinių aplinkybių aiškinimo prašytojo naudai principą ir prašytojas gali būti **pripažintas nepilnamečiu neatlikus amžiaus nustatymo procedūros** (žr. pirmiau pateiktą skirsnį su įvairiais [scenarijais](#)).

Tačiau jei institucijos turi pagrįstų abejonių dėl prašytojo, kuriam, jei tai suaugęs asmuo, būtų taikoma privaloma pasienio procedūra, amžiaus, tam asmeniui turi būti (laikina) taikoma **prieglobsčio pasienio procedūra** ir turi būti sudarytos nelydimiems vaikams pritaikytos priėmimo sąlygos; šiuo atveju amžiaus nustatymas yra privalomas ⁽⁵²⁾. Daugiau informacijos rasite Europos Komisijos rengiamose gairėse dėl prieglobsčio ir grąžinimo pasienio procedūrų.

⁽⁴⁹⁾ PPR 7 straipsnio 1 dalis.

⁽⁵⁰⁾ PPR 25 straipsnio 1 dalis.

⁽⁵¹⁾ PPR 25 straipsnio 1 dalis.

⁽⁵²⁾ PPR 53 straipsnio 1 dalies antras sakiny.

Apibendrinimas

- Iš pradžių abejonių gali kilti dėl trūkstamų dokumentų, nedidelių duomenų nesutapimų ar subjektyvių įspūdžių apie amžių. Po preliminarus amžiaus patikrinimo abejonių nebelyka arba lieka. Jei abejonių nelyka, amžiaus nustatinėti nelykia.
- Pagrįstų abejonių gali kilti dėl faktinių aplinkybių prieštaravimų, prašytojo pareiškimuose esančių prieštaravimų, nenuoseklių oficialių įrašų arba negalėjimo išsiaiškinti neatitikimų preliminarus amžiaus patikrinimo metu. Tuomet gali tecti prašyti atlikti amžiaus nustatymo procedūrą.

2.3. Globa ar atstovavimas

Nelydimiems vaikams turi būti kuo greičiau paskirtas globėjas ⁽⁵³⁾ arba, jei nuolatinio globėjo negalima greitai paskirti, [laikinasis globėjas](#) ⁽⁵⁴⁾. Tai būtina apsaugos priemonė siekiant užtikrinti geriausius vaiko interesus per visą prieglobsčio procedūrą ir amžiaus nustatymo procesą (žr. [2.1 skirsnj](#) „[Geriausis vaiko interesai](#)“). Organizacijos ar fiziniai asmenys, kurių interesai prieštarauja arba gali prieštarauti nelydimo nepilnamečio interesams, negali būti paskirti globėjais. Pakte taip pat pabrėžiama, kad po tikrinimo svarbu glaudžiai bendradarbiauti su nacionalinėmis vaiko teisių apsaugos institucijomis ir prašyti jų kuo greičiau paskirti asmenį, turintį atitinkamos kompetencijos padėti vaikui ⁽⁵⁵⁾.

Globėjas turi būti paskirtas **per 15 dienų** ⁽⁵⁶⁾ nuo prašymo pareiškimo. Išimtiniais atvejais, taip pat tuomet kai gaunama neproporcingai daug prašymų, šis laikotarpis gali būti pratęstas **10 darbo dienų** ⁽⁵⁷⁾.

⁽⁵³⁾ PMVR 2 straipsnio 12 punktas, PR 3 straipsnio 18 punktas ir 33 straipsnis, Tikrinimo reglamento 11 straipsnio 3 dalis, PPR 23 straipsnio 2 dalis, 2013 m. birželio 13 d. Europos Parlamento ir Tarybos [reglamento \(ES\) Nr. 603/2013](#) dėl Eurodac sistemos pirštų atspaudams lyginti sukūrimo siekiant veiksmingai taikyti Reglamentą (ES) Nr. 604/2013, kuriuo išdėstomi valstybės narės, atsakingos už trečiosios šalies piliečio arba asmens be pilietybės vienoje iš valstybių narių pateikto tarptautinės apsaugos prašymo nagrinėjimą, nustatymo kriterijai ir mechanizmai, ir dėl valstybių narių teisėsaugos institucijų bei Europolo teisėsaugos tikslais teikiamų prašymų palyginti duomenis su Eurodac sistemos duomenimis ir kuriuo iš dalies keičiamas Reglamentas (ES) Nr. 1077/2011, kuriuo įsteigiama Europos didelės apimties IT sistemų laisvės, saugumo ir teisingumo erdvėje operacijų valdymo agentūra (nauja redakcija) 14 straipsnio 1 dalis (OL L 180, 2013 6 29).

⁽⁵⁴⁾ PPR 23 straipsnio 2 dalies a punktas.

⁽⁵⁵⁾ PPR 23 straipsnio 2 dalis.

⁽⁵⁶⁾ PPR 23 straipsnio 2 dalis.

⁽⁵⁷⁾ PPR 23 straipsnio 3 dalis ir PMVR 23 straipsnis.

Globėjo užduotys, susijusios su amžiaus nustatymu

Prieš pradėdant amžiaus nustatymo procesą (laikinas) globėjas turi turėti pakankamai laiko pasiruošti, informuoti prašytoją ir, jei reikia, pasikonsultuoti su patarėju teisės klausimais. Rekomenduojama sudaryti globėjui ir prašytojui galimybę, padedant patarėjui teisės klausimais, su valdžios institucijomis aptarti konkrečias abejones, kilusias dėl dokumentų, pareiškimų ar kitų svarbių dalykų. Tai užtikrina skaidrumą ir leidžia pateikti paaiškinimus ar papildomus įrodymus, kurie gali išsklaidyti abejones ir leisti nesiiimti tolesnių veiksmų.

Globėjas ir patarėjas teisės klausimais, jei toks yra, turėtų paaiškinti prašytojui, ką reiškia amžiaus nustatymas, būtent:

- kokie metodai gali būti taikomi;
- ko tikėtis ir kaip vyks procedūra;
- kad prašytojas privalo bendradarbiauti ir kokios yra nebendradarbiavimo pasekmės (pavyzdžiui, kad atsisakymas dalyvauti amžiaus nustatymo procedūroje – daugiadalykiame vertinime arba medicininiuose tyrimuose – savaime nėra pagrindas atmesti prašymą, tačiau tai gali leisti valdžios institucijoms daryti prielaidą, kad asmuo yra pilnametis) ⁽⁵⁸⁾.

Tai itin svarbus momentas, nes aiški ir vaikams suprantama informacija gali didinti pasitikėjimą ir sumažinti baimę bei paskatinti prašytoją bendradarbiauti ir pateikti daugiau informacijos ar dokumentų, patvirtinančių jo nurodytą amžių.

Kad amžiaus nustatymo metu globėjas arba atsakingas suaugęs asmuo galėtų padėti prašytojui, jis turi teisę užduoti klausimus ir (arba) teikti pastabas. Globėjas rūpinasi prašytoju viso proceso metu: jis užtikrina prašytojo gerovę ir gali prašyti pertraukų, jei prašytojas susijaudina, patiria per didelę įtampą ar atrodo sunerimęs; kai būtina, globėjas ir (arba) atsakingas suaugęs asmuo taip pat gali reikalauti, kad procesas būtų vykdomas pagarbiai, palaikančiai ir atsižvelgiant į prašytojo poreikius. Kad galėtų tinkamai atlikti savo pareigą teikti paramą prašytojui, svarbu, kad (laikinas) globėjas ir, jei yra, patarėjas teisės klausimais galėtų laiku susipažinti su amžiaus nustatymo rezultatais ir sprendimo motyvais. Globėjas turi teisę susipažinti su prašytojo byloje esančių atitinkamų dokumentų turiniu (įskaitant visus su sveikatos patikrinimu susijusius dokumentus). Tai leis jam tinkamai informuoti prašytoją ir padėti jam pasinaudoti teise į veiksmingą teisinę gynybą – užginčyti sprendimą dėl amžiaus pagal nacionalinę teisę pateikiant atskirą skundą arba kaip dalį skundo dėl pirmosios instancijos sprendimo.

⁽⁵⁸⁾ PPR 25 straipsnio 6 dalis. „... Toks atsisakymas gali būti laikomas tik ginčijama prezumpcija, kad prašytojas nėra nepilnametis“.

Susijusios EUAA priemonės

EUAA / Europos Taryba, [Age Assessment for Children - YouTube](#) (Vaikų amžiaus nustatymas, pateikiama 13 kalbų).

EUAA, [All You Need to Know about Age Assessment](#) (Viskas, ką turite žinoti apie amžiaus nustatymą), 2022 m. gruodžio mėn. Tai vaikams skirta informacinė brošiūra apie amžiaus nustatymą, papildanti aukščiau pateiktą animacinį filmuką.

EASO, [Age Assessment for Children - YouTube](#) (Vaikų amžiaus nustatymas, pateikiama 23 kalbomis). Tai informacinis animacinis filmukas specialistams, kuriame paaiškinamos amžiaus nustatymo priežastys, kur jis atliekamas ir kaip turėtų būti atliekamas.

EASO, [Vaiko interesų apsaugos vykdant prieglobsčio procedūras praktinis vadovas](#), 2019 m. vasario mėn. Šiuo metu rengiama nauja su Paktu suderinta šio vadovo redakcija, kuri bus paskelbta 2026 m.

EUAA / FRA, [Praktinė priemonė globėjams. Tarptautinės apsaugos įvadas](#), 2023 m. spalio mėn.

EUAA / FRA, [Prieglobsčio procedūra. Praktinė priemonė globėjams](#), 2023 m. spalio mėn.

EASO, [Age Assessment Practices in EU+ Countries: Updated findings](#) (Atnaujintos išvados dėl amžiaus vertinimo praktikos ES+ šalyse), 2021 m. rugsėjo mėn.

2.4. Patarėjo teisės klausimais vaidmuo

PPR nustatyta, kad prašytojai turėtų turėti teisę konsultuotis su patarėju teisės klausimais, susijusiais su jų prašymu, visais administracinės procedūros etapais ⁽⁵⁹⁾. Nemokamą **teisinę konsultaciją** prašytojas, taip pat ir vaikai ⁽⁶⁰⁾, gali gauti nuo pat tarptautinės apsaugos prašymo užregistravimo momento.

Teisines konsultacijas ir teisinę pagalbą gali teikti tas pats asmuo, jei tai leidžiama pagal nacionalinę teisę. Teisinė konsultacija nėra teisinė pagalba – patarėjas teisės klausimais teikia patarimus, pagalbą ir paaiškinimus, susijusius su procedūra, paaiškina teises, pareigas, įvairių procedūrų taisykles ir suteikia informaciją apie tai, kaip apskųsti neigiamą sprendimą. Ji yra nemokama ir prašytojas apie galimybę gauti teisinę konsultaciją turi būti informuojamas ne vėliau kaip registracijos metu.

Vienas asmuo gali teikti nemokamas **teisines konsultacijas** keliems prašytojams vienu metu arba individualiai. Patarėjas teisės klausimais teikia bendras gaires ir pagalbą per tarptautinės apsaugos administracinę procedūrą ⁽⁶¹⁾, taip pat per amžiaus nustatymo procedūrą. Tačiau,

⁽⁵⁹⁾ PPR 15 straipsnio 1 dalis.

⁽⁶⁰⁾ PPR 33 straipsnio 1 dalies antra pastraipa. „Šios dalies pirma pastraipa taikoma nedarant poveikio nelydimų nepilnamečių teisei į teisinę konsultaciją bei teisinę pagalbą ir atstovavimą pagal 15 ir 16 straipsnius.“

⁽⁶¹⁾ PPR 16 straipsnio 2 dalis.

nors grupiniai informaciniai susitikimai gali būti skirti pradinei informacijai suteikti, jie negali pakeisti individualių konsultacijų – jos yra būtinos siekiant užtikrinti geriausius tariamo vaiko, kurio amžiaus nustatymo procedūra atliekama, interesus. Patarėjai teisės klausimais padeda (lydimo vaiko) globėjui arba tėvams / prižiūrintiesiems asmenims suteikti informaciją ir pagalbą galimam vaikui, įskaitant informaciją apie galimą amžiaus nustatymo rezultato poveikį jo prašymui ir kitiems susijusiems procesams.

Kad atliktų šią funkciją, atskiri patarėjai teisės klausimais ar pilietinės visuomenės organizacijos, teikiančios šią paslaugą, turi būti oficialiai patvirtinti arba gauti leidimą teikti šią paslaugą pagal nacionalinę procedūrą ir turėti galimybę susitikti su prašytojais. Be to, teisinis patarėjas neturėtų teikti konsultacijų pareiškėjui, jei kyla interesų konfliktas.

Nors PPR nenumatyta teisė ginčyti sprendimą dėl amžiaus nustatymo atskirai nuo sprendimo dėl tarptautinės apsaugos, valstybėms narėms tai nedraudžiama pagal savo nacionalinę teisę.

Jei nacionalinės teisės aktai leidžia pateikti atskirą skundą dėl amžiaus nustatymo, PPR ir Chartijoje įtvirtinta **teisė į veiksmingą teisinę gynybą** lieka galioti. Visais atvejais prašytojai, (laikinieji) globėjai ir patarėjai teisės klausimais (konsultantai) turi būti **aiškiai informuojami apie galimybes apskųsti sprendimą**, procedūras ir taikomus terminus, be to, jiems turi būti nurodyta atitinkama informacija, kuria remiantis buvo priimtas sprendimas dėl amžiaus.

Galimybė gauti **nemokamą teisinę konsultaciją ir teisinį atstovavimą** turėtų būti suteikiama tais atvejais, kai prašytojas nori apskųsti arba užginčyti sprendimą dėl amžiaus – kartu su skundu dėl sprendimo dėl tarptautinės apsaugos prašymo arba pateikiant atskirą skundą pagal nacionalinę procedūrą. Kai nacionaliniuose teisės aktuose numatyta galimybė pateikti atskirą teisinį skundą dėl amžiaus nustatymo sprendimo, teisinių konsultacijų prieinamumas priklauso nuo nacionaliniu lygiu nustatytų taisyklių ir procedūrų, įskaitant taisykles dėl *pro bono* atstovavimo. Šiuo tikslu globėjui arba tėvams ir prašytojui turi būti suteikta reikalinga informacija apie skundo pateikimo tvarką ir atitinkamus terminus.

Susijusios EUAA priemonės

- EUAA, [Practical Guide on Free Legal Counselling: Organisation of the provision of free legal counselling](#) (Nemokamo teisinio konsultavimo praktinis vadovas. Nemokamo teisinio konsultavimo teikimo organizavimas), 2025 m. spalio mėn.
- [Legal counselling and assistance | Let's Speak Asylum](#) (Teisinis konsultavimas ir pagalba).

2.5. Teisė gauti informaciją, dalyvauti ir duoti sutikimą

Amžiaus nustatymo reikalavimas prašytojams gali atrodyti nesuprantamas ir bauginantis ⁽⁶²⁾, nes jiems gali būti neaišku, kodėl tokia procedūra būtina. Jiems taip pat gali atrodyti, kad jais nepasitikima, o kai kurie prašytojai tai gali suvokti kaip kaltinimą nesąžiningumu, o ne kaip

⁽⁶²⁾ Argyriou, Dr A., *The psychological impact of the age dispute process on unaccompanied children seeking asylum in the UK*, 2024 m.

įprastą procedūrinį veiksma. Siekiant apsaugoti prašytojų teises ir gerovę viso proceso metu, svarbu užtikrinti, kad prašytojai būtų **tinkamai informuojami**, įtraukti ir jiems būtų suteikta galimybė duoti sutikimą.

Informacija apie amžiaus nustatymo tikslą ir procesą turi būti pateikiama laiku dar prieš pradėdant procesą, atsižvelgiant į vaiko amžių ir kultūrinius ypatumus ir vaikui suprantamu būdu⁽⁶³⁾. Būtina įsitikinti, kad prašytojas viską suprato, ir suteikti jam galimybę užduoti klausimus. Šiame procese gali dalyvauti kultūros tarpininkai, vertėjai, globėjas ir (arba) tėvai. Globėjas gali padėti prašytojui per amžiaus nustatymo procesą paaiškinti neatitikimus, paaiškindamas jam, kodėl abejojama nurodytu amžiumi, arba kodėl pateikti įrodymai yra nepakankami. Tai padeda prašytojui geriau suprasti procesą ir skatina jį bendradarbiauti, be kita ko, suteikiant papildomos informacijos.

Svarbu, kad prašytojai turėtų **galimybę išreikšti savo nuomonę** ir mintis visais klausimais, aptartais vykdant amžiaus nustatymo procedūrą. Todėl reikėtų užtikrinti⁽⁶⁴⁾ jų aktyvų įsitraukimą ir dalyvavimą⁽⁶⁵⁾. Valdžios institucijos turėtų pasirūpinti, kad prašytojai ir jų tėvai būtų išklausti, kai kyla abejonių dėl nurodyto amžiaus arba kai nustatoma neatitikimų. Tėvai dažnai gali suteikti svarbios informacijos apie prašytojo kilmę, auklėjimą ir šeimos aplinkybes, o tai gali padėti pašalinti neaiškumus ir padėti nustatyti prašytojo amžių. Tokiu būdu įtraukiant tėvus taip pat užtikrinamas proceso teisingumas, gerbiama vaiko teisė būti išklaustam kartu su jo globėjais ir užtikrinami geriausi vaiko interesai, atsižvelgiant į šeimos nuomonę.

Prašytojui, globėjui ar tėvams turi būti suteikta galimybė **sutikti** arba nesutikti dalyvauti amžiaus nustatymo procese, ypač sveikatos patikrinimų, jei tokie atliekami, etape (žr. [4 priedas. Sutikimo dalyvauti amžiaus nustatymo procedūroje forma \(pavyzdys\)](#)⁽⁶⁶⁾). Sutikimas turi būti duotas be jokio išorinio spaudimo ar manipuliacijų, ypač jei asmuo yra patyręs išnaudojimą, prievartą, smurtą dėl lyties ar priekabiavimą.

Pagal PPR⁽⁶⁶⁾ ir prašytojas, ir jo globėjas **privalo duoti sutikimą atlikti sveikatos patikrinimą**; tai reiškia, kad jie turi **teisę atsisakyti**. Prašytojas ir jo tėvai arba globėjas turi būti informuoti, kad atsisakymas negali būti pagrindas atmesti prašymą suteikti tarptautinę apsaugą ir gali būti laikomas tik ginčijama prezumpcija, kad prašytojas nėra nepilnametis⁽⁶⁷⁾.

Kadangi teisės aktuose aiškiai reikalaujama duoti sutikimą **tik medicininei** amžiaus nustatymo procedūros **daliai**⁽⁶⁸⁾, oficialaus teisinio pagrindo atsisakyti atlikti daugiadalykį vertinimą nėra. Tačiau praktikoje prašytojas gali faktiškai atsisakyti dalyvauti, pavyzdžiui, nedalyvaudamas psichosocialiniame vertinime arba tylėdamas pokalbio metu. Tai rodo, kaip svarbu užtikrinti, kad prašytojas būtų tinkamai informuotas ir suprastų viso amžiaus nustatymo proceso tikslą ir mastą, įskaitant jo daugiadalykius elementus. Būtina užtikrinti, kad teikiama informacija būtų aiški ir suprantama, siekiant skatinti bendradarbiavimą ir užtikrinti, kad procedūra būtų teisinga ir skaidri.

⁽⁶³⁾ PSD (2024 m.) 5 straipsnio 2 dalis, PPR 23 straipsnio 5 dalis, Tikrinimo reglamento 11 straipsnio 3 dalis.

⁽⁶⁴⁾ Vaiko teisė būti išklaustam pripažįstama keliuose teisės aktuose, pavyzdžiui: JT vaiko teisių komitetas, Bendrasis komentaras Nr. 12 (2009 m.) dėl vaiko teisės būti išklaustam, CRC/C/GC/12, 2009 m. liepos 20 d., <https://www.refworld.org/legal/general/crc/2009/en/70207>; PPR 23 konstatuojamoji dalis; PMVR 23 straipsnio 3 dalis.

⁽⁶⁵⁾ Pagal [2024 m. balandžio 23 d. KOMISIJOS REKOMENDACIJA dėl integruotųjų vaiko apsaugos sistemų kūrimo ir stiprinimo atsižvelgiant į vaiko interesus](#) (C/2024/2680 final).

⁽⁶⁶⁾ PPR 25 straipsnio 5 dalis.

⁽⁶⁷⁾ PPR 25 straipsnio 6 dalis.

⁽⁶⁸⁾ Sutikimo prašoma tik sveikatos patikrinimui, o ne visai amžiaus nustatymo procedūrai (PPR 25 straipsnio 4 dalis).

Atsisakymo atveju **būtina išsiaiškinti asmens atsisakymo priežastis**. Supratus atsisakymo priežastis ir suteikus tinkamesnę informaciją, galima padėti įveikti pradinę baimę ir paskatinti bendradarbiavimą.

Svarbu, kad tais atvejais, kai amžiaus nustatymo rezultatas neatitinka prašytojo lūkesčių, jis žinotų apie savo teisę jį užginčyti pasinaudojant **esamais apskundimo ar peržiūros mechanizmais**. Kai nacionalinėse sistemose numatyta galimybė pateikti atskirą skundą dėl amžiaus nustatymo, prašytojas turėtų būti aiškiai informuojamas, kad toks skundas neturės neigiamo poveikio jo prašymo suteikti tarptautinę apsaugą nagrinėjimui.

Ši apsaugos priemonė taikoma tiek informacijos teikimo, tiek sutikimo ir dalyvavimo atžvilgiu, užtikrinant, kad prašytojai galėtų naudotis savo teisėmis be baimės dėl pasekmių. Atsakomybė už prašytojo informavimą apie teises atsisakymo pasekmes paprastai tenka prašymą nagrinėjančiam pareigūnui. Tačiau į klausimus apie medicininį patikrinimą bendradarbiaudamas su globėju turėtų atsakyti medicinos specialistas, kad pareiškėjas juo pasitikėtų ir nenuogąstautų.

2.6. Kvalifikuoti amžiaus vertintojai

Valdžios institucijos turi užtikrinti, kad amžiaus nustatymo procedūrą vykdančias asmenys turėtų **reikiamos patirties ir (arba) specializaciją**. PPR nurodomi **kvalifikuoti specialistai**, turintys patirties amžiaus nustatymo ir vaikų raidos srityse, pavyzdžiui, socialiniai darbuotojai, psichologai ar pediatrai, galintys įvertinti įvairius veiksnius, pavyzdžiui, fizinius, psichologinius, raidos, aplinkos ir kultūrinius ⁽⁶⁹⁾.

Sąvoka „kvalifikuoti specialistai“, dalyvaujantys nustatant amžių, PPR nėra aiškiai apibrėžta. Todėl reikėtų remtis atitinkamais **nacionalinės teisės aktais**, kuriuose gali būti nurodyta kvalifikacija arba profesiniai įgūdžiai, reikalingi, kad asmuo būtų laikomas kompetentingu **amžiaus nustatymo ir vaikų raidos** srityse.

Nors PPR vienodo standarto nėra nustatyta, **siūloma, kad** daugiadalykėje grupėje būtų **socialinių darbuotojų, psichologų ar pediatrų**. Todėl valstybės narės galėtų **patikrinti šių profesijų nacionalinius kvalifikacinius reikalavimus**, siekdamos užtikrinti, kad amžiaus nustatymo procese dalyvaujantys asmenys turėtų tinkamų ekspertinių žinių ir kvalifikaciją.

Atsižvelgdamos į amžiaus nustatymo daugiadalykį pobūdį, valstybės narės turi teisę savo nuožiūra paskirti dalyvausiančius specialistus, remdamosi jų konkrečiais įgūdžiais, kvalifikacija ir baigtais mokymais. Nėra jokių apribojimų profesinių profilių atžvilgiu, todėl gali būti įtraukti medicinos darbuotojai (pavyzdžiui, slaugytojai, pediatrai, gydytojai), psichosocialiniai specialistai arba kitų sričių specialistai, pavyzdžiui, etnoantropologai ar kultūrų tarpininkai, jei jų indėlis ir profesinė patirtis būtų naudingi ir reikšmingi procesui. Šis lankstumas leidžia nacionalinėms institucijoms pritaikyti daugiadalykės grupės sudėtį pagal savo administracines struktūras ir turimą kompetenciją, kartu užtikrinant vertinimo kokybę ir patikimumą.

Vis dėlto būtina, kad nemedicininio pobūdžio veiksmus vykdančios specialistai veiktų griežtai neviršydamė savo kvalifikacijos ir kompetencijos. Pavyzdžiui, slaugytojas gali prisidėti prie

⁽⁶⁹⁾ PPR 25 straipsnio 1 dalis ir 37 konstatuojamoji dalis.

daugiadalykio vertinimo, pateikdamas pastabų apie prašytojo bendrą savijautą, higieną ar bendrą raidą, remdamasis savo profesine patirtimi. Tačiau tai neturėtų apimti medicininių ar klinikinių tyrimų, kurie priskiriami mediciniam amžiaus nustatymo etapui ir kuriuos turėtų atlikti kvalifikuotas gydytojas.

Reikiamų ekspertinių žinių turėjimas reiškia, kad, **be** savo pagrindinių profesinių žinių, amžiaus vertintojai taip pat turėtų būti baigę **specialius mokymus apie amžiaus nustatymo metodus ir procedūras**. Tokie mokymai turėtų apimti teisinius, raidos, medicininius ir procedūrinius amžiaus nustatymo aspektus, aktualius prieglobsčio srityje, siekiant užtikrinti, kad vertinimai būtų atliekami vaikams tinkamu, kultūriniu požiūriu jautriu būdu ir nepažeidžiant teisių.

Mokymus turėtų organizuoti arba akredituoti kompetentingos nacionalinės institucijos, bendradarbiaudamos (kai tinkama) su ES įstaigomis, pavyzdžiui, EUAA. Juose taip pat gali dalyvauti kitos pripažintos akademinės ar profesinės įstaigos.

Mokymuose turėtų būti nušviečiami šie klausimai:

- teisiniai įsipareigojimai pagal PPR ir susijusią ES teisę,
- vaiko raida,
- medicininiai, psichologiniai ir psichosocialiniai amžiaus nustatymo aspektai,
- pokalbio su vaikais metodai,
- priemonės, padedančios išvengti pakartotinio traumavimo, ir
- procedūriniai standartai daugiadalykiui, vaiko interesus atitinkančiam ir jo teisių nepažeidžiančiam vertinimui atlikti.

Taip pat turėtų būti rengiami kvalifikacijos kėlimo ir nuolatinio profesinio tobulėjimo kursai, siekiant palaikyti ir atnaujinti ekspertines žinias.

Pageidautina, kad amžiaus vertintojai gerai išmanytų vaikų apsaugos aspektus. Visų pirma jie turėtų:

- gerai išmanyti tarptautinius ir nacionalinius teisės standartus, įskaitant Vaiko teisių konvenciją, procedūrinės garantijas, taikomas nustatant amžių ⁽⁷⁰⁾;
- gebėti veiksmingai ir empatiškai bendrauti su skirtingų kultūrų prašytojais ir užtikrinti, kad asmuo, kurio amžius nustatinėjamas, galėtų pareikšti savo nuomonę;
- gebėti atpažinti psichologinės įtampos požymius ir simptomus;
- būti išmokyti, kaip elgtis situacijose, kai prašytojas papasakoja apie patirtą smurtą ir prievartą, ir žinoti, kur juos nukreipti;
- būti nešališki ir neturėti jokių interesų konfliktų;
- užtikrinti konfidencialumą, nediskriminavimą ir pagarbą asmens orumui per visą amžiaus nustatymo procesą ir

⁽⁷⁰⁾ UNHCR, *UNHCR observations on the use of age assessments in the identification of separated or unaccompanied children seeking asylum*, 2015 m. birželis, <https://www.refworld.org/jurisprudence/amicus/unhcr/2015/en/93634>; Europos Taryba, *Human rights principles and guidelines on age assessment in the context of migration: Recommendation CM/Rec(2022)22 and Explanatory Memorandum* (Strasbūras: Europos Taryba, 2023 m. balandžio mėn.), <https://rm.coe.int/cm-rec-2022-22-and-explanatory-memorandum-on-human-rights-principles-a/1680ab501f>; UNICEF *Techninė pastaba dėl amžiaus nustatymo*, op. cit., išn. 7.

- žinoti, kur ir kaip asmuo gali kreiptis pagalbos, jei vertinimo metu išaiškėtų kitų neatidėliotinių poreikių (pavyzdžiui, fizinės sveikatos, apsaugos ar pan.)

Amžiaus vertintojai, vykdantys **amžiaus nustatymo pokalbj**, turėtų gerai išmanyti bylai aktualią informaciją apie kilmės šalį (IKŠ), taip pat kultūrinės praktikas, normas ir visuomenės dinamiką. Šios žinios padeda pasiekti patikimų rezultatų. Gebėjimas naudotis [EUAA IKŠ portalu](#) ir kitomis susijusiomis interneto svetainėmis ar šaltiniais gali padėti vertintojams rasti tikslią ir aktualią informaciją.

Amžiaus vertintojai, atliekantys **psichosocialinį vertinimą**, privalo gebėti įvertinti vaikų fizinę, psichologinę ir emocinę raidą ir analizuoti raidos ypatumus atsižvelgdami į vaiko socialinę aplinką. Tarpkultūrinės kompetencijos taip pat labai svarbios dirbant su vaikais, kilusiais iš migrantų šeimų. Psichosocialinį vertinimą paprastai atlieka psichologai arba socialiniai darbuotojai, kurie specializuojasi vaikų kognityvinės raidos srityje ir yra išmokyti atlikti amžiaus vertinimą.

Sveikatos patikrinimus turi atlikti darbo su vaikais ir jų amžiaus nustatymo patirties turintys gydytojai. Vaiko raidos požymius ir kaulų rentgeno nuotraukas paprastai vertina pediatrai ir radiologai. Šie medicinos ekspertai taip pat turi turėti kontekstinių žinių, įskaitant informaciją apie konkrečios IKŠ augimo rodiklius (pavyzdžiui, konkrečios etninės kilmės vaikų raidos normų lenteles), ir išmanyti kultūrinius veiksnius, kurie gali turėti įtakos fizinei išvaizdai, brandai ir bendravimo būdai.

Nors tai atspindi idealų amžiaus vertintojų profilį, pripažįstama, kad praktikoje valstybėms narėms gali būti sunku rasti pakankamai ekspertų, kurie atitiktų visus reikalavimus. Siekdamos įveikti šį galimą iššūkį ir užtikrinti kokybę bei atitiktį, valdžios institucijos gali investuoti į toliau nurodytus aspektus.

- **Laipsniškas gebėjimų stiprinimas:** specialistai iš pradžių gali atitikti pagrindinius reikalavimus (teisinių standartų, nešališkumo, vaikams pritaikytos komunikacijos) ir nuolat tobulindami profesines žinias ugdyti papildomus įgūdžius (pavyzdžiui, kaip elgtis, kai papasakojama apie patirtą smurtą, kaip atpažinti psichologinę įtampą).
- **Tikslinis specializuotas mokymas:** nacionalinės valdžios institucijos gali parengti trumpus, praktinius mokymo modulius (pavyzdžiui, apie traumos suvokimu pagrįstus metodus, kultūrinį tarpininkavimą ar apsaugos priemones). **EUAA mokymo programa** ⁽⁷¹⁾ gali būti naudingas šaltinis rengiant mokymų programas.
- **Akreditavimo ir sertifikavimo sistemos:** nacionalinis privalomus mokymus baigusių amžiaus vertintojų registras padeda užtikrinti vertintojų prieinamumą ir vertinimo kokybę.
- **Išorės ekspertų pasitelkimas:** jei specialistų vis dar trūksta, valstybės narės gali sudaryti sutartis arba bendradarbiauti su specializuotomis NVO, vaiko teisių apsaugos institucijomis ar nepriklausomais ekspertais, siekdamos užtikrinti paramą konkrečioms vertinimo aspektams.
- **Tarpusavio mokymasis ir keitimasis patirtimi:** skatinant vertintojus dalytis patirtimi ir spręsti dilemas vykdant reguliarius susitikimus byloms ar priežiūrai aptarti užtikrinama, kad kompetencija būtų ugdoma net ir esant ribotiems ištekliams.

⁽⁷¹⁾ EUAA, [Mokymo katalogas](#), 2022 m. rugpjūčio mėn.

Siekiant užtikrinti, kad būtų pakankamai kvalifikuotų specialistų, galima sukurti įvairių institucijų ir išorės organizacijų bendradarbiavimo kanalus.

Gerosios praktikos pavyzdžiai, susiję su amžiaus nustatymo procedūrų kokybės gerinimu

- Organizuoti reguliarius amžiaus vertintojų tarpusavio užsiėmimus ir patirties mainus, skirtus galimiems bendriems iššūkiams ir jų sprendimo būdams aptarti.
- Kai reikia, užtikrinti, kad prašytojas galėtų pasirinkti vertinimą atliekančio specialisto lytį. Tai ypač svarbu įvairių specialiųjų poreikių atveju (pavyzdžiui, galimos seksualinio smurto ir smurto dėl lyties, prievartos ar prekybos žmonėmis aukos atveju). Tokia galimybė gali padėti sukurti saugesnę ir patogesnę aplinką, kuri skatintų pasitikėjimą ir atvirumą proceso metu.
- Sukurti stebėsenos sistemą kokybei ir mokymuisi iš patirties užtikrinti.

Geroji amžiaus nustatymo procedūrų praktika ES+ šalyse

- Italijos nacionalinis sveikatos, migracijos ir skurdo institutas (INMP) sukūrė patikimą nelydimų vaikų amžiaus nustatymo nacionalinio protokolo įgyvendinimo stebėsenos ir vertinimo sistemą ⁽⁷²⁾.
- Vokietijos teismo medicinos draugijos Teismo amžiaus nustatymo darbo grupė organizavo kasmetinius kvalifikacijos patikrinimus, siekdama užtikrinti nuolatinę kokybę ⁽⁷³⁾.

2.7. Nešališkumas ir nediskriminavimas vykdant amžiaus nustatymo procedūrą

Kiekvienas asmuo, kurio amžius vertinamas, turi teisę, kad vertinimas būtų atliekamas nešališkai, be išankstinio nusistatymo dėl tautybės, etninės kilmės ar kitų veiksnių. Vertintojai, vykdantys amžiaus nustatymo procedūrą, turi suvokti savo pačių šališkumą.

Šališkumas gali pasireikšti toliau aprašytomis formomis (sąrašas nėra baigtinis).

⁽⁷²⁾ Nacionalinis sveikatos, migracijos ir skurdo institutas (INMP), [Primo rapporto sull'attuazione del protocollo per la determinazione dell'età dei minori stranieri non accompagnati](https://www.inmp.it/index.php/ita/Pubblicazioni/Libri/Primo-rapporto-sull-attuazione-del-protocollo-per-la-determinazione-dell'età-dei-minori-stranieri-non-accompagnati), (Pirmoji iš užsienio atvykusių nelydimų nepilnamečių amžiaus nustatymo protokolo įgyvendinimo ataskaita), 2022 m. rugsėjo mėn. <https://www.inmp.it/index.php/ita/Pubblicazioni/Libri/Primo-rapporto-sull-attuazione-del-protocollo-per-la-determinazione-dell-età-dei-minori-stranieri-non-accompagnati>.

⁽⁷³⁾ Vokietijos teismo medicinos draugijos Teismo amžiaus nustatymo darbo grupė, [Criteria for age estimation in living individuals](https://www.medizin.uni-muenster.de/fileadmin/einrichtung/agfad/empfehlungen/empfehlung_strafverfahren_eng.pdf), 2008, https://www.medizin.uni-muenster.de/fileadmin/einrichtung/agfad/empfehlungen/empfehlung_strafverfahren_eng.pdf.

- Prielaidų darymas remiantis ankstesnėmis bylomis: jei jau yra buvę, kad tam tikros šalies ar bendruomenės prašytojai melavo nurodydami savo amžių, vertintojai gali nesąmoningai tą patį manyti apie naujai atvykusius tos pačios kilmės prašytojus.
- Patvirtinimo šališkumas: polinkis sutelkti dėmesį į išankstines nuostatas patvirtinančią informaciją (vertinimas pradedamas jau manant, kad asmuo yra suaugęs / nepilnametis). Daugiau reikšmės gali būti teikiama broožams ar elgesiui, kurie galėtų patvirtinti šį įsitikinimą (pavyzdžiui, brandi kalba ar išvaizda), neatsižvelgiant į veiksmus, kurie leidžia daryti priešingą išvadą (pavyzdžiui, prašytojo atsakymai ar dokumentais pagrįsta istorija).
- Nervingumas, dvejojimas, nerišli informacija ar abejingumas pokalbio metu gali būti interpretuojami kaip apgaulės ar pilnametystės požymis, o ne kaip natūrali reakcija į procedūros reikšmingumą, daugybę pokalbių, kuriuose teko dalyvauti, ar praeityje patirtą traumą.
- Vertintojai gali neproporcingai daug dėmesio skirti fizinėms savybėms, tokioms kaip ūgis, veido broožai ar raumenų masė, interpretuodami jas kaip suaugusiojo požymius, nepaisydami įrodymų, kad etninė kilmė, aplinkinis stresas ar genetika gali turėti didelę įtaką fizinei brandai.

Vertintojų mokymas, kaip **atpažinti ir nesureikšminti šių šališkų prielaidų**, taikant **daugiadalykį metodą** ir pasitelkiant skirtingų sričių kvalifikuotus specialistus, didėja amžiaus nustatymo teisingumas ir tikslumas bei užtikrinama, kad su prašytojais būtų elgiamasi oriai ir pagarbiai.

Šiuo tikslu buvo taikomos ir pasiteisino šios priemonės:

- įvairių atliktų vertinimų rezultatų peržiūra;
- keitimasis informacija su vertinimą atliekančiais specialistais;
- kelių amžiaus vertintojų pasitelkimas amžiui kartu nustatyti.

Toks **kolegialumas** taip pat gali padėti sumažinti įtampą, kurią jaučia vertintojas, atlikdamas tokią sudėtingą užduotį kaip amžiaus vertinimas, nes pasidalijama atsakomybe už sprendimą, kuris turi reikšmingų pasekmių prašytojui.

Praktiniai aspektai

Siekiant užtikrinti amžiaus nustatymo proceso nešališkumą, svarbu, kad vertintojai arba amžiaus nustatymo ekspertų grupė **veiktų nepriklausomai** nuo tų subjektų, kurie yra atsakingi už prašymų suteikti tarptautinę apsaugą nagrinėjimą ar priėmimo sąlygų organizavimą. Toks institucinis atskyrimas padeda užtikrinti objektyvumą ir mažina galimus interesų konfliktus, kurie galėtų pakenkti geriausiems vaiko interesams.

Kartais tiesiogiai nesusiję veiksniai, pavyzdžiui, apgyvendinimo vietų ar išteklių trūkumas, gali paveikti priėmimo sistemoje dirbančių specialistų sprendimus dėl amžiaus. Panašiai, finansiniai aspektai, susiję su priėmimo sąlygų užtikrinimu vaikams ir suaugusiesiems, gali kelti institucinę įtampą. Šie aspektai taip pat aktualūs tais atvejais, kai priėmimu rūpinasi privatus subjektai, kurie gali turėti finansinių interesų, susijusių su apgyvendinamų vaikų ir (arba) suaugusiųjų skaičiumi. Tais atvejais, kai amžiaus nustatymą atlieka sprendžiančioje institucijoje arba priėmimo institucijoje dirbantys specialistai, rekomenduojama **numatyti garantijas**, užtikrinančias visišką jų atliekamo vertinimo nepriklausomumą. Tai padėtų išvengti galimų interesų konfliktų (pavyzdžiui, vertintojai neturėtų dalyvauti nagrinėjant prašymą).

Panašūs aspektai aktualūs ir globėjų atžvilgiu – globėjo vaidmuo turėtų būti atskirtas nuo amžiaus nustatymo proceso.

Praktiniai amžiaus nustatymo aspektai bylose, kuriose dalyvauja tėvai, giminaičiai ar lydintys suaugusieji

Amžiaus nustatymas turėtų būti inicijuojamas ir atliekamas tik tada, kai tai tikrai būtina, t. y. kai kyla pagrįstų abejonių dėl nurodyto amžiaus. Tačiau gali pasitaikyti atvejų, kai vaikai atvyksta lydimi suaugusiųjų, kurie teigia esą giminaičiai ar tėvai, ir jiems atvykus arba po geriausių interesų įvertinimo nustatoma prekybos žmonėmis, vaikų santuokos ar kitų apsaugos problemų požymių. Tokiais atvejais, be saugumo priemonių, kurių imamasi remiantis nustatytais požymiais, gali būti pradėtas amžiaus nustatymo procesas, siekiant tiksliau įvertinti situaciją ir sudaryti sąlygas valdžios institucijoms laiku imtis tinkamų apsaugos priemonių.

- **Susirūpinimas dėl prekybos žmonėmis:** prieglobsčio prašytojus gali lydėti suaugusieji, kurie melagingai tvirtina esą jų tėvai ar kiti šeimos nariai ir kurie gali būti suinteresuoti, kad prašytojas būtų pripažintas nepilnamečiu arba suaugusiuoju (priklausomai nuo jų tikslų). Pavyzdžiui, prekyautojai žmonėmis gali prisistatyti tėvais arba artimais giminaičiais, kad įteisintų savo valdžią vaiko atžvilgiu, arba atvirkščiai, gali nurodyti vaikui teigti, kad jis esąs pilnametis, taip siekdami išvengti apsaugos priemonių taikymo ar papildomų patikrinimų.
- **Vaikų santuoka:** atvejai, kai sutuoktinis prisistato kaip lydintis suaugusysis, tačiau santykiai negali būti teisiškai pripažinti, o suaugusysis yra suinteresuotas pareikšti, kad vaikas yra sulaukęs pilnametystės. Taip pat gali būti atvejis, kai tėvai (ar giminaičiai) bando surengti arba jau surengė (priverstinę) santuoką priimančiojoje šalyje ir, siekdami tai nusišlepti, pareiškia, kad jų vaikas yra pilnametis.

- **Susirūpinimas dėl saugumo ar apsaugos:** kyla atsiradus abejonių, kad lydintis suaugusysis paisys geriausių vaiko interesų. Pavyzdžiui, abu asmenys gali teigti esą pilnamečiai, tačiau valdžios institucijos įtaria, kad vienas iš jų iš tikrųjų yra vaikas. Tokiais atvejais amžiaus nustatymas gali suteikti aiškumo ir leisti valstybei narei atskirti asmenis bei imtis apsaugos priemonių, užkertant kelią galimam išnaudojimui ar prievartai. Kilus susirūpinimui dėl saugumo ar apsaugos, tariamas lydintis suaugusysis ir vaikas turėtų būti apklausiami atskirai, kad vaikas galėtų laisvai kalbėti ir būtų galima nustatyti galimą išnaudojimą, prievartą ar piktnaudžiavimą įtaka. Tokiais atvejais, siekiant apsaugoti geriausius vaiko interesus ir užtikrinti, kad procedūra būtų vykdoma teikiant tinkamą paramą, būtina paskirti (laikinąjį) globėją. Ši apsaugos priemonė yra būtina siekiant nustatyti deklaruojamo ryšio tikrumą ir įvertinti, ar lydinčio suaugusiojo elgesys atitinka geriausius vaiko interesus.

Abejones dėl šeimos ryšių tikrumo arba susirūpinimą dėl prekybos žmonėmis, išnaudojimo ar apsaugos pirmiausia reikia šalinti pasitelkiant atitinkamas apsaugos priemones ir saugumo procedūras. Be kita ko, galima kreiptis į vaiko teisių apsaugos institucijas arba nacionalinę kovos su prekyba žmonėmis įstaigą, teisėsaugos institucijas ar kitas kompetentingas institucijas. **Amžiaus nustatymas** neturėtų būti laikomas automatiškai taikoma priemone tokioms abejonėms pašalinti, o turėtų būti vertinamas kaip **vienas iš platesnio vaiko apsaugos ir bylų valdymo metodo elementų, taikomas tik tada, kai tai tikrai būtina** ir visiškai laikantis taikytinų apsaugos priemonių.

Amžiaus nustatymas turėtų išlikti **išimtaine priemone, kurią taikant turėtų būti atsižvelgiama į kiekvieno atvejo individualias ypatybes**; jis niekada neturėtų tapti įprastine praktika, o jo taikymas turi atitikti teisės aktuose numatytas apsaugos priemones ir apribojimus. Pirmiau pateiktuose pavyzdžiuose amžiaus nustatymas gali būti papildoma vaiko apsaugos priemonė.

Paprastai su tėvais ar šeimos nariais atvykusių vaikų amžius nustatinėjamas rečiau, nes šeimos narių pareiškimai dažnai patvirtina arba išaiškina vaiko nurodytą amžių.

2.8. Abejotinų aplinkybių aiškinimas prašytojo naudai

Kai amžiaus nustatymo rezultatai nėra įtikinami, turi būti taikomas abejotinų aplinkybių aiškinimo prašytojo naudai principas⁽⁷⁴⁾. Praktiškai tai reiškia, kad prašytojo nurodytas amžius turėtų būti pripažįstamas.

⁽⁷⁴⁾ PPR 25 straipsnio 2 dalis.

PPR 25 straipsnio 2 dalies antras sakiny

Jeigu šioje dalyje nurodyto amžiaus nustatymo rezultatai nėra įtikinami prašytojo amžiaus atžvilgiu arba apima mažiau nei 18 metų amžiaus intervalą, valstybės narės daro prielaidą, kad prašytojas yra nepilnametis.

Ši apsaugos priemonė atitinka geriausių vaiko interesų principą ir užtikrina, kad nė vienas prašytojas nebūtų neteisingai laikomas suaugusiuoju ir būtų išsaugota galimybė naudotis vaikams suteikiamomis teisėmis ir apsauga.

3. Praktinis amžiaus nustatymo procedūros įgyvendinimas

Šiame skyriuje paaiškinama, kaip įgyvendinti PPR ir susijusiuose dokumentuose nustatytus teisinius įsipareigojimus, daugiausia dėmesio skiriant ankstyvam specialiųjų poreikių nustatymui, sprendimui pradėti amžiaus nustatymo procedūrą, daugiadalykio metodo naudojimui ir procedūrinių garantijų taikymui įvairiais procedūros etapais, be kita ko, pasienyje.

3.1. Specialiųjų poreikių nustatymas

Nustatant specialiuosius poreikius reikėtų atsižvelgti į matomus požymius, pažeidžiamumo požymius, prašytojo pareiškimus ir elgesį bei visus susijusius dokumentus. Be to, galima atsižvelgti į prašytojo prižiūrinčiojo asmens (-ų), šeimos nario (-ių) ar globėjo pateiktą informaciją, ypač susijusią su bendra vaiko gerove ir konkrečiais apsaugos poreikiais. Anksti nustatyti specialieji poreikiai, taip pat nustatant amžių išryškėję tarpusavyje susiję pažeidžiamumo aspektai ir poreikiai (pavyzdžiui, negalia, apsaugos poreikiai), turi būti dokumentuojami. Prireikus asmuo turi būti nukreiptas į instituciją, atsakingą už pažeidžiamumo vertinimą, siekiant užtikrinti, kad jam būtų galima užtikrinti specialiąsias procedūrinės garantijas ir priėmimo sąlygas. Kadangi buvimas vaiku savaime pripažįstamas kaip pažeidžiamumas, amžiaus nustatymas turi būti suprantamas kaip pažeidžiamumo vertinimas (jo dalis). Tai reiškia, kad 30 dienų terminas nuo tarptautinės apsaugos paprašymo ⁽⁷⁵⁾, per kurį reikia atlikti pažeidžiamumo vertinimą, taikomas ir amžiaus nustatymui ⁽⁷⁶⁾. Be to, parengti ir **kvalifikuoti darbuotojai turi teikti pagalbą** glaudžiai bendradarbiaudami su nacionalinėmis vaiko teisių apsaugos institucijomis. Pažeidžiamumo vertinimą būtina peržiūrėti, kai pasikeičia prašytojo aplinkybės arba kai užbaigus vertinimą išaiškėja specialiųjų procedūrinių garantijų poreikis.

PPR 20 straipsnis

1. *Kompetentingos institucijos atskirai įvertina, ar prašytojui reikia specialiųjų procedūrinių garantijų, prireikus padedant vertėjui žodžiu. **Toks įvertinimas gali būti įtrauktas į esamas nacionalines procedūras arba į Direktyvos (ES) 2024/1346 25 straipsnyje nurodytą įvertinimą** ir jo nebūtina atlikti administracinės procedūros forma. Kai to reikalaujama pagal nacionalinę teisę, gavus prašytojo sutikimą, įvertinimas gali būti pateikiamas ir jo rezultatai gali būti perduodami sprendžiančiajai institucijai.*
2. *1 dalyje nurodytas vertinimas pradedamas kuo anksčiau po prašymo pareiškimo, nustatant, ar prašytojas rodo pirmuosius požymius, kad jam galėtų reikėti specialiųjų procedūrinių garantijų. [...]*
3. *[...] 1 dalyje nurodytas vertinimas užbaigiamas kuo greičiau ir bet koku atveju per 30 dienų. Jis peržiūrimas, jei esama aktualių prašytojo aplinkybių pokyčių arba kai užbaigus vertinimą paaiškėja specialiųjų procedūrinių garantijų poreikis.*

⁽⁷⁵⁾ PSD (2024) 26 straipsnis.

⁽⁷⁶⁾ PPR 36 konstatuojamoji dalis. „Atsižvelgiant į ypatingą nelydimų nepilnamečių, kurie gali neturėti tapatybės ar kitų dokumentų, pažeidžiamumą, ypač svarbu užtikrinti griežtas apsaugos priemones siekiant užtikrinti, kad tokiems prašytojams nebūtų taikomos nekorektiškos ar nepagrįstos amžiaus nustatymo procedūros.“

3.2. Sprendimas pradėti amžiaus nustatymo procedūrą arba jos nepradėti

Kai asmuo priešaringai ar nerišliai kalba apie savo amžių arba pasakoja savo istoriją, **tai jau gali kelti abejonių**. Tačiau nereikėtų automatiškai daryti **prielaidos**, kad kalbėdamas apie savo amžių žmogus meluoja. Jei kyla abejonių, apie neatitikimus pirmiausia reikia pasakyti pačiam asmeniui, jo globėjui ir patarėjui teisės klausimais, suteikiant galimybę pateikti paaiškinimą ir, jei įmanoma, laikantis terminų, surinkti daugiau informacijos ar įrodymų.

Prieš nuspręsdamos atlikti asmens amžiaus nustatymo tyrimą, institucijos gali ir turėtų ištirti papildomų šaltinių informaciją, kuri gali padėti išsklaidyti pradines abejones.

Kadangi amžius yra asmens tapatybės elementas, kompetentingos institucijos, atlikdamos bendrą tapatybės patikrinimą, **preliminariai patikrina ir asmens amžių**. Preliminaraus amžiaus patikrinimo tikslas – gauti prašytojo paaiškinimus ar daugiau informacijos ir įrodymų bei kitų svarbių duomenų apie prašytojo amžių (pavyzdžiui, šeimos narių pareiškimus arba informaciją iš duomenų bazių ar kitų šaltinių). Šios informacijos gali pakakti ir amžiaus nustatinėti gali nebereikėti.

PR 4 straipsnio 5 dalis susijusi su tarptautinės apsaugos prašymų vertinimu apskritai, o ne konkrečiai su amžiaus nustatymu. Iš tiesų, prašytojo amžius gali būti bendrų pareiškimų, kuriems taikoma ši nuostata, dalis. Vis dėlto ši nuostata taip pat gali būti atskaitos taškas vertinant, ar **reikia papildomų įrodymų amžiui nustatyti**. Kai prašytojo nurodytas amžius atitinka patikimumo ir nuoseklumo kriterijus, panašius į tuos, kurie aprašyti straipsnyje, ir jis tinkamai paaiškina, kodėl neturi dokumentų, **institucijos gali pagrįstai nuspręsti, kad daugiau įrodymų** nurodytam amžiui patvirtinti **nereikia**.

PR 4 straipsnio 5 dalis

Jeigu vienas ar keli tam tikri prašytojo pareiškimų aspektai nėra pagrįsti dokumentais ar kitais įrodymais, papildomų įrodymų dėl tų tam tikrų aspektų nereikalaujama, jei įvykdomos šios sąlygos:

- a) *prašytojas sąžiningai stengėsi pagrįsti savo tarptautinės apsaugos prašymą;*
- b) *pateikta visa prašytojo turima informacija ir tinkamai paaiškinta, kodėl nepateikta kita svarbi informacija;*
- c) *prašytojo pareiškimai yra nuoseklūs bei įtikimi ir neprieštarauja turimai su prašytojo atveju susijusiai konkrečiai ir bendrai informacijai;*
- d) *nustatyta, kad prašytojas apskritai yra patikimas, atsižvelgus, be kita ko, į laiką, kada prašytojas pateikė tarptautinės apsaugos prašymą.*

Amžiaus patikrinimo rezultatai gali būti **nepatenkinami**. Pavyzdžiui, prašytojo pareiškimai, turimi patvirtinamieji dokumentai ar kiti su amžiumi susiję požymiai gali būti nepakankami abejonėms išsklaidyti arba prieštarauti žinomiems faktams apie prašytojo gyvenimą. Šiuo

atveju **valdžios institucijos gali pagrįstai abejoti** prašytojo nurodytu amžiumi ir gali reikėti atlikti daugiadalykį amžiaus nustatymą.

Pagal PPR 25 straipsnio 1 dalį, jei asmuo, kurio amžius ginčijamas, paprašo tarptautinės apsaugos, **sprendžiančioji institucija** yra kompetentinga nuspręsti, ar reikia pradėti amžiaus nustatymo procedūrą. Jeigu išaiškėja aplinkybių, verčiančių pagrįstai abejoti prašytojo amžiumi, kitos institucijos, pavyzdžiui, tikrinimo arba priėmimo institucijos, gali perduoti bylą sprendžiančiajai institucijai, kuriai tenka atsakomybė nuspręsti, ar pradėti amžiaus nustatymo procedūrą ⁽⁷⁾.

Jei tikrinimo metu kyla **abejonių** dėl prašytojo amžiaus ir **dėl to gali reikėti nustatyti prašytojo amžių**, vykdomi toliau nurodyti **preliminarūs veiksmai**.

1. **Jrašomas prašytojo nurodytas amžius:** prašytojas teigia esąs nepilnametis arba suaugęs asmuo, tačiau šis **pareiškimas** kelia **abejonių**.
2. **Paskiriamas globėjas** arba asmuo, laikinai atliksiantis globėjo pareigas.
3. **Suteikiama galimybė gauti nemokamą teisinę konsultaciją.**
4. **Surenkami ir patikrinami patvirtinamieji dokumentai:** abejonių gali kilti dėl to, kad nėra dokumentų, patvirtinančių prašytojo nurodytą amžių, ir (arba) yra įrodymų, kad dokumentai gali būti suklastoti arba gauti ir (arba) naudojami apgaulės būdu. Abejonių taip pat gali kilti, kai prašytojo pareiškimai ir (arba) turimi įrodymai nepatvirtina nurodyto amžiaus arba yra prieštaringi.
5. **Per tikrinimą pasienyje nustatant pažeidžiamumą patikrinamas asmens amžius:** tai daroma **siekiant nustatyti, ar galima pripažinti nurodytą amžių**, ar vis dar yra pagrįstų abejonių. Atliekant šį patikrinimą:
  - a) prašytojo ir globėjo prašoma paaiškinti kilusias abejones;
  - b) surenkami ir analizuojami papildomi patvirtinamieji dokumentai, pavyzdžiui, asmens dokumentai, informacija apie šeimos narius (pavyzdžiui, brolių ir (arba) seserų amžių, skiepijimo ir mokyklos pažymas), jei tokių yra;
  - c) atliekama paieška atitinkamose duomenų bazėse ar informacijos šaltiniuose (VIS, EURODAC, SIS ir pan.).

Jei abejonių nelieka, **amžiaus nustatinėti nereikia**. Jei abejonių išlieka, reikia **kreiptis į sprendžiančiąją instituciją, kad ji nuspręstų**, ar būtina nustatyti asmens amžių. Kreipiantis atliekami šie veiksmai:

6. **Pagrįstos abejonės užfiksuojamos:** jei lieka pagrįstų abejonių, jos turi būti tinkamai įrašomos į bylos medžiagą.
7. **Apie pagrįstas abejones pranešama sprendžiančiajai institucijai:** tikrinimo arba priėmimo institucija nedelsdama praneša sprendžiančiajai institucijai apie pagrįstas abejones ir amžiaus patikrinimo rezultatus bei susijusius geriausių vaiko interesų aspektus.
8. **Sprendžiančioji institucija priima sprendimą:** sprendžiančioji institucija nepagrįstai nedelsdama nusprendžia, ar galimai tikslinga ir rekomenduojama nustatyti asmens

⁽⁷⁾ Sprendžiančioji institucija yra atsakinga už amžiaus nustatymą, tačiau ji šią užduotį gali pavesti specializuotai įstaigai. Priklausomai nuo nacionalinės administracinės struktūros, tokia įstaiga gali veikti kaip sprendimus priimančios institucijos padalinys arba kaip nepriklausomas subjektas. PPR suteikia lankstumo šiuo atžvilgiu: sprendžiančioji institucija gali arba pati atlikti amžiaus nustatymo procedūrą, arba pavesti ją atlikti kitoms kvalifikuotoms įstaigoms, išlaikydama galutinę atsakomybę už amžiaus nustatymą.

amžių. Priimant šį sprendimą reikėtų atsižvelgti į geriausias vaiko interesus. Kai rekomenduojama nustatyti asmens amžių, pradedama amžiaus nustatymo procedūra.

Praktiniai pirminių patikrinimų susiejimo su amžiaus nustatymo procedūra aspektai

Sveikatos, saugumo ir tapatybės patikrinimai nėra tiesiogiai susiję su amžiaus nustatymu. Tačiau šie pradiniai patikrinimai gali **suteikti naudingos informacijos** arba **parodyti**, kad amžiaus nustatymas gali būti būtinas (arba nebūtinas). Kad kitų pareigūnų jau užduoti klausimai nebūtų kartojami, šiuos pirminius patikrinimus reikėtų **susieti** su pažeidžiamumo patikrinimu. Sveikatos, saugumo ir tapatybės patikrinimų metu surinktos atitinkamos pastabos ir informacija gali **padėti nustatyti asmens amžių** ir parengti sprendimą dėl kreipimosi ir (arba) amžiaus nustatymo procedūros pradėjimo bei užtikrinti procedūrų veiksmingumą bei duomenų apsaugos taisyklių laikymąsi.

3.2.1. Apsaugos priemonių taikymas užkertant kelią piktnaudžiavimui sistema

Kartais asmenys gali melagingai teigti esą nepilnamečiai, siekdami išvengti pasienio procedūros arba gauti specializuotas paslaugas. Su šiais atvejais susiję klausimai turi būti sprendžiami geriant vaiko teises ir užtikrinant jiems taikytinas apsaugos priemones.

(a) Atskirti, kada asmuo iš tikrųjų negeba bendradarbiauti, o kada jis piktnaudžiauja sistema

Ne visada lengva **atskirti tyčinę apgaulę nuo tikro sutrikimo ar negebėjimo bendradarbiauti**. Kultūriniai ypatumai, asmeninės aplinkybės arba oficialių dokumentų neturėjimas gali lemti, kodėl asmuo iš tikrųjų nežino savo chronologinio amžiaus. Be to, dėl nenuosekliai tvarkomų dokumentų kai kurių kilmės šalių išduotuose oficialiuose dokumentuose gali būti neatitikimų, o tai dar labiau apsunkina amžiaus nustatymą. Pavyzdžiui,

- oficialių dokumentų neturėjimas,
- kultūrinės normos ar asmeninė padėtis, galinčios paveikti, kaip asmuo suvokia ir prisimena savo amžių, arba
- netikslūs gimimo registracijos duomenys,

gali būti priežastys, dėl kurių asmuo **iš tikrųjų nežino** savo chronologinio amžiaus. Tai, kad asmuo yra vyresnis nei 18 metų, nors iš pradžių teigė esąs nepilnametis, **savaime nėra įrodymas, kad jis sąmoningai siekė suklaidinti valdžios institucijas**.

Be to, **psichosocialiniai veiksniai**, pavyzdžiui, patirtos traumos, valdžios atstovų baimė arba prieglobsčio procedūrų neišmanymas, gali turėti įtakos tam, kokį amžių prašytojas nurodo, kartais tai gali lemti **netyčinių** neatitikimų.

Akivaizdus piktnaudžiavimas reiškia, kad yra **aiškių įrodymų, jog norėta suklaidinti**, pavyzdžiui, **sąmoningai pateikiant suklastotus dokumentus** arba **tyčia nuslepiant arba**

sunaikinant amžiaus įrodymus. Vien dokumentuose nurodyta prieštaringa informacija arba neteisinga prielaida apie savo amžių savaime nėra piktnaudžiavimas.

(b) Amžiaus patikrinimas aiškaus piktnaudžiavimo atvejais

Jei yra aiškių įrodymų, kad prašytojas tyčia netiksliai nurodė savo amžių, valstybės narės turėtų **nedelsdamos** atlikti **amžiaus patikrinimą**. Jei, remdamasi tokiais patikimais įrodymais ⁽⁷⁸⁾, valstybė narė gali daryti išvadą, kad prašytojas „be jokios abejonės“ yra vyresnis nei 18 metų amžiaus, nebūtina atlikti išsamaus amžiaus nustatymo ⁽⁷⁹⁾ ar skirti globėjo ⁽⁸⁰⁾.

Tai galėtų būti, pavyzdžiui, tais atvejais, kai valstybės narės gali paimti arba patikrinti informaciją iš:

- ankstesnių **prašymų išduoti VIZĄ** per **VIS**;
- **sistemos EURODAC arba nacionalinės prieglobsčio duomenų bazės**, kuriose nurodyta, kad asmuo anksčiau buvo įregistruotas kaip suaugęs asmuo;
- **oficialių tapatybės ar kelionės dokumentų** (paso, asmens tapatybės kortelės, vairuotojo pažymėjimo), kurie buvo gauti po prašytojo pareiškimo arba kuriuos pateikė giminaičiai ir (arba) šeimos nariai;
- **ankstesnių administracinių ar teisminių įrašų**, kuriuos gali turėti valdžios institucijos.

Tokiais atvejais administracinėms ir procedūrinėms reikmėms įrašytina gimimo data gali būti **paimta tiesiogiai iš patikrintų dokumentų ar gautos informacijos**, su sąlyga, kad sprendimas yra pateikiamas raštu, yra tinkamai motyvuotas ir pagrįstas dokumentais, o prašytojui apie jį pranešama laikantis gero administravimo principų ir teisės į veiksmingą teisinę gynybą ⁽⁸¹⁾.

Priešingai, tik fizine išvaizda grindžiamos bylos, pavyzdžiui, vadinamosios **žilos barzdos** (angl. *white beard*) **bylos**, turi būti traktuojamos skirtingai, nes prašytojo gimimo datai nustatyti vis tiek gali reikėti atlikti amžiaus nustatymą. Nors pagal PPR kompetentingai institucijai leidžiama neskirti globėjo, jei ji nustato, kad prašytojas „be jokios abejonės“ yra vyresnis nei 18 metų ⁽⁸²⁾, **vien tik išvaizda negali būti laikoma pakankamu įrodymu**, tačiau gali būti laikoma požymiu, skatinančiu atlikti tolesnį vertinimą. Fizinis požymius, tokius kaip žilstantys plaukai, veido bruožai ar bendra elgsena, gali lemti **įvairūs veiksniai**, įskaitant **patirtus sunkumus, stresą, prastą mitybą ar sveikatos būklę**, todėl jie **negali būti laikomi įtikinamu suaugusiojo amžiaus įrodymu**. Darydamos išvadą, kad asmuo yra pilnametis, valstybės narės turėtų galėti pagrįsti patikrinamais įrodymais ir aiškiais argumentais, o **ne vien tik išvaizda**.

⁽⁷⁸⁾ Patikimi įrodymai gali būti suprantami kaip patikima ir patikrinama informacija, kuria remiantis galima objektyviai nustatyti asmens amžių. Tai gali būti, pavyzdžiui, oficialūs dokumentai, kurių autentiškumas patvirtintas ir kuriuose nurodyta gimimo data, pavyzdžiui, tapatybės dokumentai, nustatyta biometrinių duomenų atitiktis sistemoje EURODAC, atitiktys VIS ar kitose oficialiose duomenų bazėse arba anksčiau kitoje valstybėje narėje patikimai nustatytas amžius. Priešingai, tokie elementai kaip fizinė išvaizda, įspūdžiai ar nepatikrinti pareiškimai, patys savaime nėra patikimi įrodymai, nors jie gali skatinti atlikti tolesnį vertinimą.

⁽⁷⁹⁾ PSD (2024 m.) 27 straipsnio 1 dalis. „[...] Tais atvejais, kai valstybė narė nustato, kad prašytojas, kuris teigia esąs nepilnametis, yra be jokios abejonės vyresnis nei 18 metų amžiaus, ta valstybė narė neturi paskirti atstovo arba asmens, tinkamo laikinai vykdyti atstovo pareigas [...]“.

⁽⁸⁰⁾ PPR 23 straipsnio 2 dalis.

⁽⁸¹⁾ Pagal Chartijos 41 straipsnyje („Teisė į gerą administravimą“) ir 47 straipsnyje („Teisė į veiksmingą teisinę gynybą ir teisingą bylos nagrinėjimą“) įtvirtintus principus.

⁽⁸²⁾ PPD 23 straipsnio 2 dalies b punktas.

Be to, **praktiniu požiūriu** valstybės narės turi administracinę pareigą pakeisti arba ištaisyti prašytojo gimimo datą, jei ji įregistruota neteisingai. Tam reikia priimti **oficialų, pagrįstą rašytinį sprendimą**, kuriame būtų nurodyta **nustatyta gimimo data**. Tai būtina **administraciniais dokumentams**, pavyzdžiui, leidimui gyventi arba sveikatos kortelei, išduoti ir tiksliai prašytojo informacijai atitinkamose duomenų bazėse (pavyzdžiui, EURODAC, SIS ir nacionalinėse sistemose) nurodyti.

Norint administracinėms reikmėms pakeisti ar ištaisyti gimimo datą, **būtina atlikti amžiaus nustatymo procedūrą**, užtikrinant, kad rezultatas būtų gautas **vykdant skaidrų, dokumentuotą ir patikimą procesą**. Todėl net tais atvejais, kai dėl išvaizdos daroma prielaida, kad asmuo yra suaugęs, institucijos **negali tiesiog nepaisyti prašytojo pareiškimo, kad jis yra nepilnametis**. Jos turi priimti motyvuotą rašytinį sprendimą, kuriuo ginčijamas prašytojo nurodytas amžius, visapusiškai gerbdamos teisę į gerą administravimą ir teisę į veiksmingą teisinę gynybą ir užtikrinamos prašytojui galimybę apskųsti sprendimą⁽⁸³⁾. Kadangi per amžiaus nustatymo procedūrą galima nustatyti tik apytikslį, o ne tikslų chronologinį amžių, jos rezultatas nėra konkreti gimimo data. Tačiau administraciniais ir dokumentacijos tikslais sprendžiančiosios institucijos, baigusios amžiaus nustatymo procedūrą, privalo įrašyti tikslią gimimo datą, kad galėtų išduoti asmens dokumentus arba teisę gyventi šalyje patvirtinančius dokumentus ir užtikrinti sistemose saugomos informacijos vientisumą⁽⁸⁴⁾.

Amžiaus nustatymas vykdant pasienio procedūrą

Pagal PPR 53 straipsnio 1 dalį nelydimiems nepilnamečiams pasienio procedūra netaikoma, išskyrus atvejus, kai kyla rimtų abejonių, susijusių su nacionaliniu saugumu arba viešąja tvarka (PPR 42 straipsnio 3 dalies b punktas), todėl jiems turi būti taikoma įprasta prieglobsčio procedūra. Ši išimtis taikoma ir neprivalomų, ir privalomų pasienio procedūrų atveju.

Tačiau kai prašytojas atitinka **privalomos pasienio procedūros** sąlygas, bet teigia, kad yra jaunesnis nei 18 metų ir kyla **pagrįstų abejonių** dėl jo amžiaus, PPR 53 straipsnyje reikalaujama nedelsiant pradėti amžiaus nustatymo procedūrą. Tokiais atvejais prašytojui preliminariai taikoma pasienio procedūra, kol sulaukiama amžiaus nustatymo rezultatu.

Toliau taikoma nepilnametystės prezumpcija ir, kol nustatomas prašytojo amžius, **jam turi būti užtikrintos visos vaikams taikytinos apsaugos priemonės ir garantijos** (įskaitant priėmimo sąlygas, globą ir procedūrinę garantijas). Tai visų pirma taikoma, kai tenkinamos šios privalomos pasienio procedūros taikymo sąlygos⁽⁸⁵⁾:

- **suklaidinamos valdžios institucijos arba sunaikinami ar slepiami dokumentai** (PPR 42 straipsnio 1 dalies c punktas);

⁽⁸³⁾ Pagal Chartijos 41 straipsnyje („Teisė į gerą administravimą“) ir 47 straipsnyje („Teisė į veiksmingą teisinę gynybą ir teisingą bylos nagrinėjimą“) įtvirtintus principus.

⁽⁸⁴⁾ Tokiais atvejais, kai neįmanoma nustatyti tikslios gimimo dienos ir mėnesio, kai kurios institucijos įrašo nustatytą gimimo metų sausio 1 d., kad nebūtų nustatyta vėlesnė gimimo data.

⁽⁸⁵⁾ PPR 45 straipsnis.

- **keliamas pavojus nacionaliniam saugumui ar viešajai tvarkai** (PPR 42 straipsnio 1 dalies f punktas); tai taikoma ir nelydimiems nepilnamečiams pagal PPR 42 straipsnio 3 dalies b punktą;
- **pilietis šalies, kurios prieglobsčio prašymų patenkinimo rodiklis yra žemas** (PPR 42 straipsnio 1 dalies j punktas).

Taip užtikrinama, kad sistema negalėtų būti apeita remiantis nepatikrintais asmens pareiškimais apie jo nepilnametystę.

Atvirkščiai, kai **pasienio procedūra yra neprivaloma** (PPR 43 straipsnio 1 dalis), valstybė narė nėra teisiškai įpareigota pradėti amžiaus nustatymo procedūrą ir **gali** arba **nuspręsti tęsti įprastą prieglobsčio procedūrą** ir, jei reikia, nustatyti amžių, arba laikinai prašytojui taikyti pasienio procedūrą ir kuo greičiau nustatyti amžių.

Daugiau informacijos rasite Europos Komisijos rengiamose gairėse dėl prieglobsčio ir grąžinimo pasienio procedūrų.

PPR 62 konstatuojamoji dalis

[...] atsižvelgiant į vaiko teisių svarbą ir poreikį paisyti [geriausių] vaiko interesų, nelydimiems nepilnamečiams paprastai neturėtų būti taikoma pasienio procedūra, nebent yra pagrįstų priežasčių manyti, kad nepilnametis kelia pavojų valstybės narės nacionaliniam saugumui ar viešajai tvarkai arba prašytojas buvo priverstinai išsiųstas dėl rimtų nacionalinio saugumo ar viešosios tvarkos priežasčių pagal nacionalinę teisę;

Procedūrinių garantijų laikymasis

Nepilnametystės prezumpcija ⁽⁸⁶⁾ reikalauja, kad vykdant amžiaus nustatymo procedūras būtų taikomos **tinkamos apsaugos priemonės**, siekiant išvengti pagrindinių teisių pažeidimų.

Nors teisiškai leidžiama laikinai taikyti pasienio procedūrą, siekiant užtikrinti suderinamumą su pagrindinių teisių įsipareigojimais, **visada** turi būti **tenkinamos** toliau nurodytos sąlygos.

- Taikomos PPR 16, 17, 21, 22 ir 23 straipsniuose numatytos **procedūrinės garantijos**, įskaitant laiku paskirtą globėją, nemokamas teisinės konsultacijas, nemokamą teisinę pagalbą ir teisinį atstovavimą teikiant skundą ir šeimos vientisumo išsaugojimą ⁽⁸⁷⁾. Tai, be kita ko, reiškia, kad: globėjas paskiriamas nedelsiant ir turi teisę veiksmingai atstovauti vaikui; broliai ir (arba) seserys ar kiti artimi šeimos nariai nėra atskiriami, nebent tai atitiktų geriausius vaiko interesus; vaikas turi teisę gauti informaciją ir būti išklaustas atsižvelgiant į jo amžių ir brandą; procedūra vykdoma pirmumo tvarka –

⁽⁸⁶⁾ Kaip išaiškino EŽTT byloje *Darboe ir Camara prieš Italiją*, *op. cit.*, išn. [45](#).

⁽⁸⁷⁾ PPR 45 straipsnio 2 dalis.

prašymas nagrinėjamas nedelsiant ir jam teikiama pirmenybė kitų prašymų atžvilgiu, kad būtų sparčiai nustatyti vaiko apsaugos poreikiai ir jam nereikėtų ilgai laukti nežinant, kas bus toliau.

- **Amžiaus nustatymo procedūra** atliekama pagal PPR 25 straipsnį ir užbaigiama per 30 dienų, kaip nurodyta PPR 23 straipsnio 3 dalyje ir PSD (2024 m.) 25 straipsnio 1 dalyje. Tai, be kita ko, reiškia, kad vertinimas yra daugiadalykis, jį atlieka kvalifikuoti specialistai taikydami mažiausiai invazinius metodus; prašytojas ir globėjas yra informuoti ir gali pateikti savo nuomonę; nepilnametystės prezumpcija taikoma tol, kol priimamas galutinis sprendimas.
- Pasienio procedūros vykdymo vietoje sudaromos **vaikams tinkamos priėmimo sąlygos**, laikantis PSD (2024 m.) nustatytų standartų.

Tai reiškia, be kita ko, kad apgyvendinimo vieta yra saugi, tinkama vaikams ir atskirta nuo nesusijusių suaugusiųjų; vaikui užtikrinama galimybė mokytis, užsiimti laisvalaikio veikla ir gauti psichosocialinę pagalbą; darbuotojai išmano vaikų apsaugos dalykus; yra įdiegtas skundų teikimo mechanizmas ir stebėsenos priemonės.

PPR 36 konstatuojamoji dalis

[S]iekiant užtikrinti, kad tarptautinės apsaugos prašymai būtų nagrinėjami tinkamai atsižvelgiant į vaiko teises, nepilnamečiams turi būti numatytos konkrečios vaiko interesus atitinkančios procedūrinės garantijos ir specialios priėmimo sąlygos. Jeigu atsižvelgiant į prašytojo pareiškimus yra pagrindo abejoti, ar prašytojas yra nepilnametis, sprendžiančioji institucija turėtų turėti galimybę atlikti atitinkamo asmens amžiaus nustatymo procedūras. Abejonių dėl prašytojo amžiaus gali kilti ne tik tada, kai prašytojas teigia esąs nepilnametis, bet ir tada, kai jis teigia esąs suaugęs. Atsižvelgiant į ypatingą nelydimų nepilnamečių, kurie gali neturėti tapatybės ar kitų dokumentų, pažeidžiamumą, ypač svarbu užtikrinti griežtas apsaugos priemones siekiant užtikrinti, kad tokiems prašytojams nebūtų taikomos nekorektiškos ar nepagrįstos amžiaus nustatymo procedūros;

Be to, kaip nurodyta PPR 53 straipsnio 2 dalyje, **valstybės narės negali taikyti pasienio procedūros esant šioms aplinkybėms:**

- sprendžiančioji institucija mano, kad netaikytini arba nebetaikytini prašymo atmetimo dėl jo nepriimtumo arba paspartinto nagrinėjimo procedūros taikymo pagrindai;
- pasienyje negali būti suteikta reikiama priėmimo parama specialiujų priėmimo poreikių turintiems prašytojams, įskaitant vaikus (kaip nurodyta PSD (2024 m.) IV skyriuje ir PPR 54 straipsnyje);
- pasienyje negali būti suteikta reikiama parama prašytojams, kuriems reikia specialiujų procedūrinių garantijų;
- yra medicininių priežasčių, įskaitant psichikos sveikatos sutrikimus, netaikyti pasienio procedūros;
- netenkinamos arba nebetenkinamos sulaikymo sąlygos (PSD (2024 m.) 10–13 straipsniai), ir pagal pasienio procedūrą reikėtų taikyti sulaikymą pažeidžiant šias sąlygas.

Jei minėtų garantijų negalima užtikrinti pagal PPR 53 straipsnį, **prašytojui negalima taikyti prieglobsčio pasienio procedūros ir jis turi būti nedelsiant nukreipiamas įprastai prieglobsčio procedūrai**, užtikrinant visas teises ir procedūrinės garantijas.

Šių garantijų neužtikrinimas, pavyzdžiui, ilgas apgyvendinimas suaugusiems skirtose patalpose neužtikrinant tinkamų apsaugos priemonių, gali būti laikomas Europos žmogaus teisių konvencijos 8 straipsnio pažeidimu ⁽⁸⁸⁾, kaip nustatyta byloje *Darboe ir Camara prieš Italiją* ⁽⁸⁹⁾ ir susijusiuose teismo sprendimuose byloje *A.C. prieš Prancūziją* ⁽⁹⁰⁾ ir *F.B. prieš Belgiją* ⁽⁹¹⁾.

Tai gali atsitikti ir išimtinėmis aplinkybėmis, pavyzdžiui, esant atvykstančiųjų antplūdžiui išsilaipinimo vietose, kai nepakanka išteklių reikiamoms apsaugos priemonėms užtikrinti.

Prieglobsčio pasienio procedūra, nuo prašymo užregistravimo iki sprendimo priėmimo (įskaitant skundo nagrinėjimą), turi būti užbaigta per 12 savaičių. Pasibaigus šiam laikotarpiui, prašytojui turi būti leista atvykti į valstybės narės teritoriją ⁽⁹²⁾.

3.3. Laipsniškas ir daugiadalykis amžiaus nustatymas

Per visą amžiaus nustatymo procedūrą pirmiausia turi būti užtikrinami geriausi vaiko interesai ⁽⁹³⁾. PPR skatinama amžiaus nustatymą vykdyti etapais – laikantis laipsniško metodo. Laikantis laipsniško metodo poveikis žmogui, būdingas medicininiams tyrimams, mažėja.

Laikantis šio laipsniško metodo, pirmiausia taikomi nemedicininiai metodai. Tik tuo atveju, jei rezultatai nėra įtikinami, valdžios institucijos kraštutiniu atveju gali taikyti medicininius metodus.

Kai tikslinga atlikti medicininius tyrimus, pirmenybė turi būti teikiama metodams, kuriems **nenaudojama spinduliuotė**. Spinduliniai metodai, pavyzdžiui, rentgenografija, turi būti naudojami griežtai laikantis **kuo mažesnės apšvitos principo** (angl. *as low as reasonably achievable* (ALARA)) ir turi būti taikomi tik išbandžius visus mažiau invazinius metodus.

Merginoms ir jaunoms moterims turi būti naudojamos specialios apsaugos priemonės, nes rentgeno spinduliai gali pakenkti vaisiui. Prieš tyrimą specialistai privalo imtis visų galimų priemonių, kad išsiaiškintų, ar prašytoja gali būti nėščia, atsižvelgdami į tai, kad mergina gali pati to nežinoti arba nenorėti atskleisti dėl kultūrinių priežasčių, stigmos arba patirtos prievartos ar smurto.

Amžiaus nustatymo tikslais niekada negalima taikyti lytinių organų apžiūros metodo (kai asmuo turi apsinuoginti), nes jis yra labai invazinis ir nepadedą įvertinti asmens chronologinio amžiaus.

⁽⁸⁸⁾ Europos Taryba, [Žmogaus teisių ir pagrindinių laisvių apsaugos konvencija, iš dalies pakeista protokolais Nr. 11 ir 14](#), 1950 m. lapkričio 4 d., ETS 5.

⁽⁸⁹⁾ EŽTT, [Darboe ir Camara prieš Italiją](#), 2022 m., *op. cit.* išn. 45.

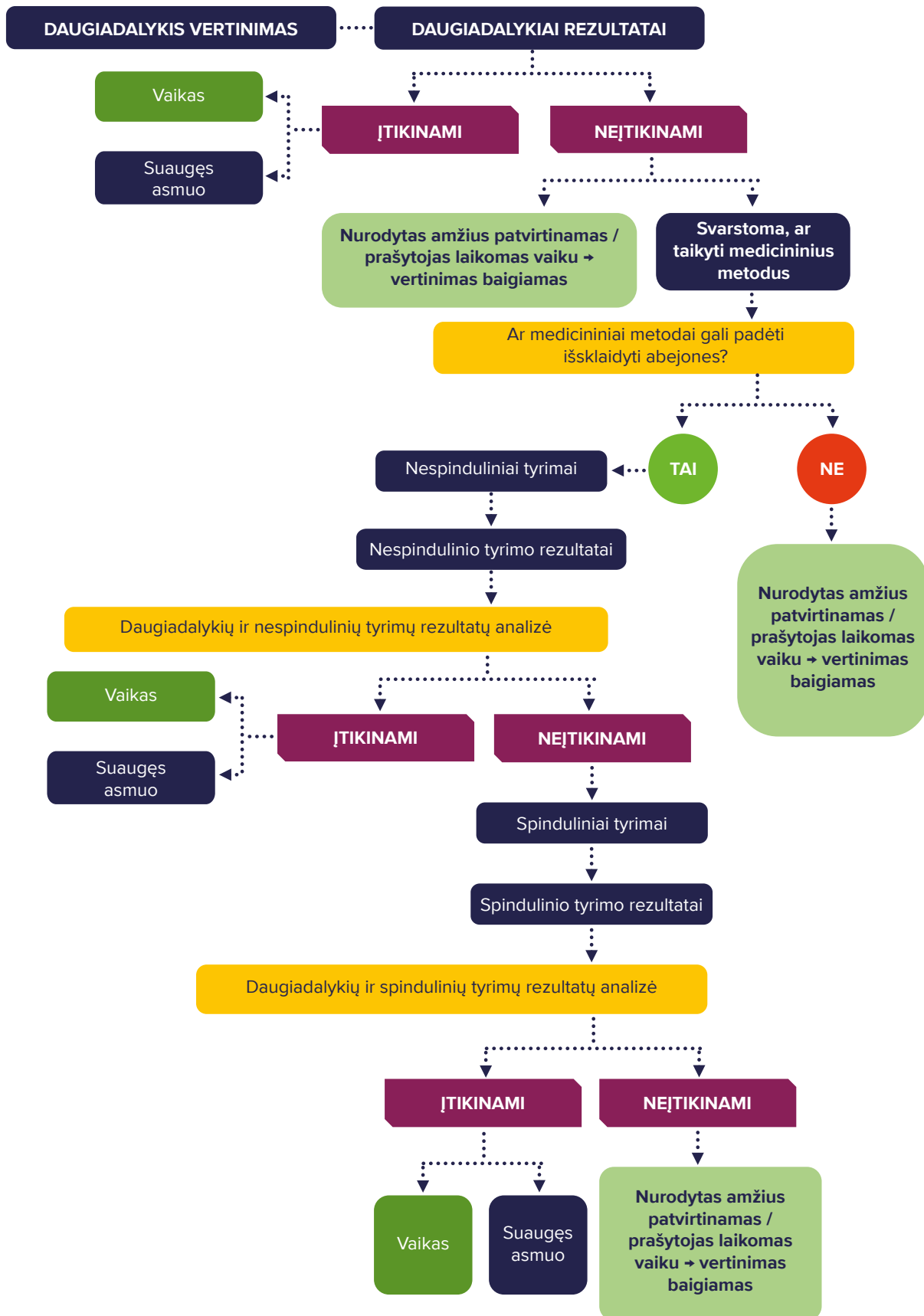
⁽⁹⁰⁾ EŽTT, 2025 m. sausio 16 d. sprendimas byloje [A.C. prieš Prancūziją](#), 15457/20, ECLI:CE:ECHR:2025:0116JUD001545720 (prancūzų kalba).

⁽⁹¹⁾ 2025 m. kovo 6 d. EŽTT sprendimas byloje [F.B. prieš Belgiją](#), 47836/21, ECLI:CE:ECHR:2025:0306JUD004783621 (prancūzų kalba). Santrauka pateikiama [EUAA teismų praktikos duomenų bazėje](#).

⁽⁹²⁾ PPR 51 straipsnio 2 dalis.

⁽⁹³⁾ PPR 37 konstatuojamoji dalis ir 25 straipsnio 3 dalis.

2 pav. Laipsniško ir daugiadalykio metodo iliustravimo schema

3.3.1. Nemedicininiai amžiaus nustatymo metodai

Kadangi šiuo metu egzistuojantys metodai **neleidžia nustatyti tikslaus žmogaus chronologinio amžiaus**, rekomenduojama taikyti metodų derinį. **Laikantis laipsniško metodo siekiama, kad poveikis asmeniui būtų kuo mažesnis**, pirmenybę teikiant mažiausiai invaziniams metodams, o **daugiadalykis metodas padeda siekti tikslesnio rezultato**, įtraukiant įvairių sričių, pavyzdžiui, socialinio darbo, psichologijos ir pediatrijos, specialistus, kurie vertina amžių įvairiais požiūriais. Šis metodas padeda susiaurinti amžiaus intervalą ir gauti patikimesnį rezultatą. Daugiadalykis metodas ⁽⁹⁴⁾ paprastai apima nemedicininis amžiaus nustatymo metodus, kurių tikslas – bendradarbiaujant išsiaiškinti prašytojo amžių, kaip nurodyta toliau (sąrašas nebaigtinis).

- **Papildomų įrodymų analizė.** Kai iš pradžių surinktuose dokumentuose arba turimoje informacijoje amžius nurodytas, reikia papildomai patikrinti ir išanalizuoti kitus dokumentus. Informacijos apie prašytojo amžių galima gauti peržiūrėjus mokyklos įrašus, religinius dokumentus, šeimos skiepų korteles arba kitus medicinos dokumentus, taip pat remiantis laiko žyma pažymėtomis nuotraukomis, įrašais socialiniuose tinkluose su tiksliais datomis ir bet kuria kita naudinga informacija, kuri laikoma tikra. Kaip minėta [2.2.1 skirsnyje „Patvirtinamųjų dokumentų vertinimas“](#), vertinant patvirtinamuosius įrodymus, neturėtų būti reikalaujama patvirtinti dokumentų autentiškumą, kai turima kitų netiesioginių įrodymų nepilnamečio amžiui patvirtinti. Jei nacionalinės institucijos įtaria, kad dokumentas yra suklastotas, jos gali paprašyti jį patikrinti. Tačiau nepamirškite, kad prašytojai gali turėti tik dokumentų kopijas ir (arba) nuotraukas savo mobiliuosiuose telefonuose. Jei tokios papildomų dokumentų analizės pakanka prašytojo nurodytam amžiui objektyviai pripažinti, amžiaus nustatymo procedūra turi būti nutraukiama.
- **Amžiaus nustatymo pokalbis:** jo metu bandoma atkurti chronologinę gyvenimo įvykių seką, siekiant pagrįsti amžiaus įvertinimą. Jei amžiaus nustatymo pokalbis yra pakankamai informatyvus ir galima gauti įtikinamą rezultatą, psichosocialinio vertinimo atlikti nereikia. Jei išvadų nepakanka ir lieka abejonių dėl nurodyto amžiaus, reikia atlikti psichosocialinį vertinimą. Daugiau informacijos žr. [1 priedas. Amžiaus nustatymo pokalbis](#).
- **Psichosocialinis vertinimas:** jo metu nagrinėjamos asmens gyvenimo sritys, jo psichologinė ir emocinė branda, raida ir elgesys. Šiame kontekste raida reiškia ne tik kognityvinį ir emocinį vystymąsi, bet ir pastebimus elgesio modelius, pavyzdžiui, gebėjimą užsiimti amžiui tinkama veikla, gebėjimą prisiimti atsakomybę už kasdienės užduotis, savarankiškumo bruožus, emocijų valdymą ir bendravimą su bendraamžiais bei suaugusiaisiais.

Vertintojai per pokalbius užduoda atvirus klausimus ir, jei reikia, naudoja tokias priemones kaip piešiniai, kad padėtų asmeniui išreikšti save. Vertintojai turi atsižvelgti į kultūrinius skirtumus, galimai patirtą traumą ir asmens emocinę būklę ⁽⁹⁵⁾. Tokį vertinimą turėtų atlikti specialistai, turintys patirties amžiaus nustatymo ir vaikų raidos srityse, pavyzdžiui, socialiniai darbuotojai, psichologai ar pediatrai, kad būtų galima įvertinti įvairius veiksnis, pavyzdžiui, fizinius, psichologinius, raidos, aplinkos ir kultūrinius veiksnis ⁽⁹⁶⁾, ir toliau analizuoti įrodymus. Daugiau informacijos žr. [2 priedas. Psichosocialinis vertinimas](#).

⁽⁹⁴⁾ Žr. PPR 25 straipsnio 1 dalį ir 37 konstatuojamąją dalį.

⁽⁹⁵⁾ Parengta pagal UNICEF *Techninę pastabą dėl amžiaus nustatymo*, op. cit., išn. 7.

⁽⁹⁶⁾ PPR 37 konstatuojamoji dalis.

Kaip paaiškinta [praktinių aspektų langelyje](#), siekiant išvengti dubliavimosi ir tų pačių dalykų klausinėjimo, reikėtų užtikrinti, kad tam tikra tikrinimo metu surinkta amžiaus nustatymui aktualia informacija būtų pasidalijama su daugiadalykės amžiaus nustatymo grupės ekspertais.

Daugiadalykio vertinimo metu gauta informacija, jei aktuali ir reikalinga, gali būti perduodama atitinkamoms institucijoms (pavyzdžiui, kelias sritis aprėpiantys pažeidžiamumo požymiai pažeidžiamumo vertinimo arba nukreipimo atveju). Šis abipusis keitimasis informacija užtikrina procedūrų veiksmingumą, holistinį daugiadalykio metodo taikymą ir proceso tinkamumą vaikams.

Galutinis sprendimas dėl prašytojo amžiaus turėtų būti pagrįstas šių vertinimų rezultatais ir specialistų išvadomis.

2 lentelė. Pagrindiniai psichosocialinio vertinimo ir amžiaus nustatymo pokalbio skirtumai

	Amžiaus nustatymo pokalbis	PSICHOSOCIALINIS VERTINIMAS
Susitelkiama į	Žinomų įvykių prisiminimai ir asmeninė istorija.	Platesnis brandos, kognityvinio ir fizinio vystymosi, socialinių ryšių ir aplinkos vertinimas.
Metodika	Pusiau struktūruoto ⁽⁹⁷⁾ pokalbio formatas.	Stebimasis ⁽⁹⁸⁾ , kontekstinis ir bendradarbiaujamasis.
Vertintojai	Apmokyti specialistai (pavyzdžiui, socialiniai darbuotojai ar kiti pareigūnai, kurie yra nepriklausomi ir nedalyvauja prašytojo pokalbyje dėl prieglobsčio).	Daugiadalykė grupė (pavyzdžiui, psichologai, socialiniai darbuotojai, pediatrai, bendradarbiaujantys su priėmimo pareigūnais, mokytojais ir kiti su prašytoju bendraujančiais specialistais).
Tikslas	Patikrinti nurodytą amžių arba išsiaiškinti apytikslių amžių remiantis prisiminimais, susijusiais su konkrečiomis datomis ir įvykiais (nacionalinių švenčių dienomis, istoriniais įvykiais, pavyzdžiui, rinkimais, gaivalinėmis nelaimėmis, sporto renginiais ir kt.).	Įvertinti asmens emocinę ir socialinę brandą, taip pat kognityvinę ir fizinę brandą.

⁽⁹⁷⁾ Pusiau struktūruotas pokalbis yra kokybinis duomenų rinkimo metodas, kurį taikant derinami tiek struktūruoto, tiek nestruktūruoto pokalbio elementai. Jo metu užduodami paruošti atviri klausimai, leidžiantys pokalbio vedėjui nagrinėti naujus klausimus, kurių gali kilti pokalbio metu.

⁽⁹⁸⁾ Objektīvūs pastebėjimai („matau“, „girdžiu“); stebėjimas turi apsiriboti chronologinio amžiaus aspektais.

Praktinis patarimas. Daugiadalykio amžiaus nustatymo koordinavimo modeliai

Kai į procesą įtraukiami keli ekspertai, kurie savo vertinimus atlieka nepriklausomai, itin svarbu, kad jie **bendradarbiautų** rengdami savo išvadas. Tai leidžia specialistams pasidalyti įžvalgomis, paaiškinti savo atitinkamų rezultatų paklaidas ir supaprastinti procesą.

Praktiškai šis koordinavimas gali vykti specialistams keičiantis nuomonėmis apie rezultatus po to, kai jie užbaigia savo individualius vertinimus. Yra du pagrindiniai tokio koordinavimo organizavimo būdai:

- **Daugiadalykė ekspertų grupė.** Jei įmanoma, amžiaus nustatymą taip pat galima koordinuoti organizuojant vieną kelių vertinimą atliekančių specialistų susitikimą su prašytoju. Dalyvaujantys specialistai klausimus užduoda pagal savo kompetencijos sritį.
  - Ekspertų grupės metodo privalumas yra tai, kad vertinimui atlikti prašytojas su specialistais turi susitikti tik vieną kartą, o ne kelis, tai leidžia greičiau padaryti išvadą, nerengiant kelių susitikimų, kurie vilkintų procesą. Skirtingai nuo individualių vertinimų, ekspertų grupės metodas taip pat padeda išvengti dubliavimosi, nes prašytojui nereikia kelis kartus pasakoti savo istorijos skirtingiems specialistams. Atžvalgiai taikomas daugiadalykės ekspertų grupės metodas gali būti visapusiškesnė, laiko atžvilgiu taupesnė ir vaikams palankesnė alternatyva, palyginti su keliais vertinimais ar sveikatos patikrinimais. Po vertinimo vertintojai taip pat gali iš karto išsamiai išdėstyti ir aptarti savo nuomones bei priėti prie galimos išvados (kad amžių galima patvirtinti arba kad reikia atlikti papildomą vertinimą).
  - Galimas ekspertų grupės metodo trūkumas yra tai, kad vienu metu kelių asmenų apklausiamas prašytojas gali jaustis sutrikęs.
  - **Daugiadalykis amžiaus nustatymas, kai ekspertai savo vertinimus atlieka atskirai.** Specialistai (pavyzdžiui, psichologas, socialinis darbuotojas, pediatras) savo vertinimus atlieka atskirai, po to susitinka, kad aptartų savo individualias išvadas. Dalyvaujantys specialistai klausimus užduoda pagal savo kompetencijos sritį. Ši forma leidžia ekspertams sulygtinti rezultatus, paaiškinti paklaidas ir susitarti dėl bendros išvados, neapsunkinant prašytojo keliais panašaus turinio pokalbiais.
  - Privalumas yra tas, kad prašytojas susitinka su kiekvienu specialistu atskirai, todėl sumažėja rizika, kad jis bus sutrikęs grupės aplinkoje. Kiekvienas ekspertas gali susitelkti į savo kompetencijos sritį ir užmegzti ryšį su pareiškėju, o tai gali padėti atlikti tikslesnį ir išsamesnį vertinimą. Šis metodas taip pat leidžia lanksčiai planuoti laiką ir užtikrina, kad specialistai savo nuomonę susidarytų nepriklausomai prieš aptarimą, o tai gali padidinti bendros išvados objektyvumą.
  - Trūkumas yra tas, kad procesas apskritai gali užtrukti ilgiau, nes reikia surengti kelis atskirus susitikimus, todėl vertinimui užbaigti gali reikėti daugiau laiko. Prašytojui gali tekti kelis kartus teikti tą pačią informaciją per skirtingus susitikimus, o tai gali varginti ir būti emociškai sunku. Gali būti, kad ekspertai skirtingai interpretuos rezultatus, jei koordinavimas ar bendravimas po individualių vertinimų bus vykdomas netinkamai.
- 933

Globėjas turi būti iš anksto – parengiamojo susitikimo metu – informuotas apie tai, kaip amžiaus nustatymo procese dalyvaus keli ekspertai. Pareiškėjo susitikimo su ekspertais metu svarbu sukurti pasitikėjimą ir atvirumą skatinančią aplinką, aiškiai pristatant ekspertus bei jų vaidmenį ir atsakomybę. Tai padės pareiškėjui atsipalaiduoti. **Ypač svarbu užtikrinti vertinimo metu pateiktos informacijos ar įrodymų konfidencialumą. Paklaida**, ypač susijusi su medicininiais metodais, turi būti **aiškiai paaiškinta**, ypač jei rezultatai yra neįtikinami (vaikystės ir pilnametystės duomenys sutampa).

Kai amžius vertinamas vieno susitikimo su daugiadalyke ekspertų grupe metu, svarbu, kad prašytojas nebūtų sutrikęs dėl pernelyg didelio dalyvaujančių asmenų skaičiaus.

Po ekspertų grupės vertinimo sprendimą priima sprendžiančioji institucija ⁽⁹⁹⁾, remdamasi ekspertų grupės nuomone ir rekomendacijomis.

Jei daugiadalykio amžiaus vertinimo rezultatai neįtikinami, institucijos turi dvi galimybes.

1 galimybė: institucijos gali nutraukti vertinimą, taikyti abejotinų aplinkybių aiškinimo prašytojo naudai principą ir laikyti asmenį vaiku. Kaip nurodyta PPR 37 konstatuojamojoje dalyje ir 25 straipsnio 2 dalyje, jei vertinimo rezultatai yra neįtikinami, valstybės narės neprivalo prašyti atlikti medicininį patikrinimą arba tęsti amžiaus nustatymo procedūrą, jei toks patikrinimas nepašalintų likusių abejonių.

2 galimybė: institucijos nusprendžia tęsti amžiaus nustatymo procedūrą ir prašyti atlikti medicininį patikrinimą griežtomis sąlygomis. Jei nusprendžiama, kad reikia atlikti medicininį patikrinimą, jis turi būti kuo mažiau invazinis ir atliekamas visapusiškai gerbiant asmens orumą.

3.3.2. Medicininis vertinimas: pirmenybė teikiama kuo mažiau invaziniam tyrimui

Medicininiai amžiaus nustatymo tyrimai yra tokie, kurių metu atliekamos medicininės procedūros (pavyzdžiui, ultragarsinis arba radiografinis tyrimas). Šie metodai turėtų būti taikomi tik tada, kai visi kiti būdai amžiui nustatyti yra išnaudoti, bet rezultatai nėra įtikinami. Jei medicininiai tyrimai gali padėti išaiškinti asmens amžių, pirmenybė turėtų būti teikiama **neinvaziniams metodams ir metodams, kuriems nenaudojama spinduliuotė**.

⁽⁹⁹⁾ Nors PPR nustatyti amžiaus nustatymo procedūrų standartai ir apsaugos priemonės, jis neužkerta kelio nacionalinėms institucijoms, įskaitant teismus, dalyvauti amžiaus nustatymo procedūroje. Todėl valstybės narės gali savo nuožiūra pavesti amžių nustatyti kitam subjektui ir paskirti kitą instituciją nuomonei pateikti. Tada sprendžiančioji institucija, kuriai tenka galutinė atsakomybė už sprendimą dėl amžiaus, gali priimti sprendimą remdamasi amžiaus nustatymo rezultatu ir vadovaudamasi savo nacionaline praktika procedūrinėmis garantijomis.

Metodai, kuriuos taikant naudojama spinduliuotė, pavyzdžiui, rentgeno spinduliai, turėtų būti naudojami tik kraštutiniu atveju ⁽¹⁰⁰⁾, laikantis žalos nedarymo principo ir kuo mažesnės apšvitos principo (ALARA), siekiant kuo labiau sumažinti spinduliuotės poveikį.

Pasirenkant metodą reikia atsižvelgti į tai, kaip tyrimas atliekamas.

- Būtina nurodyti kiekvieno metodo **paklaidą**, ypač kai rezultatai yra neįtikinami ir aiškinami prašytojo naudai, laikantis geriausių interesų ir abejotinių aplinkybių aiškinimo prašytojo principų. Be to, metodai turėtų būti parenkami atsižvelgiant į atitinkamą amžiaus intervalą ir vertinamo asmens lytį, nes tikslumas gali skirtis.
- Venkite nurodyti tik vidutinį amžių (pavyzdžiui, 17,4 metų). Geriau **nurodykite visą amžiaus intervalą** arba labiausiai tikėtiną mažiausią ir didžiausią amžių šiame intervale. Daugelis metodų leidžia nustatyti amžiaus intervalą, o ne tikslų amžių, todėl apskaičiuotas vidurkis (pavyzdžiui, teigiant, kad asmuo yra 18 metų, remiantis 16–20 metų amžiaus intervalu) neatspindi viso vertinimo netikslumo. Nežinant, kokia yra kiekvieno galimo amžiaus tikimybė intervale (tikimybinis skirstinys), vidutinio amžiaus naudojimas gali būti klaidinantis. Pavyzdžiui, jei amžiaus intervalas apima 18 metų amžių (pavyzdžiui, 16,4–22,3 metų) ir intervalo mažiausio ir didžiausio amžiaus vidurkis yra didesnis nei 18 metų, asmuo gali būti neteisingai laikomas suaugusiuoju. Paklaidos nepaisymas gali būti nenaudingas vertinamam asmeniui ⁽¹⁰¹⁾.
- Kai medicininiais amžiaus nustatymo metodais nustatomas amžiaus intervalas nurodomas su **tikimybės įvertinimu**, turėtų būti aiškiai nurodyta tikimybė, kad vertinamas asmuo yra jaunesnis arba vyresnis nei 18 metų. Vertinant reikėtų atsižvelgti į medicininio vertinimo ataskaitoje nurodytą tikimybės laipsnį, pripažįstant, kad tokie rezultatai rodo tikimybę, o ne tikrumą.
- Tyrimai niekada neturėtų būti priverstiniai ar kultūriniu požiūriu netinkami. Specialistai turi atsižvelgti į lyties ir kultūrinius ypatumus bei remtis savo kompetencija amžiaus nustatymo srityje. Vertinant prašytojo amžių, negalima naudoti metodų, kuriems jis turi apsinuoginti ar leisti apžiūrėti lytinius organus.

⁽¹⁰⁰⁾ Visų darbuotojų migrantų ir jų šeimos narių teisių apsaugos komitetas, *Visų darbuotojų migrantų ir jų šeimos narių teisių apsaugos komiteto jungtinis bendrasis komentaras Nr. 4 (2017 m.) ir Vaiko teisių komiteto bendrasis komentaras Nr. 23 (2017 m.) dėl valstybių įsipareigojimų, susijusių su vaikų žmogaus teisėmis tarptautinės migracijos kontekste kilmės, tranzito, paskirties ir grįžimo šalyse*, 2017 m. <https://documents.un.org/doc/undoc/gen/q17/343/65/pdf/q1734365.pdf>: „[v]alstybės neturėtų taikyti medicininių metodų, pagrįstų, be kita ko, kaulų ir dantų tyrimo analize, kurie gali būti netikslūs, turėti didelę paklaidą, taip pat gali būti traumuojantys ir sukelti nereikalingus teisinius procesus.“

⁽¹⁰¹⁾ Schmeling, A., Schumacher, G. ir Rudolf, E., *Medical age assessment of juvenile migrants*, 2018, <https://data.europa.eu/doi/10.2760/47096>.

Verta įsidėmėti

Niekada negalima atlikti tyrimų, kuriems asmuo turi **apsinuoginti** arba kurių metu apžiūrimi lytiniai organai lytinei brandai įvertinti. Tai itin svarbu siekiant gerbti asmens orumą ir ypač svarbu prašytojų, kurie galėjo patirti seksualinę ir fizinę prievartą ir išnaudojimą, atžvilgiu ⁽¹⁰²⁾. Galiausiai, vertinant asmens amžių pagal fizinius požymius galima didelė paklaida ⁽¹⁰³⁾, kai paauglį reikia atskirti nuo suaugusiojo.

Kai atliekami medicininiai patikrinimai, amžių įvertinę medicinos specialistai atsižvelgia į ankstesnio (-ių) eksperto (-ų) išvadą, paaiškina savo nuomonę, pateikia rezultatus, apibūdina naudotą metodiką, jos trūkumus ir paklaidą, kad rezultatas būtų kuo patikimesnis. Kaip numatyta PPR 25 straipsnio 3 dalyje, šių **sveikatos patikrinimų rezultatus būtina analizuoti kartu su kitais duomenimis**, pavyzdžiui, kitų specialistų atliktų vertinimų rezultatais (daugiadalykis metodas), kad išvada būtų kuo patikimesnė.

Medicininio amžiaus nustatymo trūkumai ir etiniai aspektai

Invaziniai medicininiai tyrimai, pavyzdžiui, kaulų arba dantų apžiūra, gali būti vertinami kaip intervenciniai, gali būti brangūs, jiems atlikti gali reikėti medicinos priemonių arba specialistų, kurių paprastai trūksta. Be to, jie gali dar labiau traumuoti prašytoją, ypač patyrusį prievartą ir smurtą. Be to, tokių metodų paklaida yra didelė, o rezultatas dažnai būna platus amžiaus intervalas. Rezultatams įtakos gali turėti etniniai, socialiniai, ekonominiai ir lyčių skirtumai, o jų patikimumas nėra didesnis nei nemedicininis metodų.

Medicinos specialistai paprastai nenoriai atlieka sveikatos patikrinimus administracinių procedūrų reikmėms, nes tai gali prieštarauti jų pagrindinei pareigai rūpintis vaikais. Mokslinių tyrimų srityje plačiai abejojama biologinių amžiaus nustatymo metodų ⁽¹⁰⁴⁾ tinkamumu chronologiniam amžiui nustatyti, nes ir šie metodai leidžia nustatyti tik platų amžiaus įverčių intervalą ⁽¹⁰⁵⁾.

Galiausiai, kaip nustatyta PPR 37 konstatuojamojoje dalyje, jei amžiaus nustatymo rezultatas nėra įtikinantis arba amžiaus intervalas yra mažesnis nei 18 metų, valstybės narės **turėtų daryti**

⁽¹⁰²⁾ JT Vaiko teisių komitetas, *R.Y.S. prieš Ispaniją*, 2021 m. Santrauka pateikiama [EUAA teismų praktikos duomenų bazėje](#). Vaiko teisių komitetas nusprendė, kad „tyrimai, susiję su apsinuoginimu arba lytinių organų ar kitų intymų kūno dalių apžiūra, pažeidžia vaiko orumą, privatumą ir fizinę neliečiamybę ir turėtų būti draudžiami“.

⁽¹⁰³⁾ Vaiko teisių komitetas išdėstė savo nuomonę skunde dėl teisių pažeidimų byloje *R.Y.S. prieš Ispaniją*, JT Vaiko teisių komitetas, 2021 m. vasario 4 d., Komitetas nusprendė, kad „tyrimai, kurių metu vaikai turi apsinuoginti arba apžiūrimi jų lytiniai organai, pažeidžia jų orumą, privatumą ir fizinę neliečiamybę, ir neturėtų būti atliekami amžiui nustatyti“. Santrauka pateikiama [EUAA teismų praktikos duomenų bazėje](#).

⁽¹⁰⁴⁾ Tai medicininiai metodai, taikomi siekiant nustatyti biologinį asmens amžių, kuris nebūtinai sutampa su chronologiniu amžiumi.

⁽¹⁰⁵⁾ BSPED nuomonė dėl vaikų amžiaus nustatymo, [https://www.bsped.org.uk/clinical-resources/position-statements/#link6Britų odontologų asociacija \(BDA\)](https://www.bsped.org.uk/clinical-resources/position-statements/#link6Britų odontologų asociacija (BDA)) pareiškė, kad dantų rentgenogramų naudojimas yra „netikslus amžiaus nustatymo metodas“. BDA taip pat mano, kad netinkama ir neetiška daryti asmenų rentgenogramas, kai tai nėra naudinga jų sveikatai.

prielaidą, kad prašytojas yra vaikas, laikydamosi geriausių vaiko interesų ir abejonių aiškinimo prašytojo naudai principų viso proceso metu. Šie principai turi būti taikomi net ir tais atvejais, kai asmuo teigia esąs pilnametis, bet yra pagrįstų abejonių, kad jis gali būti nepilnametis.

3.4. Sprendimas

PPR nustatyta, kad sprendimą pradėti amžiaus nustatymo procedūrą visada priima **sprendžiančioji institucija** ⁽¹⁰⁶⁾ ir kad ji priima sprendimą dėl asmens amžiaus remdamasi amžiaus nustatymo procedūros rezultatu. Tačiau PPR nenurodyta, kuri institucija ar įstaiga turėtų būti kompetentinga **priimti sprendimą dėl amžiaus** atlikus amžiaus nustatymo procedūrą. Šis aspektas gali būti reglamentuojamas nacionalinėje teisėje.

Atlikus amžiaus nustatymą, sprendimas dėl prašytojo amžiaus grindžiamas **bendra** daugiadalykio vertinimo ir, kai taikytina, medicininio patikrinimo **rezultatų analize**. Sprendimas dėl amžiaus priimamas atsižvelgiant į visų dalyvavusių ekspertų nuomones, kad rezultatas būtų kuo patikimesnis.

Tais atvejais, kai daugiadalykės grupės ekspertai prieina prie skirtingų išvadų arba kai daugiadalykio vertinimo ir medicininio tyrimo išvados nesutampa, sprendžiančioji institucija lieka atsakinga už turimų įrodymų įvertinimą ir galutinės išvados priėmimą. Institucija turėtų kruopščiai dokumentuoti, kaip ji vertino skirtingas nuomones, ir nurodyti motyvus, kodėl ji daugiau reikšmės teikė vienoms, o ne kitoms išvadoms; ji turėtų skaidriai nurodyti bet kokią paklaidą ir atlikti holistinį vertinimą. Jei, įvertinus visą turimą informaciją, lieka neaiškumų, turėtų būti taikomas abejotinių aplinkybių aiškinimo prašytojo naudai principas ir daroma prielaida, kad asmuo yra nepilnametis.

Galutinis sprendimas dėl nustatyto amžiaus **turi būti įformintas raštu ir pateiktas atitinkamam asmeniui bei jo globėjui**. Ar galutinis amžiaus nustatymo rezultatas turi būti įformintas administraciniu sprendimu, visų pirma priklauso nuo nacionalinės procedūros. PPR ir PSD (2024 m.) reikalaujama, kad bet koks sprendimas dėl prašytojo statuso, įskaitant sprendimus, turinčius įtakos galimybei naudotis apsaugos priemonėmis (pavyzdžiui, paskirti globėją), būtų motyvuotas, atsižvelgiant į prašytojo teisę būti išklaustam ir teisę į veiksmingą teisinę gynybą. Praktiškai tai reiškia, kad jei amžiaus nustatymo arba amžiaus patikrinimo rezultatas turi teisinių pasekmių prašytojui prieglobsčio arba priėmimo procedūros metu, jis paprastai turėtų būti įformintas administraciniu aktu arba sprendimu.

Laiške, kuriame pranešama apie sprendimą, turėtų būti aiškiai nurodyta amžių nustačiusių ekspertų **kvalifikacija** ir **pagrįsta nuomonė** dėl prašytojo amžiaus. Be to, jei taikytas tik daugiadalykis metodas, reikėtų nurodyti **nustatytą** amžiaus **intervalą**. Taip pat, kai taikomi medicininiai metodai, turi būti nurodyta su šiais metodais susijusi **paklaida**.

Kai atlikus medicininis arba bendrus vertinimus nustatomas amžiaus intervalas ir **tikimybės įvertis**, turėtų būti aiškiai nurodyta, kokia yra tikimybė, kad asmuo yra jaunesnis nei 18 metų, o galutiniame sprendime turėtų būti nurodyta, kad tokie vertinimai veikia parodo tikimybę, o ne faktus.

⁽¹⁰⁶⁾ PPR 25 straipsnio 1 dalis.

Laiške, kuriame pranešama apie sprendimą, taip pat turi būti pateikti **sprendžiančiosios institucijos priimto sprendimo** motyvai. Be to, šią informaciją prašytojui reikėtų paaiškinti žodžiu ⁽¹⁰⁷⁾, **pritaikant ją prie prašytojo supratimo lygio**. Paaiškinti reikėtų pakankamai tiksliai, išsamiai ir aiškiai, kad prašytojas galėtų **visiškai suprasti** sprendimo **motyvus**. Prašytojui turėtų būti suteikta visa reikalinga informacija, kad jis galėtų pasinaudoti savo teise į **veiksmingą teisinę gynybą** ir gautų teisinę pagalbą norėdamas ginčyti sprendimą dėl amžiaus ⁽¹⁰⁸⁾.

Pagal VTK 8 straipsnį turi būti išduotas asmens dokumentas, kuriame būtų nurodytas nustatytas amžius, kad būtų skubiai **atstytas prašytojo identiškumas** ⁽¹⁰⁹⁾. Reikėtų paaiškinti, kad įvertinus amžių ne visada nustatomas tikslus chronologinis amžius, o veikiau nustatoma, ar prašytojas procedūros tikslais laikytinas nepilnamečiu, ar suaugusiuoju. Jeigu nustatomas tik amžiaus intervalas arba rezultatai yra neįtikinami, **turi būti taikomas abejotinių aplinkybių aiškinimo prašytojo naudai principas**, ir prašytojas turėtų būti laikomas **nepilnamečiu** ⁽¹¹⁰⁾.

Amžiaus nustatymas neturėtų užkirsti kelio prašytojui vėliau įrodyti tikslią savo gimimo datą. Jei vėlesniame etape prašytojas gali gauti ir pateikti oficialius dokumentus iš kilmės šalies ar kitų patikimų šaltinių, oficialiuose įrašuose nurodytas jo amžius turi būti atitinkamai ištaisytas.

Verta įsidėmėti. Amžiaus nustatymas ir PMVR

PPR 25 straipsnio 7 dalyje nustatyta, kad valstybės narės gali **pripažinti kitų valstybių narių sprendimus dėl amžiaus**, jei amžius nustatytas laikantis Sąjungos teisės. Kad sprendimą būtų galima pripažinti, pateiktuose amžiaus vertinimų rezultatuose gali būti nurodyti taikyti metodai ir sprendimo motyvai, laikantis gero valstybių narių bendradarbiavimo principo. Informacija galima keistis, pavyzdžiui, per sistemą „DubliNet“.

3.5. Sprendimo dėl amžiaus ginčijimas

Prašytojas turėtų turėti galimybę ginčyti amžiaus nustatymo procedūros rezultatus atskiru skundu arba kaip dalį skundo dėl pirmosios instancijos sprendimo, priklausomai nuo šalyje taikomos tvarkos.

Svarbu, kad apskundimo teisė būtų užtikrinama **nepriklausomai nuo prieglobsčio procedūros rezultato**. Vaikai, kurie neteisingai priskirti suaugusiesiems ir kuriems suteikta tarptautinė apsauga, turėtų turėti galimybę ginčyti sprendimą dėl nustatyto amžiaus. Neteisingas priskyrimas suaugusiesiems gali lemti, kad procedūros metu vaikui nebus užtikrinamos

⁽¹⁰⁷⁾ Byloje [A.C. prieš Prancūziją](#) (op. cit., išn. 90) EŽTT pabrėžė, kad nustačiusios amžių valstybės narės turėtų užtikrinti procedūrinę garantijas ir informuoti prašytoją apie įvairių tyrimų rezultatus ir veiksmingos teisinės gynybos galimybes.

⁽¹⁰⁸⁾ Tikslumo ir preciziškumo trūkumas visuose sprendimuose, susijusiuose su amžiaus nustatymo procedūros rezultatu, gali reikšti procedūrinių įsipareigojimų ir deramo stropumo, numatytų EŽTK 8 straipsnyje, pažeidimą, atsižvelgiant į vaikų pažeidžiamumą.

⁽¹⁰⁹⁾ Pagal VTK 8 straipsnį turi būti išduotas asmens dokumentas su nustatytu amžiumi, kad būtų skubiai **atstatyti visi prašytojo identiškumo elementai**. Tuo pačiu tikslu, jei prašytojas gali pateikti galiojančius ir pakankamus savo nurodyto amžiaus įrodymus, net jei amžiaus vertinimas jų nepatvirtina, toks amžius turėtų būti pripažintas ir nedelsiant ištaisytas oficialiuose dokumentuose.

⁽¹¹⁰⁾ PPR 25 straipsnio 2 dalis.

vaikams taikomos apsaugos priemonės, pavyzdžiui, tinkamos priėmimo sąlygos ar globėjo pagalba; tai taip pat gali turėti įtakos vaikų prieglobsčio prašymų nagrinėjimui, pavyzdžiui, persekiojimo, susijusio su tuo, kad asmuo yra vaikas, vertinimui, taip pat teisėms po sprendimo dėl statuso priėmimo, pavyzdžiui, gauti nuolatinę paramą, teisei į mokslą, teisei į šeimos susijungimą.

Siekiant išvengti **nepataisomos žalos**, apskundimo procedūros turėtų būti vykdomos nedelsiant, nes dėl užsitęsios nežinios vaikai gali netekti jiems priklausančių teisių, pavyzdžiui, teisės laiku susijungti su šeima per ES ir nacionalinėje teisėje nustatytus procedūrinius terminus. Nors PPR nenustatyta teisinė prievolė suteikti atskirą teisę apskųsti sprendimą dėl amžiaus nustatymo, tačiau jame tai ir nedraudžiama. Šis požiūris atitinka ES chartijoje, būtent 41 straipsnyje, kuriuo garantuojama teisė į gerą administravimą, ir 47 straipsnyje, kuriuo užtikrinama teisė į veiksmingą teisinę gynybą ir teisingą bylos nagrinėjimą, įtvirtintus principus. Tai reiškia, kad asmuo turi turėti galimybę susipažinti su bylos medžiaga ir laiku gauti informaciją apie galimybę apskųsti arba užginčyti sprendimą, taip pat gauti teisinę pagalbą ir turėti atstovą per apskundimo ir vėlesnes procedūras ⁽¹¹¹⁾.

3.5.1. Sprendimo dėl amžiaus peržiūra atsižvelgiant į naujus įrodymus

Visada turėtų būti leidžiama peržiūrėti sprendžiančiosios institucijos priimtame sprendime nustatytą amžių *ex officio*, jei vėlesniame etape atsiranda naujų įrodymų ar informacijos. Jei paaiškėja, kad nustatytas amžius yra neteisingas, reikia nedelsiant **ištaisyti informaciją** atitinkamose duomenų bazėse ir įrašyti teisingus asmens tapatybės duomenis. Taip gali būti tuo atveju, kai, pavyzdžiui, prašytojas po sprendimo dėl amžiaus priėmimo gali pateikti galiojantį asmens dokumentą savo tapatybei įrodyti.

⁽¹¹¹⁾ PPR 23 straipsnio 6 dalies b punktas kartu su PPR 67 straipsnio 8 dalimi.

4. Besiformuojančios ir naujos technologijos

Kai kurios šalys išbandė **genetinius tyrimus biologiniam amžiui įvertinti**. Atliekant šiuos tyrimus matuojama cheminė DNR modifikacija, vadinama metiliniu. DNR metilinimas yra su senėjimu susijęs biologinis procesas, kurį jį gali paveikti tokie veiksniai kaip rūkymas, stresas ir ligos. DNR galima išgauti iš įvairių mėginių, įskaitant kraują ir seiles. Tyrimų⁽¹¹²⁾, kuriuose naudojamas DNR metilinimas visų amžiaus grupių asmenų amžiui nustatyti, apžvalgos rodo, kad vidutinė paklaida yra 2–5 metai⁽¹¹³⁾. Dauguma tyrimų atlikti su nedideliu baltųjų vakarų europiečių populiacijos poaibiu. Reikia atlikti daugiau tyrimų, siekiant suprasti, kaip etninė kilmė ir kiti veiksniai veikia DNR metilinimą. Yra svarių įrodymų, kad traumos ir nepalankios aplinkybės didina epigenetinį amžių. DNR naudojimas administracinių procedūrų reikmėms kelia etinių klausimų, susijusių su proporcingumu ir sutikimu, taip pat privatumo užtikrinimo, mėginių saugojimo ir prieigos valdymo iššūkių.

Tyrimai, kuriais siekiama išsiaiškinti **besiformuojančių technologijų**, pavyzdžiui, dirbtinio intelekto (DI), taikymo galimybes migracijos ir prieglobsčio valdymo srityje, yra nauja tendencija, kuri gali duoti naudos, tačiau taip pat kelia didelių iššūkių ir didelę etinę riziką. Todėl dirbtinio intelekto naudojimas migracijos ir prieglobsčio procesuose ir biometriniams tapatybės nustatymui laikomas keliančiu didelę riziką⁽¹¹⁴⁾. Nors kai kurie tyrimai rodo, kad mašininis mokymasis gali padėti tiksliau nustatyti amžių, rezultatai priklauso nuo naudojamų duomenų kokybės ir jų klasifikavimo tikslumo mokant sistemą. Be to, ir toliau svarbu atsižvelgti į naujų technologijų paklaidų tikimybę ir galimą šališkumą.

PPR aiškiai nustatyta, kad amžiaus **vertinimus turi atlikti „kvalifikuoti specialistai“**. Šis terminas reiškia asmenis, turinčius reikiamą kompetenciją ir pasirengimą atlikti tokius vertinimus pagal nustatytas metodikas ir taikant reikiamas apsaugos priemones. **Dirbtinis intelektas į šią apibrėžtį nepatenka.**

Tinkamai nesuvokiant galimų dirbtinio intelekto sistemų naudojimo pasekmių, **žmogaus priešžiūra ir žmogaus autonomija** negali būti užtikrintos. Ne mažiau svarbūs šių sistemų diegimo klausimai yra susiję su galimais **šališkais ir diskriminaciniais rezultatais, privatumu, skaidrumu ir atskaitomybe.**

Todėl tokios technologijos neturėtų būti naudojamos amžiui nustatyti, kol moksliniai tyrimai nepatvirtins, kad jos pakankamai patikimos ir veiksmingos įvairiose srityse, atsižvelgiant į susijusias etikos nuostatas. Šiuo metu **teisės aktai nenumato** tokių technologijų naudojimo, todėl jos **negali būti laikomos teisėta amžiaus nustatymo priemone.**

⁽¹¹²⁾ Maulani, C. et al., *Age estimation using DNA methylation technique in forensics: a systematic review, 2020. Egiptas. J. Forensic Sci.*, 10 tomas, 38.

⁽¹¹³⁾ Aliferi, A. et al., *Combining current knowledge on DNA methylation-based age estimation towards the development of a superior forensic DNA intelligence tool, 2022. Regensic Sci. Int. Genet.*, 57 tomas, 102637.

⁽¹¹⁴⁾ Žr. Europos Taryba, *Dirbtinis intelektas ir migracija. Migracijos, pabėgėlių ir perkeltųjų asmenų komiteto ataskaita*, pranešėjas Petri Honkonen (preliminari versija, 2025 m.), 5.

5. Papildomi ištekliai

- [UNICEF Technical Note on age assessment](#) (Techninė pastaba dėl amžiaus nustatymo).
- [Europos Tarybos Ministrų Komiteto rekomendacija CM/Rec\(2022\)22 ir aiškinamasis memorandumas. Human rights principles and guidelines on age assessment in the context of migration](#) (Žmogaus teisių principai ir gairės dėl amžiaus nustatymo migracijos kontekste).
- [Separated Children in Europe Programme \(SCEP\) Position Paper on Age Assessment in the Context of Separated Children in Europe.](#)
- [UNHCR Technical guidance: Child Friendly Procedures](#) (Vaikams pritaikytų procedūrų techninės gairės).
- [FRA, Age assessment and fingerprinting of children in asylum procedures – Minimum age requirements concerning children’s rights in the EU, 2018.](#)
- [European Council on Refugees and Exiles \(ECRE\) Legal Note on Age assessment in Europe.](#)
- [UNHCR observations on the use of age assessments in the identification of separated or unaccompanied children seeking asylum](#) (UNHCR pastabos dėl amžiaus nustatymo nustatant prieglobsčio prašančius atskirtus ar nelydimus vaikus).
- [2021 UNHCR Best Interests Procedure Guidelines](#) (2021 m. geriausių interesų procedūros gairės).
- [UNHCR/UNICEF, The Way Forward to Strengthened Policies and Practices for Unaccompanied and Separated Children in Europe.](#)
- [UNHCR Policy on Child Protection](#) (UNHCR vaiko teisių apsaugos politika).
- [UNHCR, Guidelines on International Protection No. 8: Child Asylum Claims under Articles 1\(A\)2 and 1\(F\) of the 1951 Convention and/or 1967 Protocol relating to the Status of Refugees, HCR/GIP/09/08](#) (UNHCR, Tarptautinės apsaugos gairės Nr. 8. Vaikų prieglobsčio prašymai pagal 1951 m. konvencijos 1 straipsnio A dalies 2 punktą ir 1 straipsnio F dalį ir (arba) 1967 m. Protokolą dėl pabėgėlių statuso, HCR/GIP/09/08), 2009 m. gruodžio 22 d.

Priedai

Toliau pateikiamų priedų tikslas – **pateikti vertintojams pasiūlymų** dėl aspektų, kurie gali būti nagrinėjami nustatinėjant amžių. Pateikti klausimai yra tik pavyzdžiai. Jie **nėra privalomi ir neturėtų būti tiesiog perskaitomi garsiai ar užduodami mechaniškai**. Naudodami siūlomus klausimus vertintojai turi **remtis savo profesine nuovoka ir patirtimi**. Siūlomi klausimai turi būti pritaikyti prie valstybių narių poreikių. Jie tinka ne visada, todėl turėtų būti atrenkami ir naudojami kiekvienu konkrečiu atveju.

1 priedas. Amžiaus nustatymo pokalbis

Amžiaus nustatymo pokalbis yra pusiau struktūruotas pokalbis ⁽¹¹⁵⁾, kuriam užmegzti ir palaikyti užduodami atviri klausimai ir kuris vykdomas laikantis į vaiką orientuoto požiūrio, skatinančio jį išreikšti savo mintis ir veiksmingai bendrauti, ir atsižvelgiant į jo psichinės ir fizinės raidos lygį. Pokalbis turėtų būti vykdomas specialiai tam skirtoje vietoje, kurioje būtų užtikrinamas privatumas ir konfidencialumas. Pokalbis turi būti vykdomas vaikui atžvalgiu būdu ir visada dalyvaujant kultūrų tarpininkui bei vertėjui. Klausimai turi būti užduodami atviru, nešališku ir neutraliu tonu. Kiekvienam klausimui turi būti skiriama pakankamai laiko atsakyti, nesudarant įspūdžio, kad žmogus tardomas. Apklausa turi būti tęsiama atsižvelgiant į pašnekovo norą pokalbį tęsti. Tai svarbu, kad drauge su prašytoju būtų galima nustatyti svarbių jo gyvenimo įvykių chronologiją, siekiant įvertinti jo amžių.

Tai gali apimti:

- metodus, pagrįstus „klausimais prieš ir po“, dar vadinamais „daugiasluoksniais“, kuriais siekiama nustatyti du žinomus įvykius, kurių vienas įvyko prieš prašytojo gimimo datą, o kitas – po to, kad duomenis būtų galima sulyginti;
- pokalbius su šeimos nariais arba bendruomenės nariais (jei įmanoma), kurie pažįsta prašytoją, siekiant nustatyti apytikslę gimimo datą, išdėstant įvykius chronologine tvarka. Šiuo atveju svarbu elgtis atsargiai, nes melaginga ar klaidinanti informacija gali būti pateikiama dėl įvairių priežasčių, – siekiant įtikinti instituciją, kad atitinkamas asmuo yra nepilnametis, nors jis yra suaugęs, ⁽¹¹⁶⁾ arba norint pakenkti vaiko interesams. Atitinkamas asmuo turėtų duoti sutikimą. Taip pat svarbu pasirūpinti, kad asmuo nebūtų verčiamas bendrauti su kitais;
- „vietinių“ renginių kalendorių (kalendorius, kuriame nurodomos svarbių renginių datos konkrečioje geografinėje vietovėje) sudarymą ir naudojimą, siekiant palengvinti vertintojų darbą ir padėti prašytojui prisiminti. Todėl svarbu, kad amžių vertinantys asmenys žinotų prašytojo kilmę ir jo regione naudojamus kalendorius (pavyzdžiui, [hinduizmo](#), [Hidžri / islamo](#), [budizmo](#), [iraniečių / Džalali](#), [Etiopijos / Ge'ez](#) ir [igbu](#) kalendorius).

⁽¹¹⁵⁾ Pusiau struktūruotas pokalbis yra kokybinis duomenų rinkimo metodas, kurį taikant derinami tiek struktūruoto, tiek nestruktūruoto pokalbio elementai. Pokalbio vedėjas užduoda iš anksto paruoštus atvirus klausimus ir gali paliesti naujus pokalbio metu iškilusius klausimus.

⁽¹¹⁶⁾ Taip pat žr. [praktinių aspektų langeli](#), skirtą prekybos žmonėmis ir vaikų santuokų klausimams paaiškinti.

Jei įmanoma, dviejų vertintojų pasitelkimas ir įvykių chronologijos arba gyvenimo prisiminimų palyginimas gali duoti patikimesnių rezultatų. Rezultatų tikslumas priklauso nuo vertintojų patirties, kultūrinės kompetencijos ir įgūdžių.

Pokalbio rezultatas patikimesnis, kai vertintojai yra nepriklausomi nuo sprendžiančiosios institucijos, priimančios sprendimus dėl prašytojų.

Fizinė išvaizda (pavyzdžiui, ūgis, išsivystymas, odos būklė) gali būti papildomas veiksnys, į kurį galima atsižvelgti vertinant amžių. Tačiau fizinės išvaizdos duomenys turėtų būti tik pagalbinis rodiklis, nes jie yra nepatikimi ir teisiškai abejotini.

Apklauso sritys	Klausimų pavyzdžiai (nebaigtinis sąrašas, kuris turi būti pritaikytas atsižvelgiant į prašytojo kontekstą ir asmenines aplinkybes)
<p>Šeimos sudėtis ir istorija, įskaitant:</p> <ul style="list-style-type: none"> • gimimo eiliškumą ir brolių ir (arba) seserų amžių, • tėvų amžių, • svarbius gyvenimo įvykius.	<ul style="list-style-type: none"> • <i>Ar galite pasakyti savo gimimo datą arba gimimo dieną ir metus? Jei sunku, ar galite papasakoti, ką girdėjote iš kitų apie savo gimimo laiką, metų laiką ar metus?</i> • <i>Kas yra jūsų artimi šeimos nariai, t. y. žmonės, su kuriais anksčiau gyvenote (pavyzdžiui, tėvai, broliai, seserys, seneliai ar kiti giminaičiai)?</i> • <i>Kiek turite brolių ir (arba) seserų? Ar jie vyresni ar jaunesni už jus? Pasakykite, koks amžiaus skirtumas yra tarp jūsų ir jūsų brolių ir seserų.</i> • <i>Ar žinote, kiek metų buvo jūsų tėvams, kai gimėte? Kiek metų jiems būtų dabar?</i> • <i>Ar prisimenate kokias nors šeimos šventes / įvykius, pavyzdžiui, brolių ar seserų, pirmos eilės pusbrolių ar pusseserių gimimą, artimo šeimos nario vedybas ar kieno nors mirtį? Kiek jums buvo metų, kai tai įvyko? Kokiais metais tai buvo?</i> • <i>Ar jūsų šeima kada nors pasakojo apie jūsų ankstyvuosius vaikystės metus, pavyzdžiui, kada pradėjote vaikščioti, kada ištarėte pirmąjį žodį, pradėjote lankyti darželį ir pradinę mokyklą, išskrito pirmas dantis ir pan.? Paaiškinkite arba papasakokite, ką prisimenate ⁽¹⁷⁾.</i> • <i>Ar galite paaiškinti, iš kur taip gerai žinote ir (arba) prisimenate (kai kurių pirmiau nurodytų įvykių ir (arba) etapų) tikslius metus, mėnesį ir (arba) datą? Ar įvyko kas nors, kas jums padeda prisiminti?</i>

⁽¹⁷⁾ Šio klausimo reikia klausti atsargiai, nes jis gali atskleisti žmogaus pažeidžiamumą arba sukelti jam emocinį stresą.

**Kita asmeninė patirtis.
Pirmosios pareigos
namuose, įskaitant
apmokamą darbą.
Svarbūs gyvenimo
pokyčiai ar
persikraustymas.
Sveikatos problemos.**

- *Kiek jums buvo metų kai pradėjote dirbti pirmą apmokamą darbą Ar anksčiau dirbote kitą darbą pavyzdžiui šeimos ūkyje ir pan*
- *Ar kada nors su šeima persikėlėte į kitą namų regioną šalį Pamenate kiek jums buvo metų*
- *Ar prisimenate metus ir mėnesį kai išvykote iš gimtosios šalies Kiek laiko praėjo nuo to laiko ir kiek jums buvo metų*
- *Ar likote kažkiek laiko vienoje iš šalių per kurias keliavote prieš atvykdamas čia Ar galite prisiminti kiek laiko ten išbuvote*
- *Ar buvo kokių nors suaugusiųjų vyresnių brolių ir arba seserų kitų šeimos narių ar draugų kurie keliavo kartu su jumis ir galėtų padėti nustatyti jūsų amžių Ar galima su jais susisiekti*
- *Ar kada nors gyvenime turėjote kokių nors sveikatos problemų pavyzdžiui operacijų ar kitų ligų Ar prisimenate kokia liga sirgote ir kuriais metais ar kokio amžiaus buvote*
- *Ar galite paaiškinti iš kur taip gerai žinote ir arba prisimenate tikslius metus mėnesį ir arba datą Ar tuo metu įvyko kas nors kita kas padėtų jums prisiminti pavyzdžiui kuo nors sirgote paskutiniai COVID19 pandemijos metai Pasaulio futbolo čempionato rungtynės ir pan*
- *Ar esate pasiskiepijęs Ar turite kokių nors su sveikata susijusių dokumentų pavyzdžiui skiepų kortelę ar medicininių pažymų*
- *Sakėte kad keliavote per kitas šalis ir kai kuriose iš jų kurį laiką gyvenote Ar galite prisiminti kiek laiko prieš persikeldami praleidote pabėgėlių stovykloje šalyje X*

Išsilavinimas.

**Amžius, kada pradėta lankyti mokyklą.
Kiek klasių baigta.
Įsimintini mokyklos renginiai.**

- *Ar kada nors turėjote galimybę lankyti mokyklą?*
- *Kiek metų jums buvo, kai pradėjote eiti į mokyklą?*
- *Ar galite prisiminti kuriais metais pradėjote lankyti mokyklą?*
- *Kai pradėjote dirbti, kad padėtumėte savo šeimai, ar vis dar galėjote lankyti mokyklą? Kurioje klasėje tuo metu mokėtės?*
- *Kiek metų mokėtės mokykloje? Ar kada nors teko kartoti mokslo metus? Jeigu taip, kelintoje klasėje?*
- *Ar kada nors nustojote lankyti mokyklą ir, jei taip, dėl kokios priežasties?*
- *Kiek klasių esate baigęs?*
- *Ar prisimenate, kuriais metais baigėte tą klasę arba prieš kiek laiko tai buvo?*
- *Ar galite paaiškinti, iš kur taip tiksliai prisimenate šiuos metus, mėnesį ir datą? Ar tuo metu vyko kas nors, kas jums padeda prisiminti?*

Svarbūs kultūriniai ir religiniai įvykiai.

**Pilnametystės ceremonijos.
Religinės ir tradicinės apeigos.**

- *Kokio amžiaus jaunuoliai jūsų šalyje / kultūroje paprastai pradeda prisiminti suaugusiųjų pareigas? Ar būdamas tokio amžiaus vis dar buvote savo bendruomenėje ⁽¹¹⁸⁾?*
- *Ar jūsų bendruomenėje organizuojamos iniciacijos apeigos, kuriomis parodoma ar pažymima, kad asmuo tampa suaugusiuoju? Tai gali būti šukuosenos, drabužių, kuriuos dėvėjote, pakeitimas ir pan. Ar dalyvavote tokioje ceremonijoje arba apeigose ir ar prisimenate, prieš kiek laiko tai įvyko?*
- *Kokio amžiaus pradėjote aktyviai praktikuoti savo tikėjimą (pavyzdžiui, pasninkauti)?*
- *Kada pradėjote savarankiškai dalyvauti religinėse apeigose? Kiek jums buvo metų?*
- *Ar galite paaiškinti, iš kur taip tiksliai prisimenate šiuos metus, mėnesį ir datą? Ar tuo metu vyko kas nors, kas jums padeda prisiminti?*

⁽¹¹⁸⁾ Šio klausimo reikia klausti atsargiai, nes jis gali atskleisti žmogaus pažeidžiamumą arba sukelti jam emocinį stresą.

Istoriniai įvykiai.
 Nacionalinės šventės,
 nepriklausomybės dienos,
 politiniai pokyčiai, sporto
 ar kultūros renginiai.
 Gaivalinės nelaimės,
 potvyniai, žemės
 drebėjimai, badas ar
 maisto stygius.
 Konfliktai, pabėgėlių
 judėjimai ar perkėlimas,
 taikos susitarimai ar
 paliaubos.

- *Ar yra kokių nors didelių švenčių / valstybinių švenčių, kurias jūs ir jūsų bendruomenė švenčiate / minite savo kilmės šalyje? Ar prisimenate, kiek metų jums buvo, kai paskutinį kartą dalyvavote tokioje šventėje / minėjime?*
- *Sakėte, kad esate, kad esate iš šalies X. Ar prisimenate rinkimus ar vyriausybės pasikeitimą, įvykusį jūsų šalyje, kol ten gyvenote? Kiek jums tada buvo metų? Ar prisimenate, kuriais metais tai įvyko?*
- *Ar prisimenate kokius nors didelius sporto renginius, pavyzdžiui, garsias futbolo rungtynes ar turnyrą, kai žmonės šventė? Kiek jums tada buvo metų? Kuriais metais tai įvyko?*
- *Ar jūs, jūsų bendruomenė ar regionas kada nors patyrėte gaivalinę nelaimę, pavyzdžiui, potvynį, sausrą, žemės drebėjimą ir pan.? Kiek jums tada buvo metų? Ar prisimenate, kuriais metais tai įvyko?*
- *Ar jūsų regione arba šalyje vyko karas ar konfliktas, kurį prisimenate arba apie kurį jums pasakojo kiti žmonės? Kiek jums buvo metų?*
- *Ar buvo kokios nors bendruomeninės šventės ar susibūrimai, kai pasibaigė mūšiai arba buvo paskelbta taika? Kiek jums tada buvo metų?*

Kaip pasiruošti pokalbiui. Patarimai vertintojams ⁽¹¹⁹⁾

- Prieš pokalbį susipažinkite su duomenimis apie konkrečią šalį ir IKŠ ⁽¹²⁰⁾. Vertintojai turi gerai išmanyti kultūrinius ypatumus, susijusius su fizine raida, mokymusi, gyvenimo patirtimi ir tradicijomis bei praktika prašytojo kilmės regione ir (arba) šalyje, kad galėtų spręsti konkrečius pokalbio metu iškilusius klausimus.
- **Iš anksto pasiruoškite** konkrečiam atvejui pritaikytus klausimus apie kultūrinius ir religinius aspektus bei istorinius įvykius, atsižvelgdami į prašytojo vietos kontekstą, tradicijas ir religinę praktiką, taip pat į jo galimus konkrečius poreikius.
- Kai atsakingos institucijos paprašo atlikti amžiaus nustatymo procedūrą, pasirūpinkite, kad pokalbyje dalyvautų vertėjas, kalbantis prašytojo kalba arba tarme, ir, jei įmanoma, kultūrų tarpininkas, mokantis tarpininkauti tokiuose pokalbiuose, – jis padės geriau suprasti kontekstą ir išvengti nesusipratimų.
- Sudarykite išsamų asmens šalies ar regiono [įvykių kalendorių](#).

⁽¹¹⁹⁾ BASW – Socialinio darbo ir socialinių darbuotojų profesinė asociacija, *Age Assessment: A Practice Guide*, 2023, <https://basw.co.uk/policy-and-practice/resources/age-assessment-basw-practice-guide>.

⁽¹²⁰⁾ Atitinkamą IKŠ galima rasti [EUAA IKŠ portale](#) arba svetainėje ecoi.net.

- Paruoškite viską, ko reikia pokalbiui (pasirūpinkite maistu, vandeniu, galimybe naudotis tualetu, darykite reguliarias pertraukas – ne rečiau kaip kas 1,5 val. arba pagal prašytojo poreikį, atsižvelgdami į specialiuosius poreikius).
- Susitikimą planuokite atsižvelgdami į globėjo ir patarėjo teisės klausimais užimtumą.
- Jei įmanoma, atsižvelkite į prašytojo pageidavimą dėl vertinime dalyvaujančių specialistų lyties.

Kaip vesti pokalbį. Patarimai vertintojams

- **Paaiškinkite** pokalbio tikslą, dalyvaujančių specialistų (įskaitant vertėją ar kultūrų tarpininką) vaidmenį ir priežastis, kodėl kyla abejonių dėl nurodyto amžiaus.
- Informuokite prašytoją apie pokalbio trukmę ir kad gali reikėti **pokalbiui susitikti kelis kartus**.
- Visada įsitikinkite, kad prašytojas **suprato** pateiktą informaciją.
- Iš pradžių užduokite keletą bendro pobūdžio klausimų ir pasiūlykite vandens – **tai padės pašnekovui atsipalaiduoti**.
- Įvykius aptarkite **chronologiškai**, nors nebūtinai griežtai laikydamiesi jų sekos. Pasitelkite žiedinio klausinėjimo (angl. *circular questioning*) metodą, grįždami prie jau aptartų temų, kad **patikrintumėte atsakymų nuoseklumą** ir suteiktumėte prašytojui galimybę pokalbio metu paaiškinti galimus neatitikimus. Pavyzdžiui: „*Minėjote, kad dabar jums yra 17 metų ir kad jūsų kelionė į šią šalį užtruko 2 metus. Vienu metu sakėte, kad išvykote iš savo šalies, kai jums buvo 16 metų. Ar galėtumėte tai paaiškinti išsamiau?*“
- Prašykite nurodyti **informacijos šaltinius**. Tam galite naudoti patvirtinimo klausimus, pavyzdžiui „*Iš kur tai žinote?*“, „*Gal galėtumėte paaiškinti, kaip jums pavyksta taip tiksliai prisiminti šiuos metus / mėnesį / datą? Ar tuo metu vyko kas nors, kas jums padeda prisiminti?*“
- Siekdami išvengti pakartotinio traumavimo, stenkitės, kad skausmingi išgyvenimai (pavyzdžiui, prašytojas matė savo tėvo nužudymą) netaptų pagrindine amžiaus nustatymo pokalbio tema. Jei per amžiaus nustatymo pokalbį pirmą kartą išaiškinamas toks išgyvenimas, pasirūpinkite, kad prireikus prašytojas galėtų gauti reikiamą pagalbą.
- Turėkite omenyje, kad tai, ką žmogus prisimena apie praeities įvykius, priklauso nuo asmens amžiaus, nuotaikos, kada ir kas įvyko. Pavyzdžiui, sukrečiantys ar skausmingi prisiminimai gali iškreipti laiko suvokimą: jie gali išlikti atmintyje kaip trukę amžinai arba, atvirkščiai, gali būti vos prisimenami. Džiaugsmingi įvykiai gali būti prisimenami su smulkmenomis ir atrodyti svarbesni nei buvo iš tiesų.
- Tai, kas sakoma išsamiai užsirašykite, arba pokalbį įrašykite.
- Paprašykite pateikti bet kokius turimus patvirtinamuosius įrodymus (pavyzdžiui, savanoriškai parodyti nuotraukas, kuriose užfiksuotos mokyklos ar šeimos šventės). Tokie dokumentai kaip pažymos iš mokyklos, šeimos skiepų kortelės ar kitos medicininės pažymos gali suteikti informacijos apie prašytojo apytikrą amžių, net jei amžius juose nenurodytas.

- Atsižvelkite į:
  - prašytojo ir vertinime dalyvaujančių specialistų nuovargį, nerimą ir įtampą;
  - socialinę istoriją ir šeimos sudėtį (atsižvelkite į tokius aspektus kaip poligaminė šeimos sudėtis, kai broliai ir (arba) seserys gali turėti skirtingas motinas arba tėvus, arba kai išplėstinės šeimos nariai kultūriniu požiūriu prilyginami branduolinėms šeimoms);
  - prašytojo išsilavinimą, savarankiškumą ir gebėjimo pasirūpinti savimi lygį (t. y. surinkite informaciją apie tai, kuo asmuo užsiėmė prieš atvykdamas į Europą);
  - gyvenimo patirtį, sukrečiančius arba skausmingus įvykius, kurie galėjo turėti įtakos senėjimo procesui, kuriuos gali būti sunku prisiminti arba kurie vėl gali traumatuoti žmogų.
- Užduokite atvirus klausimus ir venkite primygtinio ar griežto klausinėjimo.
- Leiskite prašytojui pasitikslinti klausimus ir (arba) paaiškinti prieštarigus atsakymus.

Kaip baigti pokalbį. Patarimai vertintojams

- Pokalbį užbaikite taip, kad prašytojas jaustųsi padaręs tai, kas iš jo reikalaujama, ir paaiškinkite tolesnius proceso etapus.
- Jei amžiaus nustatymo pokalbio rezultatai nėra įtikinami arba išlieka abejonių, vertinamam asmeniui galite toliau taikyti **abejotinų aplinkybių aiškinimo prašytojo naudai principą**.

Įvykių kalendorius. Metodas

- Išsiaiškinkite, koks kalendorius naudojamas prašytojo kultūroje, ir su juo susipažinkite ⁽¹²¹⁾.
- Reguliariai papildykite renginių kalendorių naujausia informacija apie konkretų regioną ir kultūrą.
- Sudarykite įvykių laiko juostą ir pavaizduokite ją ant didelio popieriaus lapo arba naudodami skaitmeninę priemonę ar lentelę.
- Pridėkite žinomus istorinius įvykius, susijusius su jo regionu.
- Išsiaiškinkite svarbius kultūrinius ir religinius įvykius, įvykusius prašytojo gyvenime.
- Pažymėkite prašytojo nurodytus reikšmingus asmeninius įvykius ir įrašykite metus, kurie bus naudojami kaip atskaitos taškas. Laiko juostą galite sudaryti kartu su prašytoju (naudodami tokias priemones kaip, pavyzdžiui, „Life maps“ ⁽¹²²⁾).
- Įvykius sužymėkite skirtingomis spalvomis (patvirtinti, neaiškūs atsakymai ir t. t.).
- Prieš baigdami rinkti informaciją tam tikrų etapų ir įvykių sekai nustatyti, patikrinkite, ar nėra akivaizdžių neatitikimų, ir suteikite prašytojui galimybę juos patikslinti / ištaisyti.

⁽¹²¹⁾ Daugiau informacijos galima rasti Longstaff, A., [Calendars-from-around-the-world](#), 2005.

⁽¹²²⁾ Pavyzdžiui, žr. [Life Maps | Leeds Safeguarding Children Partnership](#).

3 lentelė. Praktinis įvykių kalendoriaus metodo pavyzdys

Įvykis, apie kurį papasakojo prašytojas	Vertintojo pastabos
Nurodyti gimimo metai: 2001 m.	Etiopijos kalendorius (<i>Ge'ez</i>) 7 metais „atsilieka“ nuo Grigaliaus kalendoriaus, naudojamo daugelyje pasaulio šalių. Todėl labai tikėtina, kad prašytojas gimė 2008 m.
13-asis gimtadienis buvo švenčiamas Egipte su draugu 2014 m., kai buvo išrinktas ministras pirmininkas Abiy Ahmedas.	Abiy Ahmedas buvo išrinktas 2021 m. (skaičiuojant pagal Grigaliaus kalendorių); prašytojo prisiminimai apie 13-ojo gimtadienio šventę leistų manyti, kad 2024 m. jam galėjo būti 16 metų.

Nuomonės parengimas

Vertintojas (-ai) lygina iš prašytojo gautą informaciją su žinomais įvykiais ir atsižvelgia į kultūrinius veiksnius, kurie gali turėti įtakos tam, kaip suvokiamas amžius ir prisimenami įvykiai.

- Surinkęs (-ę) įrodymus, įskaitant pokalbio medžiagą ir kitus informacijos bei pastebėjimų šaltinius, vertintojas (-ai) turėtų įvertinti, ar įvykių seka nuosekli, ir nustatyti prieštaravimus, jei tokių yra. Jei duomenys akivaizdžiai nesutampa, labai svarbu atidžiai nustatyti, kurie įrodymai yra svaresni, ir paaiškinti, kodėl tam tikri elementai laikomi reikšmingesniais. Šis procesas, vadinamas **įrodymų vertinimu**, apima skirtingų aspektų palyginimą ir įvertinimą. Rengiant amžiaus nustatymo procedūros dokumentus svarbu daryti aiškų skirtumą tarp pačių įrodymų ir jų aiškinimo – **faktai** turi būti skiriami nuo **nuomonių**.

Geroji praktika. Susitikimas dėl numatomo sprendimo ⁽¹²³⁾

Padarę pirminę išvadą dėl prašytojo amžiaus, vertintojai surengs susitikimą dėl numatomo sprendimo su prašytoju, globėju ir, jei taikoma, patarėju teisės klausimais, kad galėtų:

- pateikti preliminarią išvadą dėl nustatyto amžiaus;
- suteikti prašytojui galimybę atsakyti, ypač jei išvada prieštarauja jo lūkesčiams;
- įsitikinti, kad jokia informacija nebuvo suprasta ar aiškinta klaidingai ar liko neįvertinta;
- suteikti prašytojui galimybę pateikti bet kokią papildomą svarbią informaciją.

Vertintojai atidžiai apsvarsto jaunuolio pateiktą informaciją ir, jei gauna naujos informacijos, pakoreguoja vertinimą. Šis susitikimas yra ne tik praktinis žingsnis siekiant patikrinti informaciją ir įvertinti naujus duomenis, bet ir teisinė apsaugos priemonė. Jei toks susitikimas neįvyko, skundai, kuriais buvo ginčijami amžiaus nustatymo sprendimai, buvo patenkinti.

Nuomonėje dėl vertinimo ataskaitos, kuri perduodama sprendžiančiajai institucijai, turi būti:

- pasiruošimo prasmingam pokalbiui su prašytoju veiksnių apibendrinimas;
- susitikimų su jaunuoliu data, vieta, aplinkybės ir trukmė (nuo pokalbio pradžios iki amžiaus nustatymo procedūros pabaigos);
- informacija apie prašytojui suteiktą pagalbą prieš ir per amžiaus nustatymo pokalbį ir po jo;
- informacija apie taikytą amžiaus nustatymo metodą ir (arba) formą, taip pat paklaidas ir kaip į jas atsižvelgta;
- susijusių kvalifikuotų specialistų, taip pat kitų dalyvavusių asmenų (pavyzdžiui, vertėjo ar kultūrų tarpininko) vardas ir pavardė / asmens kodas ir funkcija / kompetencijos sritis,
- amžiui nustatyti naudotos informacijos šaltiniai (IKŠ ataskaitos, kiti pareiškimai ir pan.);
- surinkti įrodymai, paaiškinant, kodėl ir kaip jie buvo vertinami;
- informacija, kaip įvertinti geriausi vaiko interesai ir kaip į juos atsižvelgta;
- faktų ir pastabų santrauka, paaiškinant kaip jie buvo naudojami rengiant nuomonę dėl vertinimo ataskaitos;
- kiekvieno vertintojo parašas ir jo nustatytas amžius ir (arba) gimimo data.

Jei išvados yra aiškios, vertintojai sutaria tarpusavyje ir nelieka jokių abejonių, amžiaus nustatymo procedūra užbaigiama ir priimamas sprendimas. Jei **abejonių išlieka, rekomenduojama taikyti kitą nemedicininį metodą.**

⁽¹²³⁾ BASW – Socialinio darbo ir socialinių darbuotojų profesinė asociacija, *Age Assessment: A Practice Guide*, 2023, <https://basw.co.uk/policy-and-practice/resources/age-assessment-basw-practice-guide>.

Ataskaitoje pateiktų rekomendacijų ir parengtos nuomonės argumentai turėtų būti aiškūs ir jais turėtų vadovautis ne tik sprendžiančioji institucija, bet ir globėjas bei kiti pagrindiniai suinteresuotieji subjektai, pavyzdžiui, teisėjai.

Prašytojas sprendimą gaus raštu. Jame bus pateikta informacija apie šalies įstatymuose numatytą skundų teikimo tvarką ir tolesnius veiksmus.

Atitinkami dokumentai turi būti saugomi prašytojo byloje ir pateikti vertintojų grupės kontaktiniam asmeniui (jei toks yra), kad jis galėtų koordinuoti sprendimo perdavimą prašytojui ir (arba) globėjui ir kitoms atitinkamoms institucijoms. Globėjas turi turėti galimybę susipažinti su byla.

2 priedas. Psichosocialinis vertinimas

PPR 25 straipsnio 1 dalyje nurodomas psichosocialinis vertinimas. Atliekant tokį vertinimą, gali būti užduodami klausimai, panašūs nurodytus [1 priede](#) „Amžiaus nustatymo pokalbis“. Tačiau šis vertinimas yra išsamesnis, jo tikslas yra suprasti kitus galimus rizikos ir apsaugos veiksnius, susijusius su vertinamo prašytojo vystymusi.

Tam tikrus demografinius duomenis, jei tokių yra, galima patikrinti užduodant kelis konkrečius klausimus. Bet kuriuo atveju, psichosocialinį vertinimą atliekantis asmuo turėtų vengti klausimų, kurių atsakymai jau yra žinomi. Rekomenduojama pradžioje sutikrinti demografinius duomenis su prašytojo pateiktais duomenimis ir pasinaudoti proga užmegzti ryšį, pavyzdžiui: „*Matau, kad esate iš X ir atvykote prieš kelias savaites. Ar taip?*“, „*Ar jau spėjote šiek tiek apsiprasti?*“

Rekomendacijos, ką vertėtų aptarti

Vertinimo data	
Pradžios / pabaigos laikas	
Vertinimo numeris	
Vertintojo (ų) vardas (-ai) ir pavardė (-ės)	
Vertėjo vardas, pavardė, kontaktiniai duomenys ir (arba) kodas (jei taikoma)	
Globėjo (laikinojo globėjo) arba atsakingo suaugusio asmens vardas, pavardė ir (arba) kontaktiniai duomenys	
Kito dalyvaujančio asmens vardas, pavardė ir kontaktiniai duomenys (pavyzdžiui, kultūrų tarpininko, giminaičių)	

Apklauso sritys	
Asmens vardas ir pavardė (paklauskite, ar turi ir pravardę)	
Dabartinė gyvenamoji vieta	
Identifikacinis numeris	
Lytis	Mot. / Vyr. / X
Nurodyta gimimo data / amžius	
Religija / tikėjimas	

Gimtoji kalba	
Kitos kalbos, kuriomis asmuo kalba	
Gebėjimas skaityti ir (arba) rašyti bet kuria kalba	Taip / ne Jei taip, nurodyti:
Tautybė / etninė kilmė / gentis	
Gimimo vieta (miestas, kaimas, regionas)	
Bepilietybė	Taip / ne
Formaliojo švietimo trukmė metais	
Turimi dokumentai (originalai ir (arba) kopijos) amžiui nustatyti	<ul style="list-style-type: none"> • gimimo liudijimas • pasas • asmens tapatybės kortelė • mokyklos pažymėjimai ar panašūs dokumentai • krikšto dokumentas / kiti religiniai dokumentai, kuriuose nurodytas vardas, pavardė ir amžius • su sveikata susiję dokumentai (medicininės išvados, skiepų kortelės ir pan.) • kita (nurodykite)
Bet koks dokumentas, kurio prašytojas amžiaus nustatymo metu neturi, tačiau kurį jis gali gauti ir pateikti vėliau (124)	<ul style="list-style-type: none"> • Toks pats kaip nurodyta aukščiau esančioje eilutėje.

- Šeimos sudėtis ir klausimų, susijusių su socialine istorija, pavyzdžiai

Tėvų vardai ir pavardės	
(Apskaičiuotas) abiejų tėvų amžius	
Biologinių tėvų civilinė būklė	<ul style="list-style-type: none"> • nesusituokusi (-ęs) • susituokusi (-ęs) • išsiskyrusi (-ęs) • gyvena skyriumi • pakartotinai susituokusi (-ęs) • našlė (-ys) • mirusi (-ęs)

(124) Supažindinant prašytojui turėtų būti paaiškinta, kad jis privalo pateikti visus dokumentus, kurie gali patvirtinti jo teiginius, taip pat ir tuos, kurie susiję su amžiumi.

<p>Tėvai, broliai ir (arba) seserys bei jų buvimo vieta</p>	<p>Sudarykite laiko juostą: įrašykite prašytojo nurodytus brolius ir (arba) seseris, jų gimimo datas, ir išsiaiškinkite kelintas gimė prašytojas (pavyzdžiui, pirmas, vidurinis ar paskutinis).</p> <p>Nubraižykite simbolinį šeimos medį, įrašykite prašytojo paminėtų svarbių asmenų (pavyzdžiui, tėvų, brolių, seserų, močiutės, tetos, dėdės) amžių, kad būtų lengviau sudaryti laiko juostą ir susidaryti bendrą šeimos sudėties vaizdą.</p> <p>Paklauskite, ar visi broliai ir (arba) seserys turi tą pačią motiną ir (arba) tėvą, ar vienas iš tėvų buvo vedęs daugiau nei kartą (pavyzdžiui, turėjo kelias žmonas) ir kur šiuo metu yra šeimos nariai.</p> <p>Šis metodas taip pat gali padėti išsiaiškinti, ar prašytojas prieš išvykdamas iš kilmės šalies gyveno su kuriuo nors iš pirmiau minėtų asmenų.</p>
<p>Prašytojo santuoka / santykiai</p>	<p>Svarbu užfiksuoti bet kokią informaciją apie vaikų / priverstines santuokas ir galimai išlaikomus vaikus (įskaitant paauglių nėštumą mergaičių atveju).</p>
<p>Mokslas, darbas ir (arba) kitos pareigos</p>	<p>Vertinime nagrinėtinos temos:</p> <ul style="list-style-type: none"> • metai, kuriais prašytojas pradėjo mokytis pagal formaliojo švietimo programą (įskaitant religines mokyklas); • lankytų mokyklų pavadinimai ir vietos; • mokytojų vardai ir pavardės; • kiek klasių prašytojas lankė; • atstumas tarp mokyklos ir namų; • mėgstamiausi dalykai ir, jei prašytojas anksti nutraukė mokslus: <ul style="list-style-type: none"> ▪ išsamiai paaiškinti konkrečias mokslo nutraukimo priežastis (pavyzdžiui, reikėjo prisidėti prie šeimos pajamų); ▪ prašytojo amžius, kai jis nustojo lankyti mokyklą; • ar prašytojas užsiėmė smulkia prekyba, žemės ūkio darbais, namų ruoša, jaunesniųjų brolių ir (arba) seserų priežiūra ar kitais darbais po pamokų. <p>Ši informacija gali padėti sudaryti laiko juostą ir suteikti įžvalgų, leidžiančių įvertinti prašytojo brandą ir galimas priežastis, dėl kurių vaikas gali atrodyti vyresnis nei yra iš tiesų, pavyzdžiui, dėl anksti prisiimtų sunkių pareigų.</p>

Praktinis patarimas

Nustačius, kad vaikas gali būti susituokęs ar kad paauglė galimai yra nėščia, reikia pasirūpinti jų (ir jų išlaikytinių) apsauga ir sveikatos priežiūros poreikiais.

Klausimų pavyzdžiai. „*Norėčiau paklausti, ar jau turite savo šeimą?*“, „*Ar jau esate tėvas / motina?*“ Jei taip – „*Ar žinote, kur šiuo metu yra jūsų vyras / žmona ar gyvenimo draugas (-ė)? Ar jūsų vaikas yra su jumis, ar kas nors jums padeda juo rūpintis?*“

Jei tai moteris, užduokite toliau pateiktus klausimus ir įsitikinkite, ar ji turi kitų galimų skubių poreikių.

„*Norėčiau paklausti, ar esate buvusi arba ar šiuo metu esate nėščia? Jei taip, ar jau lankėtės pas gydytoją dėl savo ir kūdikio sveikatos patikrinimo?*“

Klausinėjant moterų / merginų apie santuoką ir nėštumą reikia elgtis itin atžvalgiai. Santykiai ir (arba) nėštumas galėjo įvykti be asmens sutikimo (pavyzdžiui, priverstinė santuoka / nėštumas dėl seksualinio išnaudojimo ar smurto). Todėl vertintojas, užduodantis tokius klausimus, turi suvokti šios temos jautrumą ir, prieš pradėdamas išsamiau aptarinėti galimus poreikius, užtikrinti galimybę nusiųsti prašytoją pas sveikatos priežiūros ir psichosocialinės pagalbos specialistą.

Siųsdami prašytoją pas specialistą, prašytojui ir globėjui paaiškinkite, kodėl tai naudinga ir būtina. Pabrėžkite, kad pateikta informacija laikoma konfidencialia. Atminkite, kad pareiškėjas turi sutikti būti siunčiamas pas specialistą.

- Klausimų, susijusių su prašytojo **kelione**, kurie padėtų sudaryti laiko juostą, pavyzdžiai.

Informacija apie kelionę ir sveikatą

Ar galite paaiškinti, kodėl nusprendėte palikti savo šalį?

Ar prisimate, kada (metai / mėnuo / metų laikas) išvykote iš gimtosios šalies?

Į kurią šalį persikėlėte pirmiausia?

Ar prisimate šalis ir (arba) regionus, per kuriuos keliavote prieš atvykdami čia (jei taikoma)?

Kaip keliavote? Autobusu, automobiliu, pėsčiomis, laivu, lėktuvu, kelių rūšių transportu?

Ar apsistojote kurioje nors iš šių šalių (jei taikoma) ilgesniam laikui? Jei taip, ar galite man pasakyti, kiek laiko praleidote kiekvienoje iš šių šalių ir ką ten veikėte?⁹⁹

Ar keliavote viena (-s), su šeima ar grupe?

Kaip pragyvenote kelionės metu? Ar dirbote? Kiek laiko?

Ar kas nors padėjo jums susimokėti už kelionę? Kaip susimokėjote už transportą?

Ar kas nors ypatingo įvyko, kai išvykote iš savo šalies ir tose šalyse, per kurias keliavote, pavyzdžiui, buvo nuimamas derlius, vyko šventės, ramadas, pasireiškė tam tikram metų laikui būdingos oro sąlygos, vyko rinkimai ar kilo gaivalinė nelaimė?

Praktinis patarimas

Jei psichosocialinio vertinimo metu nustatomo galimo išnaudojimo ir prekybos žmonėmis požymių, galite užduoti toliau pateiktus klausimus, kad sužinotumėte daugiau apie aplinkybes, kuriomis tariamas vaikas sugebėjo organizuoti savo kelionę ir kokia yra jo dabartinė padėtis.

Klausimų pavyzdžiai. „Norėčiau paklausti, kaip organizavote savo kelionę?“, „Ar teko skolintis pinigų iš ko nors arba ar esate kam nors skolingas už kelionę“, „Kai atvykote čia, ar tikėjotės sutikti ką nors, kas padėtų jums įsikurti?“, „Ar kas nors buvo pažadėjęs jums darbą arba davęs telefoną ar telefono numerį, kuriuo galėtumėte paskambinti atvykę?“, „Koks buvo jūsų planas atvykus – kurioje šalyje ketinote apsistoti?“, „Ar čia pažįstate ką nors? Su kuo planavote gyventi?“, „Ar kas nors saugo kokius nors jūsų dokumentus, pavyzdžiui, asmens tapatybės kortelę, pasą ar kitus dokumentus, arba ar kas nors juos iš jūsų paėmė?“, „Ar nuo to laiko, kai čia atvykote kas nors prašė jūsų dirbti ar užsiimti kita veikla, įskaitant veiklą ir (arba) darbą, dėl kurių jaučiatės nepatogiai?“

Jei yra **matomų** tatuiruočių (kurios neturi būti painiojamos su genties tatuiruotėmis), užduokite prašytojui keletą klausimų apie jas. **Neprašykite prašytojo nusirengti, kad parodytų tatuiruotes.** Kartais tatuiruotės gali suteikti informacijos ar būti požymis, kad žmogus yra kažkieno nuosavybė (vergija arba prekyba žmonėmis) arba priklauso tam tikroms gaujoms / sukarintoms grupuotėms.

Jei nustatoma tokių požymių, būtina nukreipti prašytoją į atsakingas institucijas, kad būtų išsiaiškinta, ar jis iš tiesų yra prekybos žmonėmis auka, būtų užtikrinta jo apsauga ir jis nebūtų toliau išnaudojamas arba ši rizika kuo labiau sumažėtų. Toks nukreipimas turėtų būti aptartas su globėju. Priimant tokius sprendimus svarbiausia užtikrinti geriausius vaiko interesus ir apsaugą.

Klausimų pavyzdžiai. „Pastebėjau tatuiruotę ant rankos; ar tatuiruotė turi konkrečią reikšmę?“, „Kiek laiko turite tatuiruotę?“, „Kur ją pasidarėte / kas ją padarė?“, „Ar patys pasirinkote motyvą arba kažkas jums patarė ar padėjo pasirinkti?“

- **Papildomi aspektai**, į kuriuos reikia atkreipti dėmesį atliekant psichosocialinį vertinimą (**fizinės išvaizdos, išsivystymo, kalbos** ir t. t. stebėjimas).

Tik pastebėjimai

- **Fizinė išvaizda / mitybos būklė:** prasta (pavyzdžiui, išblyškusi oda, liesas kūno sudėjimas, nutukimas) / gera (pavyzdžiui, tvirtas kūno sudėjimas, gera fizinė būklė, vidutinė būklė).
- **Asmens higiena:** drabužiai, plaukai, dantys – tvarkingi arba neprižiūrėti (atsižvelgiant į prašytojo gyvenimo aplinkybes).
- **Plaukai / oda:** retėjantys plaukai, plaukai ausyse / nosyje, veido plaukuotumas, raukšlės kaktose, aplink akis, burną, kaklo raukšlės, spuogai ir pan.
- **Kita:** raukšlėtos rankos, išryškėjęs Adomo obuolys (berniukams brendimo metu), matomos tatuiruotės, randai / sužalojimai, įverti auskarai ir pan.
- **Balsas ir vartojamas žodynas:** vaikiškas balsas, tonas, trumpi / paprasti atsakymai, platus žodynas, bendrosios žinios, nerišlūs teiginiai ir pan.
- **Kūno kalba:** drovus, neramus, susierzinęs arba, priešingai, palyginti atsipalaidavęs, sėdi tiesiai, palaiko akių kontaktą (atsižvelgiant į kultūrinės ypatybes); ar prašytojas žiūri įdėmiai, piktai ar pan.?
- **Elgesys:** intravertiškas / ekstravertiškas, priešiškas, vengiantis bendrauti, noriai bendraujantis, drovus ir t. t.

Pastaba. Tai **tik pastebėjimai**. Vertintojai turėtų užsirašyti viską, kas gali būti svarbu nustatant prašytojo amžių, taip pat visus susirūpinimą keliančius klausimus, susijusius su kitais galimai tarpusavyje susijusiais pažeidžiamumo veiksniais. Visa ši informacija turi būti užsirašyta ir, kai tinkama, gali būti nukreipimo pagrindas (pavyzdžiui, prekybos žmonėmis, paauglės nėštumo ir pan. atvejais).

Verta įsidėmėti

Amžiaus nustatymas negali būti grindžiamas tik prašytojo fizine išvaizda ar elgesiu.

- Priklausomai nuo to, iš kur asmuo kilęs, jo ūgis ir išvaizda gali labai skirtis (pavyzdžiui, kai kurių Afrikos genčių nariai yra aukštesni ir lieknesni nei vidutinio ūgio ir kūno sudėjimo asmenys).
- Gyvenimo patirtis gali turėti įtakos tam, kaip prašytojas save pateikia ir atrodo. Vaikai, kurie nuo mažens turėjo patys savimi pasirūpinti, patyrė sunkių išgyvenimų, įskaitant traumas, ir (arba) dirbo sunkų fizinį darbą, gali atrodyti vyresni nei yra iš tikrųjų (įskaitant jų išvaizdą, kalbėjimo būdą ir vartojamą kalbą). Ir atvirkščiai – kiti savo elgesiu, kalbėjimu ar veiksmais gali atrodyti jaunesni.

Stebint žmogų reikia surinkti duomenis, kurie vėliau sulyginami ir vertinami kartu. Vienas rodiklis nėra pagrindas pagrįstai abejoti.

Kaip užbaigti psichosocialinį vertinimą

- Prieš baigdami vertinimą, suteikite prašytojui galimybę užduoti klausimus ir (arba) paaiškinti viską, ką jis pasakojo. Jei nustatyta tarpusavyje susijusių pažeidžiamumo aspektų ir (arba) konkrečių poreikių, dabar galima su prašytoju pasikalbėti apie kreipimąsi į kitas tarnybas. Tam paprašykite prašytojo sutikimo.
- Informuokite prašytoją apie tolesnius veiksmus, kaip toliau pateiktame pavyzdyje.
  - *Šiandien nurodėte, kad manote, jog jums – X metų.*
  - *Visa jūsų pateikta informacija dabar bus analizuojama. Pranešimą raštu apie sprendimą dėl jūsų amžiaus gausite per [X dienų / savaitių, priklausomai nuo nacionalinio termino]. Iki tol būsite apgyvendintas [nurodykite apgyvendinimo vietą ar globos įstaigą, pavyzdžiui, vaikų /prieglobsčio prašytojų priėmimo infrastruktūros įstaigą], kur toliau gausite paramą ir pagalbą, kol bus priimtas sprendimas.*

Nuomonės analizė ir parengimas

- Vertintojas (-ai) padaro išvadas ir parengia nuomonę iš karto arba per nustatytą laiką (priklausomai nuo aplinkybių). Nuomonę turi pasirašyti kiekvienas vertintojas, jei taikoma, ir joje turi būti nurodytas nustatytas amžius / gimimo data.
- Jei išvados aiškios, vertintojų nuomonės sutampa ir **visos abejonės išsklaidytos**, amžiaus nustatymo procedūra baigiama ir priimamas sprendimas.
- Jei **abejonių išlieka, rekomenduojama pereiti prie kito nemedicininio metodo.**

Atitinkami dokumentai turi būti saugomi prašytojo byloje ir pateikti vertintojų grupės kontaktiniam asmeniui (jei toks yra), kad jis galėtų koordinuoti sprendimo perdavimą prašytojui ir (arba) globėjui ir kitoms atitinkamoms institucijoms.

3 priedas. Kontroliniai sąrašai. Taikomi standartai, informacijos teikimas, priežiūra ir saugumas

Taikomi standartai

Toliau nurodyti principai įtvirtinti ir tarptautinėje, ir Europos teisės sistemose.

- Prarasti tapatybę patvirtinantys dokumentai pakeičiami.
- Geriausių prašytojo interesų paisoma nuo to momento, kai įtariama, kad prašytojas yra jaunesnis nei 18 metų (nepilnametis) ir per visą vertinimą, kol įtikinami rezultatai tai paneigia.
- Kai reikia, taikomas abejotinų aplinkybių aiškinimo prašytojo naudai principas.
- Prašytojui nedelsiant paskirtas laikinasis globėjas (tikrinimo metu) ir (arba) kvalifikuotas nepriklausomas globėjas, kuris užtikrina geriausius prašytojo interesus ir bendrą gerovę ir turi teisinį veiksmumą per visą prieglobsčio ir priėmimo procesą.
- Prašytojui informacija suteikta vaikui suprantamu būdu, pateikta informaciją prašytojas suprato ir tai patvirtino. Prašytojui suteikta galimybė prašyti paaiškinimų ir užduoti klausimus.
- Paskirtas patarėjas teisės klausimais.
- Prašytojas jam suprantama kalba gavo jo amžių atitinkančią informaciją apie prieglobsčio procedūrą, įskaitant informaciją apie amžiaus nustatymo procedūrą, kai ji taikoma.
- Pagrindiniai principai, kurių reikia laikytis vykdant prieglobsčio ir kitas procedūras, įskaitant amžiaus nustatymą, yra nešališkumas, pagarba asmens orumui ir nediskriminavimas.
- Prašytojas dalyvavo procedūroje, jo nuomonė buvo išklaudyta ir į ją atsižvelgta pagal jo amžių ir brandą.
- Prašytojui padeda globėjas ir jam suteikta galimybė sutikti dalyvauti ir (arba) atsisakyti dalyvauti procedūroje (žr. [4 priedas. Sutikimo dalyvauti amžiaus nustatymo procedūroje forma \(pavyzdys\)](#)“).
- Jei prašytojo nurodytas amžius atitinka amžiaus vertinimo specialistų nustatytą intervalą, jis yra pripažįstamas. Priešingu atveju reikėtų pasirinkti mažiausią galimą amžių (intervale).
- Reikia informuoti prašytoją, jo globėją ir patarėją teisės klausimais apie sprendimo dėl amžiaus apskundimo būdus, terminus ir sąlygas, kai taikoma.
- Nemokama teisinė pagalba ir teisinis atstovavimas teikiami siekiant, kai taikytina, užtikrinti teisę į veiksmingą teisinę gynybą.
- Amžiaus nustatymo procedūrą atlieka kvalifikuoti amžiaus nustatymo specialistai, išmanantys kultūrinius ir etninius ypatumus.
- Nepilnametis gali nedelsdamas kreiptis į specialų priėmimo centrą, kol bus užbaigta amžiaus nustatymo procedūra.
- Laikytasi daugiadalykio ir laipsniško metodo: pasirinktas mažiausiai invazinis procesas (daugiadalykiai metodai įgyvendinami palaipsniui), procesas buvo tinkamas lyčių ir kultūrų aspektu.

Informavimas ir prisistatymas

Siekiant sukurti jaukią atmosferą ir skatinti pasitikėjimą bei bendradarbiavimą, reikia apsvarstyti šiuos veiksmus ir aspektus. Toliau nurodyti aspektai yra svarbūs taikant bet kurį vertinimo metodą.

- Pasisveikinimas.** Kad užmegztumėte ryšį, pirmiausia paklauskite prašytojo, kaip jam sekasi, ar nenorėtų atsigerti vandens ir pan. Pristatykite visus dalyvaujančius asmenis, įskaitant vertėjus ir ekspertų grupės narius, ir suteikite galimybę prašytojui, jo globėjui ir patarėjui teisės klausimais prisistatyti.
- Amžiaus nustatymo tikslas.** Paprastai paaiškinkite vertinimo tikslą, pabrėždami, jog amžių nustatyti būtina, nes kyla abejonių (pavyzdžiui, nėra asmens tapatybės dokumento ar kitų dokumentų). Informuokite prašytoją ir globėją apie apytikrą vertinimo procedūros trukmę, kad jie žinotų, ko tikėtis.
- Paaiškinkite, kaip vyks amžiaus nustatymo pokalbis ir (arba) vertinimas.** Apibūdinkite, kaip vyks pokalbis / vertinimas, ypač jei dalyvaus keli specialistai (pavyzdžiui, ekspertų grupė), ir paaiškinkite dalyvaujančių asmenų vaidmenis.
- Nepriklausomumas.** Informuokite, kad pokalbį / vertinimą vykdančias (-ys) asmuo (-ys) nėra atsakingas (-i) už sprendimų dėl prieglobsčio ar teisinio statuso priėmimą ir nėra susijęs (-ę) su teisėsaugos institucijomis. Priklausomai nuo šalies, amžiaus nustatymo procese dalyvaujantys asmenys gali būti susiję su priėmimo institucijomis ir (arba) sveikatos priežiūros ir (arba) socialinės gerovės bei vaikų apsaugos institucijomis. Bet kuriuo atveju turi būti užtikrinta, kad vertintojai neturėtų interesų konflikto.
- Įsitikinkite, kad prašytojas suprato.** Paprašykite prašytojo savais žodžiais paaiškinti, kas bus daroma ir pasakykite, kad jis visada gali užduoti klausimus ar prašyti padaryti pertrauką. Skirkite laiko globėjui ir patarėjui teisės klausimais užduoti klausimus ar paprašyti paaiškinimų.
- Konfidencialumas.** Informuokite, kad pokalbį ir (arba) vertinimą atliekantis (-ys) asmuo (-enys) privalo laikytis konfidencialumo.
- Gaukite sutikimą.** Jei sutikimas dar nėra gautas, prieš pradėdami pokalbį ir (arba) vertinimą, gaukite prašytojo ir (arba) globėjo sutikimą, įsitikindami, kad jis suprato procesą prieš pasirašydamas sutikimo formą. (žr. [4 priedas. Sutikimo dalyvauti amžiaus nustatymo procedūroje forma \(pavyzdys\)](#)“).
- Dokumentacija.** Siekiant užtikrinti skaidrumą, paaiškinkite, koku tikslu **pasizymite pastabas ir (arba) darote įrašus**.
- Sprendimas dėl nustatyto amžiaus.** Nurodykite prašytojui ir (arba) globėjui, iki kada jis turi gauti **laišką dėl sprendimo** ir patarkite saugoti pranešimą arba laišką dėl sprendimo saugioje ir lengvai pasiekiamoje vietoje.
- Apskundimas.** Informuokite prašytoją ir (arba) globėją apie galimybes apskusti sprendimą dėl nustatyto amžiaus, skundo pateikimo terminą bei apie tai, kada / ar toks skundas yra susijęs neigiamo sprendimo dėl prieglobsčio prašymo apskundimu. Įsitikinkite, kad globėjas ir prašytojas žino, kaip pasinaudoti nemokama teisine pagalba ir teisiniu atstovavimu, kad galėtų pasinaudoti veiksminga teisine gynyba.

- Užbaigimas.** Numatykite laiko prašytojui, globėjui, vertėjui ir ekspertų grupės nariams mandagiai atsisveikinti.

Priežiūra ir saugumas

- Jei įtariate, kad prašytojas buvo arba yra prekybos žmonėmis auka, rekomenduojama patarti jam kreiptis į specialistą.
- Jei prašytojas dėvi nuplyšusius drabužius ir (arba) avi nudėvėtus batus, mandagiai pasiteiraukite, ar jis turi kitus drabužius ir (arba) batus. Jei neturi, pasirūpinkite, kad jis būtų nukreiptas pas priėmimo infrastruktūros darbuotoją, galintį padėti išspręsti šį klausimą.
- Jei nuo prašytojo sklinda nemalonūs kvapas, patikrinkite, ar jo gyvenamojoje vietoje yra pakankamai muilo ir vandens reguliariai higienai užtikrinti, ir informuokite atitinkamą kolegą bei globėją (pavyzdžiui, socialinį darbuotoją ar centro koordinatorių). Tai ypač aktualu mergaitėms, kurioms galėjo prasidėti menstruacijos.
- Jei prašytojas atrodo nusilpęs dėl prastos mitybos ir (arba) jam reikalinga medicininė pagalba, rekomenduojama nusiųsti jį pas bendrosios praktikos gydytoją.
- Jei kyla įtarimų dėl nėštumo, pasirūpinkite siuntimu bendradarbiaudami su globėju, tik tuo atveju, jei prašytoja tam davė sutikimą.

Jei dabartinėje prašytojo gyvenamojoje vietoje nustatoma kitų apsaugos poreikių, įvertinkite, ar nereikėtų jo nukreipti į saugią prieglaudą.

4 priedas. Sutikimo dalyvauti amžiaus nustatymo procedūroje forma (pavyzdys)

Šios pavyzdinės sutikimo formos tikslas – užtikrinti, kad prieš duodami sutikimą (tariamai) vaikai ir jų globėjai visiškai suprastų amžiaus vertinimo procedūrą. Joje parodyta, kaip informaciją galima pateikti aiškiai ir vaikui suprantamu būdu, apimant įvairius etapus, teises ir apsaugos priemones. Ši forma pateikiama tik kaip pavyzdys: ji gali ir turėtų būti pritaikyta prie konkrečių nacionalinių aplinkybių, procedūrų ir galiojančių teisės aktų, taip pat prie konkrečios prašytojo padėties.

Visa informacija, susijusi su sutikimu ir atsisakymu jį duoti, turi būti pateikiama vaikui suprantama kalba. Sutikimo forma turėtų būti pateikiama įvairiomis kalbomis.

Mano vardas: _____

Mano nurodytas amžius: _____

Mano asmens kodas: _____

Aš esu kilęs iš: _____

Pasirašydama (-as) šią formą, sutinku dalyvauti amžiaus nustatymo procedūroje. Suprantu toliau pateiktus punktus ir su jais sutinku.

- Man reikia dalyvauti amžiaus nustatymo procedūroje, nes valdžios institucijos abejoja mano nurodytu amžiumi.
- Buvau informuota (-as) apie priežastis, dėl kurių valdžios institucijos turi abejonių dėl mano amžiaus.
- Man reikės pasikalbėti su amžiaus nustatymo specialistu (-ais), kad jie įvertintų mano amžių.
- Mane lydi globėjas, patarėjas teisės klausimais ir kultūrų tarpininkas.
- Amžiaus nustatymo grupė mano amžiui įvertinti galėtų naudoti šiuos būdus:
  - užduoti klausimus man suprantama kalba apie mano gyvenimą, šeimą, mokyklą, pomėgius ir veiklą, kuria užsiėmiau;
  - peržiūrėti mano dokumentus (pavyzdžiui, pasą ar mokyklos pažymėjimus), kuriuos galėčiau pateikti nuotraukų forma, kad įvertintų juose pateiktą informaciją apie mano amžių;
  - jei pradžioje mano pateiktos informacijos nepakanka, po pirmo amžiaus nustatymo pokalbio manęs gali būti paprašyta susitikti su kitais specialistais. Tai gali būti vaikų psichologas arba vaikų gydytojas, galintys įvertinti mano brandą ir nustatyti mano amžių.
- Esu informuota (-as), kad medicininiai patikrinimai naudojant rentgeno spindulius yra tik kraštutinė priemonė. Rentgeno tyrimas – tai mano kaulų (dantų, rankų, raktikaulių) nuotrauka; šis tyrimas neskausmingas. Jei reikia atlikti rentgeno tyrimą, man turi būti viskas paaiškinta ir atsakyta į visus mano klausimus. Neturėtų būti prašoma man atlikti kelis rentgeno tyrimus, nes ilgai tai gali pakenkti mano sveikatai.
- Nepriklausomai nuo metodo, turiu teisę bet kada nutraukti procesą.

- Po kelių savaitių gausiu laišką su vertintojų grupės sprendimu dėl mano amžiaus.
- Jei nesutinku su jos sprendimu, galiu jį užginčyti. Vertintojų grupės nariai man paaiškins, kaip tai padaryti pagal šalyje taikomą nacionalinę praktiką.
- Vertintojų grupė prieglobsčio prašymo nagrinėjimo institucijoms pateiks tik pagrindinę informaciją, pavyzdžiui, mano amžiaus nustatymo rezultatus.
- Mano asmeninė informacija bus laikoma privačia ir konfidencialia.
  - Vienintelė išimtis yra tuomet, jei grupė mano, kad galiu susižeisti arba sužeisti kitus asmenis. Tokiu atveju ji gali perduoti mano informaciją, kad apsaugotų kitus žmones ir mane.
- Tam tikra mano informacija (ne mano vardas, pavardė) gali būti naudojama tyrimams arba statistikai.

Šiandienos data: _____

Asmens, kuris paaiškino pirmiau pateiktą informaciją, parašas (jei tai ne globėjas):

_____

Mano globėjo / atstovo / vieno iš tėvų parašas (jei taikoma): _____

Kultūrų tarpininko parašas (jei taikoma): _____

Mano patarėjo teisės klausimais parašas (kai taikoma): _____

Mano parašas: _____

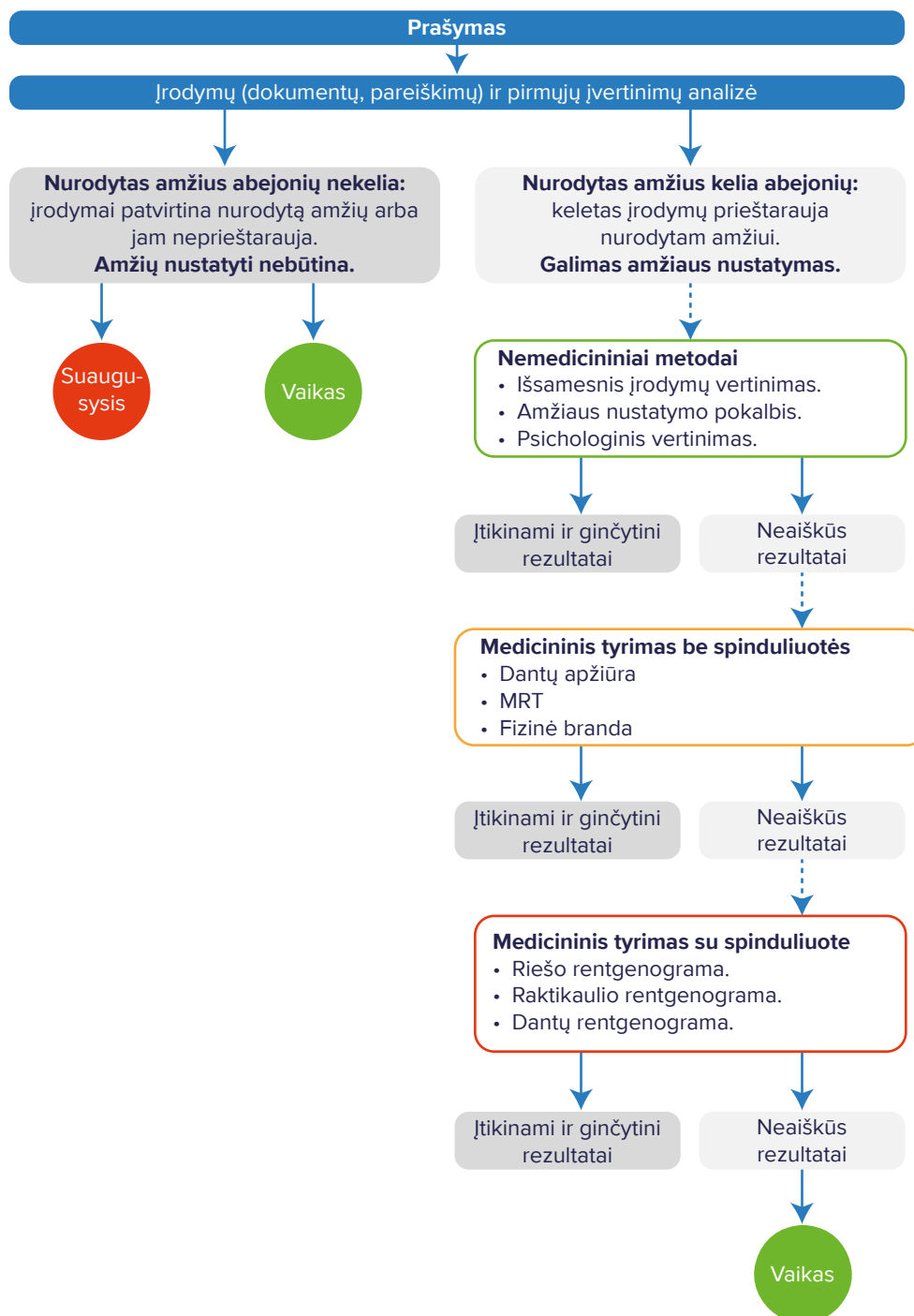
5 priedas. 2018 m. leidimo vadove pateiktų amžiaus nustatymo metodų apžvalga

Šiuo metu taikomi metodai skirstomi į medicininius ir nemedicinius, priklausomai nuo to, ar juos taikant turi dalyvauti gydytojas. Medicininiai metodai skirstomi į metodus, kuriems nenaudojama spinduliuotė, ir tokie, kuriems spinduliuotė naudojama.

Šis skirstymas ir laipsniškas metodų taikymas siekiant išvengti nereikalingų tyrimų pavaizduoti toliau pateiktoje schemoje. Su šiuo procesu susijusios apsaugos priemonės ir teisės nenurodytos, nes jos išnagrinėtos ankstesniame skyriuje ir amžiaus nustatymo procedūros schemoje.

3 pav. Metodų schema

Rekomendacijos dėl laisposniško metodų taikymo

Kai tik prašytojai išreiškia norą prašyti tarptautinės apsaugos, jie įgyja tam tikras teises (teisę likti teritorijoje, teisę į pagrindines materialines priėmimo sąlygas ir į tai, kad būtų nustatyti ar įvertinti jų specialieji poreikiai). Jeigu prašytojas galimai yra vaikas, dėl jam būdingo pažeidžiamumo pirmenybė turi būti teikiama specialiųjų procedūrinių poreikių nustatymui ir specialiųjų priėmimo sąlygų suteikimui. Vadovaujantis Direktyvos 2013/32/ES 25 straipsnio 5 dalimi, visi gauti įrodymai gali padėti nustatyti vaiko amžių ir (arba) pašalinti ar sumažinti

poreikį atlikti papildomas amžiaus nustatymo procedūras; todėl jie turėtų tapti atskirties tašku prieš nusprendžiant, ar reikia atlikti amžiaus nustatymą.

Turimų įrodymų analizė ir pirmieji vertinimai

Tarptautinio pilietinių ir politinių teisių pakto 24 straipsnyje ⁽¹²⁵⁾ ir VTK 7 straipsnyje: „Kiekvienas vaikas užregistruojamas iškart po gimimo ir turi teisę gauti pilietybę.“

Gimimo liudijimas – tai dokumentas, kuris liudija asmens gimimą, datą, vietą, lytį ir tėvus. Pagrindinis civilinės registracijos tikslas – sukurti teisinį dokumentą, kuris galėtų būti naudojamas asmens teisėms nustatyti ir apsaugoti.

Kaip jau minėta, kai kurios šalys sistemingai neregistruoja esminių savo piliečių ar gyventojų įvykių (gimimų, santuokų ir mirties atvejų), o kai kurios tai daro tik labai retai arba vėlai. Todėl tokia registracija gali neatitikti ES+ valstybių valdžios institucijų nustatytų viešųjų įrašų standartų (užkertant kelią to paties įvykio registravimui, įrašų trūkumams ar neatitikimams ir t. t.). Be to, dėl įvykių kilmės šalyje arba pabėgimo aplinkybių (ginkluotų konfliktų, nacionalinių institucijų vykdomo persekiojimo ir (arba) diskriminacijos ir t. t.) šie teisiniai dokumentai gali būti neprieinami asmenims, kuriems reikalinga tarptautinė apsauga, todėl jie negalės pateikti galiojančių įrodymų ar patikimų savo tapatybės pažymėjimų.

Atsižvelgdamos į minėtas aplinkybes ir prašytojo pastangas pateikti visą turimą informaciją, valdžios institucijos, be kita ko, kaip patvirtinamuosius įrodymus, turėtų priimti šiuos dokumentus:

- pasus,
- asmens tapatybės dokumentus,
- leidimo gyventi šalyje korteles,
- kelionės dokumentus, pavyzdžiui, UNHCR išduotus kelionės dokumentus,
- kitų šalių išduotus pažymėjimus (religinius ar civilinius), kuriais patvirtinama prašytojo ar bet kurio jo šeimos nario civilinė būklė (santuoka, gimimas, šeimos knygelė), susijusi su prašytojo amžiumi.

Be šių dokumentų, informacijos apie prašytojo amžių galima rasti tokiuose naudingose informacijos šaltiniuose kaip bendros duomenų bazės (pavyzdžiui, Šengeno informacinė sistema ⁽¹²⁶⁾, sistema EURODAC arba Interpolo pavogtų ir pamestų kelionės dokumentų duomenų bazė ⁽¹²⁷⁾).

Be to, prašytojo šeimos narių arba giminaičių byloje esantys pareiškimai arba dokumentai gali būti naudojami siekiant patikslinti ir (arba) patvirtinti nurodytą amžių nereikalaujant atlikti papildomo vertinimo. Siekiant išvengti pavojaus vaikui ar šeimai, renkant tokius duomenis reikia imtis specialių atsargumo priemonių. Tai ypač svarbu nagrinėjant tarptautinės apsaugos prašymą.

⁽¹²⁵⁾ JT Generalinė Asamblėja, Tarptautinis pilietinių ir politinių teisių paktas, Jungtinės Tautos, sutarčių serija, 999 tomas, p. 171, 1966 m. gruodžio 16 d., <https://www.refworld.org/legal/agreements/unga/1966/en/17703>.

⁽¹²⁶⁾ SIS – plataus masto informacinė sistema, padedanti Šengeno erdvėje bendradarbiauti išorės sienų kontrolės ir teisėsaugos srityje.

⁽¹²⁷⁾ SLTD – pavogtų, pamestų arba panaikintų kelionės dokumentų, pavyzdžiui, pasų, asmens tapatybės kortelių, JT *laissez-passer* ar vizų duomenų bazė.

Pradinei analizei sustiprinti gali būti remiamasi darbuotojų, turinčių darbo su vaikais patirties, atliktais pirminiais vertinimais, pagrįstais fizine išvaizda. Tais atvejais, kai šie duomenys naudojami kartu su kita turima informacija, juos galima naudoti pirminio patikrinimo rezultatams pagrįsti.

Vis dėlto, kadangi vertinimas grindžiamas vien tik fizinėmis savybėmis ir todėl gali lengvai nulemti neobjektyvius, subjektyvius ir netikslius rezultatus, į tokius svarstymus būtina atsižvelgti ypač atsargiai. Dėl šios priežasties fizinės išvaizdos apžiūra negali būti laikoma amžiaus nustatymo metodu ir savaime negali būti naudojama atskirai, nes jos metu nėra galimybės tiksliai nustatyti konkretų chronologinį amžių.

Fizinė išvaizda gali padėti atskirti ar išskirti akivaizdžius atvejus (asmenis, neabejotinai turinčius suaugusiajam ar vaikui būdingų savybių), tačiau ja neturi būti vadovaujama paauglių, einančių paskutinius paauglystės metus, ar jaunuolių atvejais. Tokiais atvejais, kol bus gauti įtikinami rezultatai, taikomas abejotinių aplinkybių aiškinimo prašytojo naudai principas (kuriuo patvirtinamas nurodytas amžius arba kuris reiškia, kad bus atliekamas tinkamas amžiaus nustatymas).

Tarptautinė migracijos organizacija ir kiti ekspertai įspėja, kad vaikų gyvenimo patirtis gali turėti įtakos jų vystymuisi. Tai reikštų, kad tam tikrais aspektais jie gali atsilikti, o kitais aspektais – būti labiau išsivystę. Šios srities moksliniai tyrimai rodo, kad potrauminio streso sutrikimas gali lemti 5–10 metais ankstesnį biologinį senėjimą⁽¹²⁸⁾.

Kadangi dabartinių metodų trūkumai gali lemti neteisingą amžiaus nustatymą arba įvertinimą, turi būti sukurtas peržiūros mechanizmas, leidžiantis ištaisyti neteisingą amžiaus įrašą sistemoje. Įvertinus, kad amžius nustatytas neteisingai, reikėtų nedelsiant imtis atitinkamų veiksmų (pakeisti apgyvendinimo vietą, paskirti globėją, jei paaiškėja, kad prašytojas yra vaikas, ir pan.).

Vokietija. Taikomi standartai:

1. pokalbis (jį veda du kvalifikuoti ir patyrę darbuotojai), bendras įspūdis apie brandą, įskaitant kvalifikuotą apžiūrą;
2. jei kyla abejonių, medicininis tyrimas – metodas, kurio poveikis vaiko sveikatai yra mažiausias.

Norvegija. Visais atvejais, kai nelydimas vaikas nepateikia pripažįstamo galiojančio tapatybės dokumento, reikia atlikti išsamesnį prašytojo tapatybės tyrimą, įskaitant, be kita ko, amžiaus nustatymo procedūrą. Šios amžiaus nustatymo procedūros pagrindas – informacija, prieglobsčio proceso metu gauta apie prašytojo amžių, t. y.:

- paties prašytojo pateikta informacija apie jo amžių;
- asmens tapatybės dokumentai;
- asmens tapatybės duomenys, gauti iš kitų valstybių narių (jei prašytojo tapatybė buvo nustatyta kitose šalyse);

⁽¹²⁸⁾ Ladwig, K-H., Brockhaus, A.C., Baumert, J. et al., *Post-traumatic stress disorder and not depression is associated with shorter leukocyte telomere length: findings from 3 000 participants in the population-based KORA F4 study*, Ouellette, M.M. (ed.), PLOS ONE, 2013, 8(7), e64762. doi:10.1371/journal.pone.0064762.

- prašytojo asmens tapatybės patikrinimas jo kilmės šalyje;
- pareiškimas arba pastabos dėl prašytojo amžiaus, kuriuos pateikė kiti subjektai, pavyzdžiui, teisinis globėjas, advokatas, socialinės tarnybos arba sveikatos priežiūros darbuotojai;
- imigracijos policijos (kuri registruoja prašytojus) ir bylos tvarkytojo, vykdančio pokalbį dėl prieglobsčio, pareiškimas arba pastaba dėl prašytojo amžiaus;
- medicininis amžiaus tyrimas;
- medicininis amžiaus nustatymas.

Tais atvejais, kai atliekamas medicininis amžiaus nustatymo tyrimas, jis vertinamas atsižvelgiant ir į kitą byloje esančią informaciją. Politikos gairėse pateikiamos rekomendacijos, kaip įvertinti įvairius pirmiau aptartus aspektus.

Dėl nurodyto amžiaus kyla abejonių: gali prireikti nustatyti amžių

Jei kyla pagrįstų abejonių dėl prašytojo nurodyto amžiaus (nurodytas amžius abejotinas, turimi įrodymai jo nepagrindžia ir jam prieštarauja), gali tekti nustatyti amžių. Tokiais atvejais valdžios institucijos turi pasirinkti šiam tikslui taikomą metodą arba metodus.

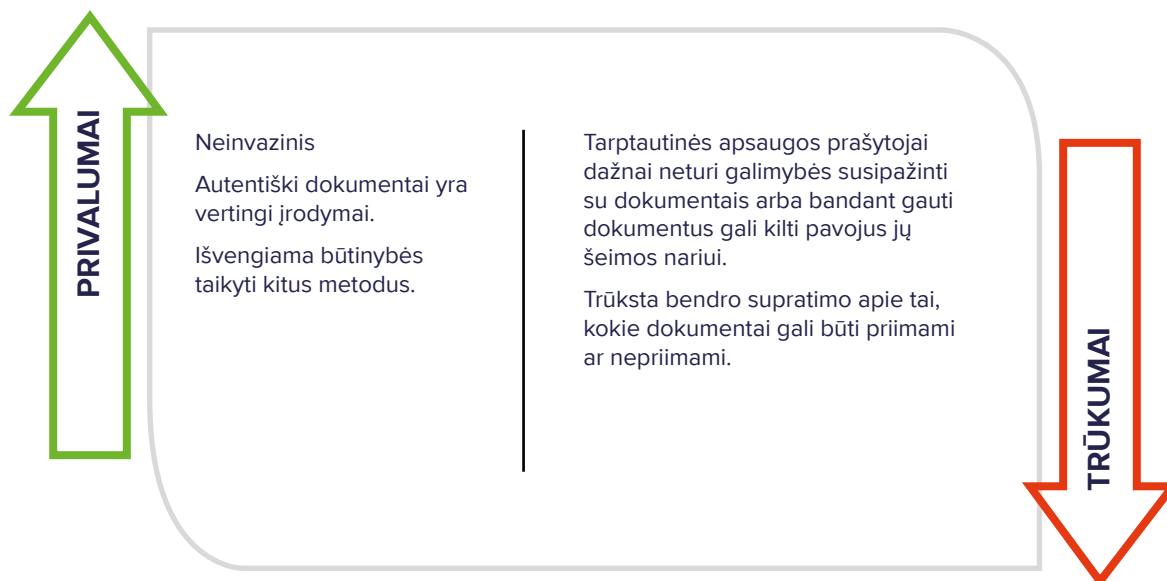
Kitame skyriuje pateikiama bendra šiuo metu taikomų metodų apžvalga ir glaustas susijusio proceso aprašymas. Metodai būna „medicininiai“ ir „nemedicininiai“ priklausomai nuo to, ar procese dalyvauja gydytojas. Medicininiai metodai taip pat skirstomi pagal tai, ar jiems naudojama spinduliuotė, ar ne.

JT Vaiko teisių komiteto bendrajame komentare Nr. 6 teigiama, kad nustatymas, jog vaikas yra nelydimas arba atskirtas, apima amžiaus įvertinimą atsižvelgiant ne tik į fizinę asmens išvaizdą, bet ir į psichologinį brandumą.

(a) Nemedicininiai metodai

Išsamesnis įrodymų vertinimas

Kai iš pradžių surinktuose dokumentuose arba turimoje informacijoje amžius nenurodytas, prieglobsčio arba migracijos pareigūnams gali tekti vertinti kitus dokumentus. Kai kuriuose dokumentuose, net jeigu juose nenurodytas amžius, gali būti tam tikra informacija apie apytiksliai nustatytą prašytojo amžių, t. y. mokyklos įrašuose, šeimos skiepų kortelėse ar kituose medicininuose dokumentuose. Pavyzdžiui, gali būti žinoma, kad nuo kai kurių ligų skiepijami tik tam tikro amžiaus vaikai ir kad kortelė buvo išduota konkrečiu laiku, todėl galima apytikriai įvertinti jos savininko amžių.

Amžiaus nustatymo pokalbis

Taikant šį metodą renkama ir analizuojama informacija, pateikta asmens, kurio amžius ginčijamas, pasakojime.

Pagrindiniai psichosocialinių vertinimo metodų skirtumai – tai asmens, atliekančio vertinimą, žinios ir konkreti patirtis, taip pat tyrinėjimo sritys. Psichologinį vertinimą atliktų vaikų psichologijos arba vaikų raidos ekspertai, o amžiaus nustatymo pokalbį daugiausia vykdytų pareigūnai, dirbantys prieglobsčio arba migracijos institucijose ir turintys patirties kalbant su vaikais prieglobsčio procedūroje.

Vesdamas amžiaus nustatymo pokalbį pokalbio vedėjas bando atkurti chronologinę gyvenimo įvykių seką ir išskaičiuoti arba įvertinti asmens amžių. Vietinių renginių kalendorius⁽¹²⁹⁾ (specialus kalendorius, kuriame nurodomos svarbių renginių datos konkrečioje geografinėje vietovėje) kartu su „klausimais prieš ir po“⁽¹³⁰⁾ (kuriais siekiama nustatyti du žinomus įvykius, iš kurių vienas įvyko prieš vaiko gimimo datą, kitas – po jos, šie klausimai taip pat vadinami „daugiasluoksniais“), gali būti naudingos priemonės, padedančios pareigūnams, prašytojui ar šeimos nariams apytiksliai nustatyti vaiko gimimo datą.

- Kad vaiko nuomonė būtų išklaudyta vaikui tinkamu būdu ir jis noriai teiktų informaciją, pareigūnai, tiesiogiai dirbantys su vaiku, turėtų būti parengti taikyti **vaiko interesus atitinkančius apklausos metodus**⁽¹³¹⁾. Jei įmanoma, vertėjas taip pat turėtų žinoti, kaip apklausiami vaikai.
- Labai svarbu suteikti prašytojui tinkamą informaciją prieš pradėdant pokalbį, siekiant užtikrinti jo dalyvavimą, sukurti bendradarbiavimo atmosferą ir stiprinti pasitikėjimą tarp visų pokalbio dalyvių. Pokalbio vedėjas turi lengvai suprantamu būdu pateikti atitinkamą informaciją (paaiškinti pokalbio tikslą, susijusių ir dalyvaujančių asmenų

⁽¹²⁹⁾ Daugiau informacijos galima rasti Maisto ir žemės ūkio organizacijos gairėse dėl mažų vaikų gimimo mėnesio ir metų apytikslio nustatymo (2008 m.).

⁽¹³⁰⁾ Daugiau informacijos galima rasti Maisto ir žemės ūkio organizacijos gairėse dėl mažų vaikų gimimo mėnesio ir metų apytikslio nustatymo (2008 m.).

⁽¹³¹⁾ Daugiau informacijos apie EASO mokymo modulį „Pokalbis su vaikais“ skelbiama <https://euaa.europa.eu/training-catalogue/interviewing-children-0>

vaidmenis, priežastis, kodėl kyla abejonių dėl nurodyto amžiaus), įsitikinti, kad prašytojas supranta ir informaciją, ir vertėją ir kuo labiau atsižvelgti į prašytojo poreikius (pokalbio vedėjo ir vertėjo lytį, reikalingas pokalbio sąlygos ir t. t.). Ne mažiau svarbu, kad prašytojui būtų suteikta galimybė pokalbio metu paaiškinti prieštaringą informaciją.

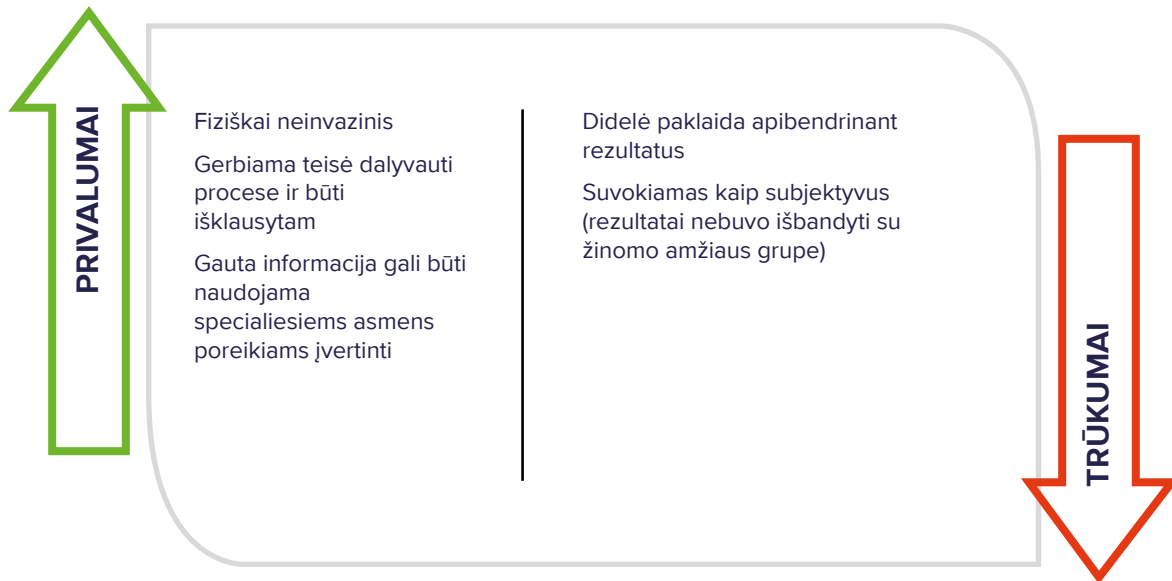
- Priimant sprendimą vykdyti amžiaus nustatymo procesą reikia užtikrinti, kad vaikų bylose įrodinėjimo pareiga tektų valdžios institucijoms. Vaikai negali paaiškinti dalykų taip pat, kaip suaugusieji, ir šis ribotumas ypač akivaizdus kalbant su vaikais, kilusiais iš skirtingos kultūrinės aplinkos, kurioje amžius gali būti ne toks svarbus kaip Vakarų kultūrose (pavyzdžiui, skirtingose kultūrose naudojami skirtingi kalendoriai). Be to, jie gali laikyti save suaugusiaisiais arba gali būti laikomi suaugusiaisiais savo bendruomenėse.
- Pokalbio vedėjas turi būti susipažinęs su informacija apie kilmės šalį, kad galėtų pokalbio metu atpažinti svarbius klausimus ⁽¹³²⁾.
- Galiausiai, jei vertinimo išvada yra nepalanki prašytojui, priežastys turi būti aiškiai paaiškintos pasitelkiant vertėją ir dalyvaujant vaiko globėjui. Prašytojas turėtų būti ir raštu informuojamas apie sprendimo apskundimo galimybę ir procedūrą.

Praktiniai pavyzdžiai

Airija. Jei asmuo teigia, kad yra jaunesnis nei 18 metų, bet atrodo vyresnis, patyręs Tarptautinės apsaugos tarnybos darbuotojas (padedant vertėjui, jei jis reikalingas) surengs neoficialų pokalbį, kad pabandytų suprasti ir susidaryti pagrįstą nuomonę apie tai, ar asmuo yra nepilnametis ir ar reikia kreiptis į vaiko ir šeimos agentūrą TUSLA. Į pokalbį įtraukiami klausimai apie ankstyvą vaikystę, išsilavinimą ir kitų šeimos narių amžių. Jei po pokalbio kyla neaiškumų, abejotinos aplinkybės aiškinamos prašytojo naudai, o klausimas perduodamas spręsti TUSLA.

Malta. Pirmas etapas – per 10 darbo dienų surengiamas pokalbis su amžiaus nustatymo ekspertų grupe. Jei dėl amžiaus nesutariama, pasitelkiami ir kiti specialistai, įskaitant siuntimą radiologijos skyriui atlikti plaštakos ir riešo rentgenogramą. Dabartinėje procedūroje dalyvauja įvairių sričių specialistai, tarp kurių yra policijos institucijos, priežiūros sričių specialistai ir medicinos specialistai. Pokalbis, viena iš pagrindinių tokiam vertinimui naudojamų priemonių, gali būti laikomas holistiniu, nes juo siekiama sudaryti kuo išsamesnį sisteminį tariamo nepilnamečio profilį. Paskesni amžiaus nustatymo grupės pasirinktų metodų rezultatai vertinami kartu.

⁽¹³²⁾ Žr. [EUAA IKŠ portala](#).

Psichosocialinis vertinimas

Šio metodo tikslas – įvertinti psichinę, o ne fizinę brandą. Vertinimo metodai grindžiami prašytojo kognityviniu ir elgesio vertinimu bei psichologiniu vertinimu, siekiant nustatyti jo amžių. Todėl vertintojas turi išmanyti psichologinius dalykus arba vaikų ir jaunuolių raidos etapus.

Šio metodo pagrindas – pusiau struktūruotas pokalbis, kurio metu patyręs ir apmokytas vertintojas (paprastai socialinis darbuotojas ar psichologas) tiria asmens gyvenimo istoriją. Per pokalbį ar pokalbius vertintojas turėtų įvertinti asmens psichologinę brandą ir jo elgesį. Rezultatuose gali būti pateikti ir tam tikri fizinės išvaizdos įverčiai.

Kad vertinimas būtų veiksmingas, labai svarbus vertinamojo ir vertintojo tarpusavio pasitikėjimas. Dėl šios priežasties vertinimas turėtų būti atliekamas tam tikrą laiką ir jį turėtų būti įtraukti kiti su vertinamu asmeniu susiję specialistai, pavyzdžiui, priimančysis personalas arba mokytojai. Šiuo atžvilgiu tam tikros svarbios nuorodos buvo pateiktos Jungtinės Karalystės Aukščiausiojo Teisingumo Teismo principinėje praktikoje – sprendime Mertono byloje ⁽¹³³⁾. Šiame sprendime pateikiamos „gairės dėl vietos valdžios institucijos atlikto teisėto jauno prieglobsčio prašytojo, teigiančio, kad yra jaunesnis nei 18 metų, amžiaus vertinimo reikalavimų“. Priėmus sprendimą Mertono byloje, visos (vietos) valdžios institucijos turi užtikrinti, kad jų vertinimai būtų išsamūs ir visapusiški ir kad amžiaus nustatymo procesas būtų aiškus, skaidrus ir sąžiningas.

⁽¹³³⁾ Byla *B v. London Borough of Merton* (2003 m.), Jungtinės Karalystės Aukščiausiasis Teisingumo Teismas (EWHC) 1689 (admin), kurioje 2003 m. liepos 14 d. sprendimą priėmė Aukščiausiojo Teismo teisėjas Stanley Burnton.

Atliekant Mertono reikalavimus atitinkantį vertinimą paprastai surengiamas tiesioginis susitikimas su jaunuoliu, per kurį nustatomos bendros prašytojo aplinkybės ir laikomasi sąžiningumo standartų ⁽¹³⁴⁾. Toliau bus svarstomas šis klausimas.

Svarbu atsižvelgti į tai, kad prieš pokalbį prieglobsčio prašytojas galėjo būti pamokytas, kaip jis turėtų elgtis ir ką sakyti pokalbio metu. Išsiaiškinus socialinių tarnybų vaidmenį, svarbu bendradarbiauti su asmeniu ir stengtis įgyti jo pasitikėjimą, kiek tai leidžia aplinkybės. Šis procesas kartais vadinamas „prisijungimu“.

Kai kurie svarbūs aspektai, kurių reikia laikytis atliekant vertinimą, pabrėžti atitinkamoje teismų praktikoje:

- kai įmanoma, procese turėtų dalyvauti du vertintojai;
- informacija apie vertintojo (-ų) ir vertėjo funkcijas turėtų būti teikiama atsižvelgiant į asmens išsilavinimą ir brandą;
- taip pat reikėtų atkreipti dėmesį į vertinamo asmens nuovargį, traumą, sumišimą ir nerimą;
- atliekant vertinimą turėtų būti atsižvelgiama į vertinamo asmens etninę kilmę, kultūrą ir papročius – informacija apie kilmės šalį šiuo požiūriu gali būti naudinga siekiant išskirti aktualias pokalbio temas;
- atlikdamas vertinimą, vertintojas turėtų užduoti atvirojo tipo ir nekryptingus klausimus;
- vertintojas gali naudoti įvairias priemones, kad asmeniui būtų lengviau teikti informaciją (piešinius, išraiškos priemones).

Pokalbio metu toliau nurodyti aspektai gali būti naudingi siekiant įvertinti amžių:

- prašytojo fizinė išvaizda ir elgesys, grupių dinamikos stebėjimas (veikla su bendraamžiais);
- bendravimo su vertintoju būdas;
- socialinė istorija ir šeimos sudėtis, vystymosi sąlygos (t. y. informacija apie veiklas, kuriomis asmuo užsiėmė iki atvykimo į Europą);
- išsilavinimas, savarankiškumo ir rūpinimosi savimi lygis, sveikatos ir medicininis vertinimas;
- gyvenimo patirtis ir skausmingi įvykiai, kurie galėjo turėti įtakos senėjimo procesui.

Ši informacija turėtų būti svarstoma kartu su informacija, gauta analizuojant kitus įrodymus, o vėliau naudojama vertinimo išvadai padaryti. Vertinimo išvada turi būti pateikta raštu, o minėti aspektai turėtų būti įtraukti į ataskaitą, kartu nurodant papildomas aplinkybes arba informaciją, kuri turėtų būti toliau tiriama. Labai svarbu užtikrinti, kad vertintojas (-ai) išmanytų jaunimo gerovės aspektus ir turėtų patirties šioje srityje.

⁽¹³⁴⁾ Terminas „Atitiktis Mertonno byloje suformuotai teismų praktikai“ dažnai vartojamas apibūdinti, ar amžiaus nustatymas atitinka teismų praktiką. Nėra nustatyta vieno privalomo būdo, kaip vietos institucijos privalėtų vykdyti amžiaus nustatymo procedūras; tačiau teismai pateikė vietos valdžios institucijoms gaires sprendime byloje prieš Merton municipalinę tarybą (*B / London Borough of Merton* (2003) EWHC 1689 (admin)). Visos vietos valdžios institucijų vykdomos amžiaus nustatymo procedūros turi atitikti Mertono byloje suformuotą teismų praktiką bei vėlesnę teismų praktiką, išplaukiančią iš šio sprendimo.

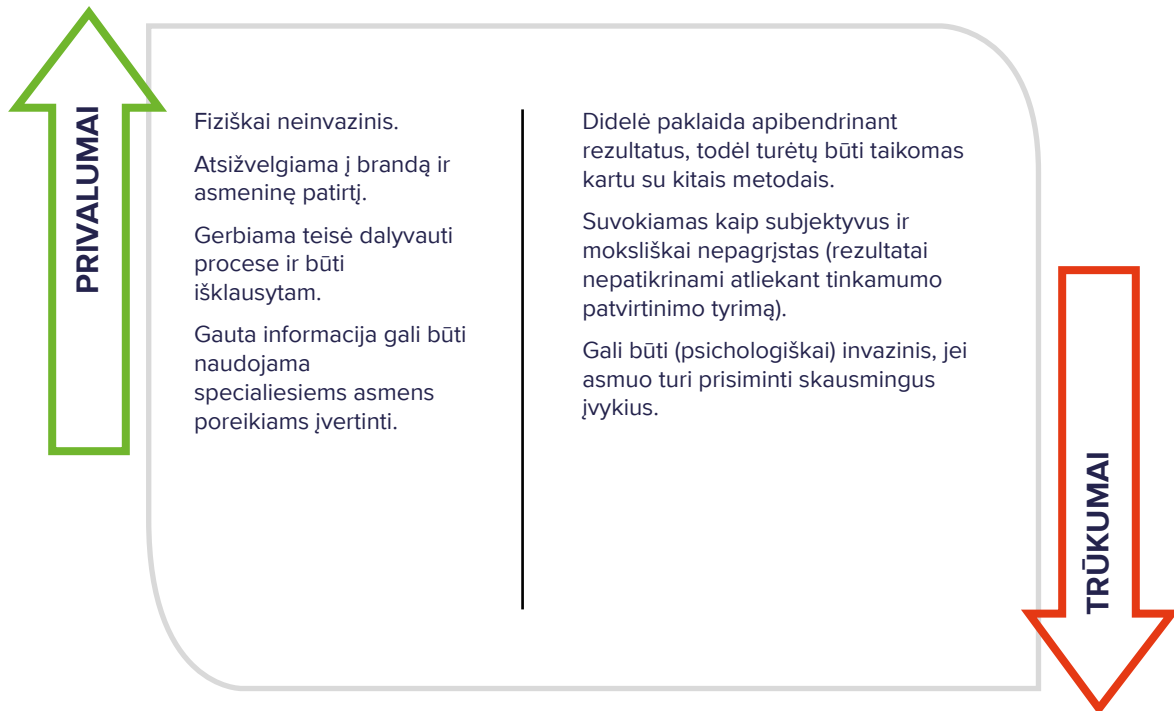

Jei vertinimo išvada yra nepalanki prašytojui, padedant vertėjui ir dalyvaujant vaiko globėjui jam turi būti aiškiai paaiškinta, kodėl padaryta tokia išvada. Prašytojas turėtų būti ir raštu informuojamas apie sprendimo apskundimo galimybę ir procedūrą.

Jungtinė Karalystė. Gairės, kaip elgtis pagal bendruosius sprendimus. Amžiaus vertintojai privalo:

1. prašytojui paaiškinti Mertono byloje priimto sprendimo 55 punkte nurodytą pokalbio tikslą;
2. stengtis išsiaiškinti bendrą prašytojo patirtį, įskaitant prašytojo šeimos aplinkybes ir istoriją, išsilavinimą, taip pat prašytojo veiklą per pastaruosius kelerius metus, – tautinė ir kultūrinė informacija taip pat gali būti svarbi – kaip nurodyta Mertono byloje priimto sprendimo 37 punkte;
3. įvertinti prašytojo patikimumą ir užduoti klausimus jo patikimumui patikrinti, jei yra priežasčių abejoti prašytojo pareiškimu dėl jo amžiaus, kaip nurodyta Mertono byloje priimto sprendimo 37 punkte;
4. suteikti prašytojui galimybę paaiškinti bet kokius jo pasakojimo neatitikimus ar bet kokius teiginius, kuriais remiantis gali būti daroma neigiama išvada dėl patikimumo, – tai geriausiai padaryti kuo anksčiau, kai informacija yra dar visai „šviežia“, kaip nurodyta:
  - Mertono byloje priimto sprendimo 55 punkte,
  - sprendimo byloje *R (FZ) / London Borough of Croydon* (2011 m.) EWCA Civ 59, 20 punkte,
  - sprendimo byloje *R (NA) / London Borough of Croydon* (2009 m.) EWHC 2357 (admin), 52 punkte;
5. nepamiršti, kad atvejai skiriasi, todėl vienu atveju reikalingas tyrimas kitu atveju gali būti netikslingas, kaip nurodyta Mertono byloje priimto sprendimo 50 punkte. Jungtinės Karalystės Vaikų tarnybų direktorių asociacija (ADCS) patvirtino toliau nurodytas socialiniams darbuotojams skirtas gaires dėl amžiaus nustatymo. http://adcs.org.uk/assets/documentation/Age_Assessment_Guidance_2015_Final.pdf http://adcs.org.uk/assets/documentation/information_sharing_proforma_april_2015.doc.

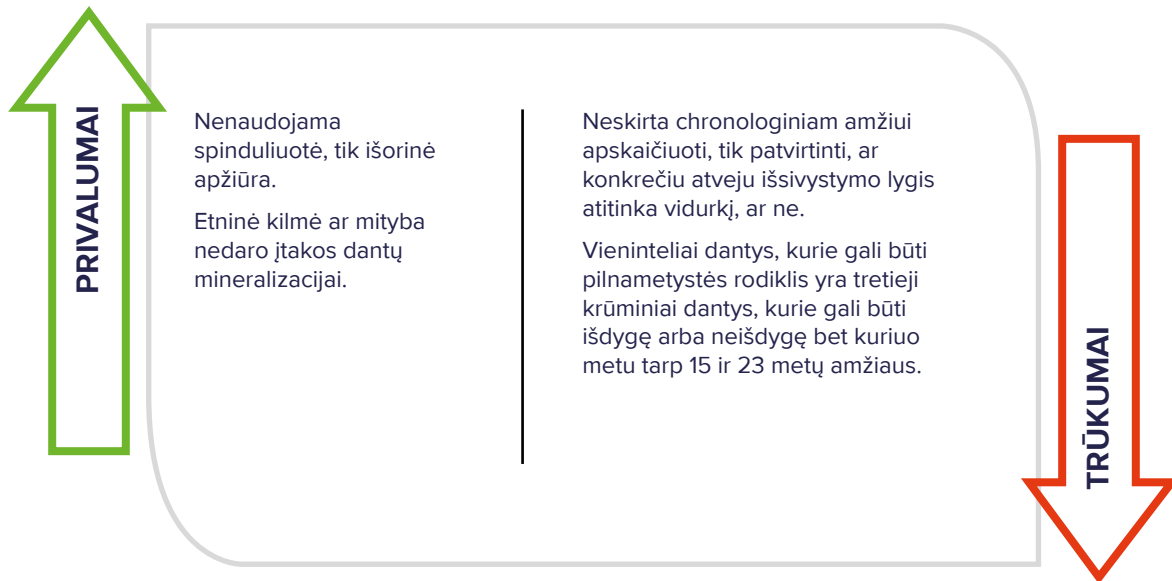

(b) Medicininiai metodai (be spinduliuotės)

Dantų apžiūra

Šis metodas apima vizualinę apžiūrą dantų išsivystymui nustatyti, jį taikant nenaudojama rentgeno spinduliuotė. Kvalifikuotas odontologas palygina prašytojo dantų išsivystymo stadiją su išsivystymo stadijomis pagal nustatytas dantų augimo lenteles arba etalonines vertes ir nustato galimą amžiaus grupę. Tyrimuose paprastai tiriama 3–16 metų amžiaus vaikų dantų arba 15–23 metų amžiaus grupės protinių dantų išsivystymas ⁽¹³⁵⁾.

⁽¹³⁵⁾ Daugiau informacijos pateikta: UNICEF, *Age assessment practices: a literature review and annotated bibliography* (2010); SCEP, *Nuomonė dėl atskirtų vaikų Europoje amžiaus nustatymo* (2012); Norvegijos skaičiavimo centras, *Age estimation in youths and young adults* (2012), skelbiama adresu <https://nr.no/en/publication/976408/>; Baccetti, T., Franchi, L. ir McNamara, J.A. (Jr), *The cervical vertebral maturation (CVM) method for the assessment of optimal treatment timing in Dentofacial orthopaedics*, ScienceDirect, (2005 m., 11 tomas, Nr. 3, p. 119–129; Cameriere, R., Ferrante, L. ir Cingolani, M., *Age estimation in children by measurement of open apices in teeth*, PubMed, (2005), 120 tomas, Nr. 1, p 49–52.

Magnetinio rezonanso tomografija (MRT)

MRT arba MR naudojamas stiprus magnetas su pažangia kompiuterine sistema ir radijo bangomis tiksliai organų ir audinių, kaulų ir kitų vidinių kūno struktūrų vaizdams gauti. Priešingai nei rentgenas arba kompiuterinė tomografija (kompiuterinė tomografija, taip pat vadinama kompiuterine ašies tomografija), MRT aparatai neskleidžia spinduliuotės.

MRT magneto stiprumas vadinamas lauko stiprumu ir matuojamas vienetais, vadinamais „Tesla“ arba „T“. Yra dviejų tipų skaitytuvai: 1 T. ir 1.5 T. skaitytuvai (paprastai plačiai prieinami už mažesnę kainą) ir 3 T. skaitytuvai (brangesni, todėl mažiau prieinami). Didesnis lauko stiprumas reiškia, kad skaitytuve įtaisytas stipresnis magnetas, galintis per trumpesnę laiką pateikti tikslesnių atvaizdų. Atsižvelgiant į keletą veiksnių, pavyzdžiui, gautus tam tikrus vaizdus (kūno skerspjuvio arba sluoksnių), naudojamos technologijos tipą (didelio lauko palyginti su atviru ar atviru vertikalaus tipo MRT), numatomą MRT rezultatą ir tai, ar pacientas juda, MRT tyrimas paprastai gali trukti nuo mažiau nei 10 minučių iki 1 valandos.

Pagal George ir kt. ⁽¹³⁶⁾, palyginti su MRT atvaizdais, rentgenogramoje matomas didesnis kaulų sintezės laipsnis. Todėl MRT rezultatai parodytų šiek tiek mažesnę amžiaus įvertį nei paprasta radiograma. Šis rezultatas priimtinas, nes tai nebūtų žalingas prašytojui.

Būtina laikytis išankstinio patikrinimo procedūros. MRT tyrimai tinka ne visiems pacientams, pavyzdžiui, prašytojams, kurie turi širdies stimulatorius, tatuiruotes ir metalinius implantus arba kuriems reikia kitų specialių atsargumo priemonių dėl magnetinio lauko.

Kadangi prašytojai ilgą laiką turi nejudėdami gulėti ant kieto stalo, o aparatas skleidžia garsius beldimą primenančius garsus, pacientai, bijantys uždarytų erdvių, ir vaikai paprastai pradeda nerimauti, kai procedūra atliekama tradiciniu skaitytuvu. Šią problemą galima išspręsti naudojant atvirus MRT skaitytuvus.

⁽¹³⁶⁾ George, J., Nagendran, J. Ir Azmi, K., *Comparison study of growth plate fusion using MRI versus plain radiographs as used in age determination for exclusion of overaged football players*, Br J Sports Med, (2012), 46 tomas, Nr. 4, p. 273–278, doi:10.1136/bjism.2010.074948.

Plaštaka / riešas. Tradicinis metodas pagrįstas amžiaus nustatymu pagal rentgenogramas; tačiau buvo atlikti ir bandymai taikant alternatyvius atvaizdo gavimo būdus, tokius kaip riešo MRT (pavyzdžiui, nustatant futbolininkų amžių su amžiumi susijusiuose turnyruose). Sukurta šešių sintezės laipsnių sistema (Dvorak, 2007) ⁽¹³⁷⁾. Kitame futbolininkų tyrime, kurį atliko Tarptautinė futbolo asociacijų federacija (pranc. *Fédération Internationale de Football Association*), palyginimo tikslais tą pačią dieną buvo padaryti to paties asmens riešo MRT ir rentgenogramos atvaizdai ⁽¹³⁸⁾.

Neseniai atlikti tyrimai patvirtino šio tyrimo vertę ir iš jų galima spręsti, kad MRT etapai ir chronologinis amžius glaudžiai susiję; tačiau, siekiant didesnio rezultatų tikslumo, taip pat rekomenduojama MRT derinti su kitais metodais ⁽¹³⁹⁾.

Kadangi vertinamo asmens lytis gali turėti įtakos metodo paklaidai ⁽¹⁴⁰⁾, prašytojo lytis yra veiksnys, į kurį reikia atsižvelgti renkantis metodą.

Naujausi pokyčiai susiję su automatinio kaulų amžiaus nustatymo metodo taikymu. Toks amžiaus nustatymas grindžiamas medicinine kompiuterine rega ir mašininio mokymusi. Dėl šių pokyčių vaizdus buvo lengviau suskirstyti etapais, taip pat sumažėjo neatitikimas tarp skirtingų stebėtojų gautų duomenų ir to paties stebėtojo gautų duomenų (apibrėžta 1 priede „Žodynėlis“).

Kelis. Remiantis augimo plokštelės sinteze, vykstančia vystantis keliui.

Sukurta kelio MRT etapų sistema (Dedouit, 2012) ⁽¹⁴¹⁾. Jos patikimumas ir tinkamumas naudoti nustatant amžių buvo įvertintas 10–30 metų amžiaus grupėje ir grindžiamas penkių etapų sistema. Ataskaitoje nurodoma, kad yra stipri koreliacija su amžiumi bei tinkama neatitiktimi tarp skirtingų stebėtojų ir to paties stebėtojo gautų duomenų, tačiau norint patikrinti šį metodą, reikia atlikti daugiau tyrimų.

⁽¹³⁷⁾ Dvorak, J. ir George, J., *Age determination by magnetic resonance imaging of the wrist in adolescent male football players*, *British Journal of Sports Medicine*, (2007), 41 tomas, Nr. 1, p. 45–52.

⁽¹³⁸⁾ Dvorak, J. ir George, J., *Age determination by magnetic resonance imaging of the wrist in adolescent male football players*, *British Journal of Sports Medicine*, (2007), 41 tomas, Nr. 1, p. 45–52.

⁽¹³⁹⁾ Serin, J., Rérolle, C., Pucheux, J., Dedouit, F., Telmon, N., Savall, F ir Saint-Martin, P., *Contribution of magnetic resonance imaging of the wrist and hand to forensic age assessment*, *International Journal of Legal Medicine*, (2016).

⁽¹⁴⁰⁾ Tscholl, P.M., Junge, A., Dvorak, J. Ir Zubler, V., *'MRI of the wrist is not recommended for age determination in female football players of U-16/U-17 competitions*, *Scand J Med Sci Sports*, (2015), doi:10.1111/sms.12461.

⁽¹⁴¹⁾ Dedouit, F. Ir Auriol, *Age assessment by magnetic resonance imaging of the knee: a preliminary study*, *Forensic Science International*, (2012), p. 217–232.

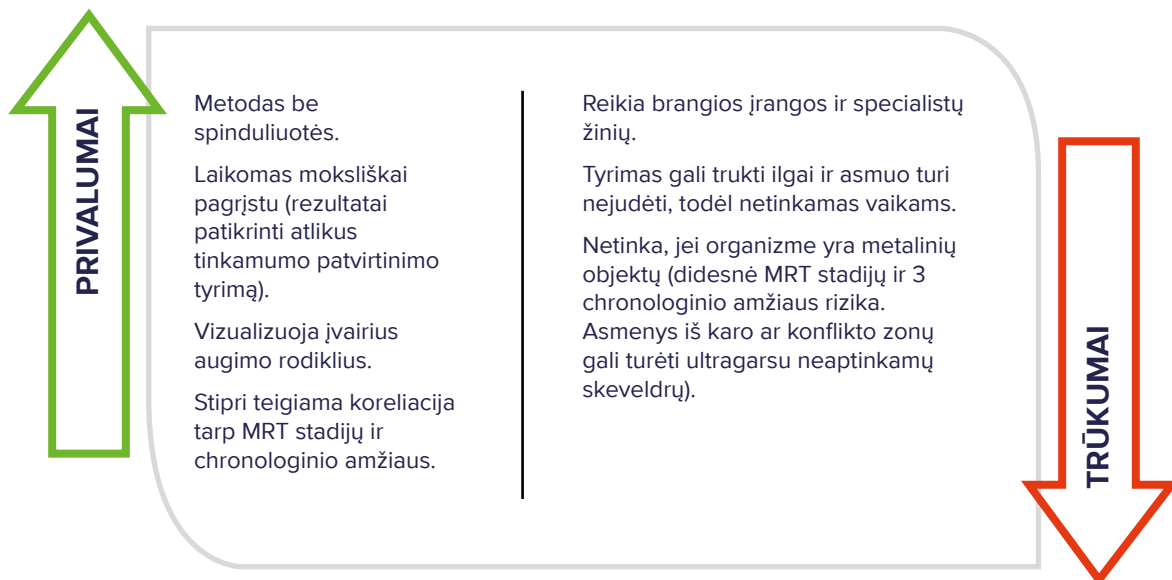

Praktiniai pavyzdžiai

Švedija. Atliekant nelydymų vaikų amžiaus nustatymo procedūrą, Švedijoje šiuo metu naudojamas kelių sąnarių MRT kartu su protinių dantų rentgenograma. Medicininį amžiaus nustatymą atlieka Švedijos nacionalinė teismo medicinos taryba, atlikdama du skirtingus tyrimus. Pirmasis – protinio danties panoraminė rentgenograma, o antrasis – kelio MRT. Abiejų tyrimų tikslas – nustatyti, ar asmuo yra sulaukęs 18 metų. Nuotraukas analizuoja du nepriklausomi odontologai arba radiologai; jie turėtų sutarti dėl augimo zonos išsivystymo laipsnio, kad suteiktų pakankamą pagrindą gydytojui ekspertui galutinai nustatyti amžių. Tai yra integruotas apsaugos mechanizmas ir abejotinių aplinkybių aiškinimo prašytojo naudai principo išraiška.

Vertinant, ar prašytojas yra vyresnis nei 18 metų, reikia, kad danties šaknis būtų pasiekusi galutinę vystymosi stadiją, nors ši vystymosi stadija paprastai pasireiškia 1–2 metais po to, kai asmeniui sukanka 18 metų. Tas pats augimo zonos išsivystymo lygis (praėjus 1–2 metų nuo 18 metų sukakties) tiriamas atliekant kelio MRT. Tai papildomos apsaugos priemonės, kuriomis siekiama geriau reaguoti į poreikį prireikus taikyti abejotinių aplinkybių aiškinimo prašytojo naudai principą.

Raktikaulis. Atlikti bandymai naudojant raktikaulio keturių stadijų klasifikavimo sistemą. Jie parodė, kad amžių nustatyti įmanoma, tačiau reikalingi specialūs MRT tyrimai. Naujausi tyrimai parodė teigiamą koreliaciją tarp MRT stadijų ir chronologinio amžiaus⁽¹⁴²⁾. Tačiau stebėjimo metu reikėtų daugiau patirties turinčių stebėtojų nei taikant kitus metodus, nes gali būti sudėtinga pradines stadijas atskirti nuo naujausių sukaulėjimo stadijų.

⁽¹⁴²⁾ 1. Hillewig, E., Degroote, J., Van der Paelt, T., Visscher, A., Vandemaele, P., Lutin, B., D'Hooghe, L., Vandriessche, V., Piette, M. ir Verstraete, K., *Magnetic resonance imaging of the sternal extremity of the clavicle in forensic age estimation: towards more sound age estimates*, Int J Legal Med., (2013), 127 tomas, Nr. 3, p. 677–689, doi:10.1007/s00414-012-0798-z.
 2. Hillewig, E., De Tobel, J., Cuhe, O., Vandemaele, P., Piette, M. ir Verstraete, K., *Magnetic resonance imaging of the medial extremity of the clavicle in forensic bone age determination: a new four-minute approach*, Eur Radiol., (2011), 21 tomas, Nr. 4, p. 757–767, doi:10.1007/s00330-010-1978-1.

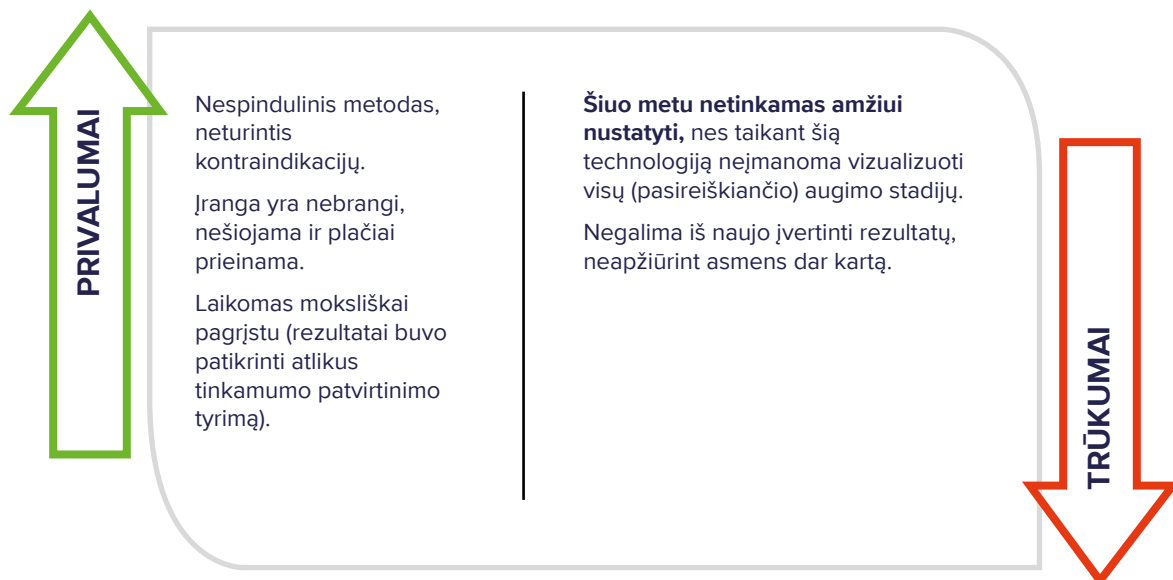

Ultragarsas

Medicininis ultragarso tyrimas (dar vadinamas diagnostine sonografija arba ultrasonografija) – tai diagnostinis vaizdo gavimo metodas, kuriam naudojamas ultragarsas kūno vidui, pavyzdžiui, sausgyslėms, raumenims, sąnariams, kraujagyslėms ir vidaus organams, apžiūrėti.

Ultragarsas – tai garso bangos, kurių dažnis yra didesnis nei žmonių girdimas (> 20 000 Hz). Ultragarso atvaizdai, taip pat žinomi kaip sonogramos, gaunami zonu siunčiant ultragarso impulsus į audinius. Audinys ataidi garsą, o įvairūs audiniai garsą atspindi skirtingai. Šie atgarsiai įrašomi ir operatoriui parodomi kaip atvaizdai. Šis nespindulinis metodas išbandytas nustatant amžių pagal plaštakos ir riešo ⁽¹⁴³⁾, raktikaulio ⁽¹⁴⁴⁾ ir klubakaulio skiauterės išsivystymą ⁽¹⁴⁵⁾.

Atlikus tyrimus, prieita prie išvados, kad ultragarso tyrimas **neturėtų pakeisti kaulų amžiaus nustatymo metodo**, nes augimo stadijos ne visada yra vizualizuojamos.

Fizinės brandos vertinimas

Fizinės brandos vertinimas apima atskirų asmenų arba populiacijų ūgio, svorio ir odos palyginimą su atskaitinėmis vertėmis. Atsižvelgiant į ES+ valstybės praktiką, fizinės brandos

- ⁽¹⁴³⁾ Mentzel, H.J., Viiser, C., Eulenstein, M., Schwartz, T., Vogt, S., Böttcher, J., Yaniv, I., Tsoref, L., Kauf, E. ir Kaiser, W.A., *Assessment of skeletal age at the wrist in children with a new ultrasound device*, *Pediatr Radiol*, (2005), 35 tomas, Nr. 4, p. 429–433; Khan, K.M., Miller, B.S., Hoggard, E., Somani, A. ir Sarafoglou, K., *Application of ultrasound for bone age estimation in clinical practice*, *J Pediatr*, (2009), 152 tomas, Nr. 2, p. 243–247, doi:10.1016/j.jpeds.2008.08.018.
- ⁽¹⁴⁴⁾ Quirnbach, F., Ramsthaler, F. Ir Verhoff, M.A., *Evaluation of the ossification of the medial clavicular epiphysis with a digital ultrasonic system to determine the age threshold of 21 years*, *Int J Legal Med.*, (2009), 123, tomas, Nr. 3, p. 241–245, doi:10.1007/s00414-009-0335-x.; Schulz, R., Zwiesigk, P., Schiborr, M., Schmidt, S. ir Schmeling, A., *Ultrasound studies on the time course of clavicular ossification*, *Int J Legal Med.*, (2008), 122 tomas, Nr. 2, p. 163–167, doi:10.1007/s00414-007-0220-4.
- ⁽¹⁴⁵⁾ Schmidt, S., Schmeling, A., Zwiesigk, P., Pfeiffer, H. ir Schulz, R. *Sonographic evaluation of apophyseal ossification of the iliac crest in forensic age diagnostics in living individuals*, *Int J Legal Med.*, (2011), 125 tomas, Nr. 2, p. 271–276, doi:10.1007/s00414-011-0554-9.

vertinimas gali apimti bendrąjį fizinį ištyrimą, kad būtų galima aprašyti bet kokius būklės požymius, galinčius daryti įtaką brendimo spartai.

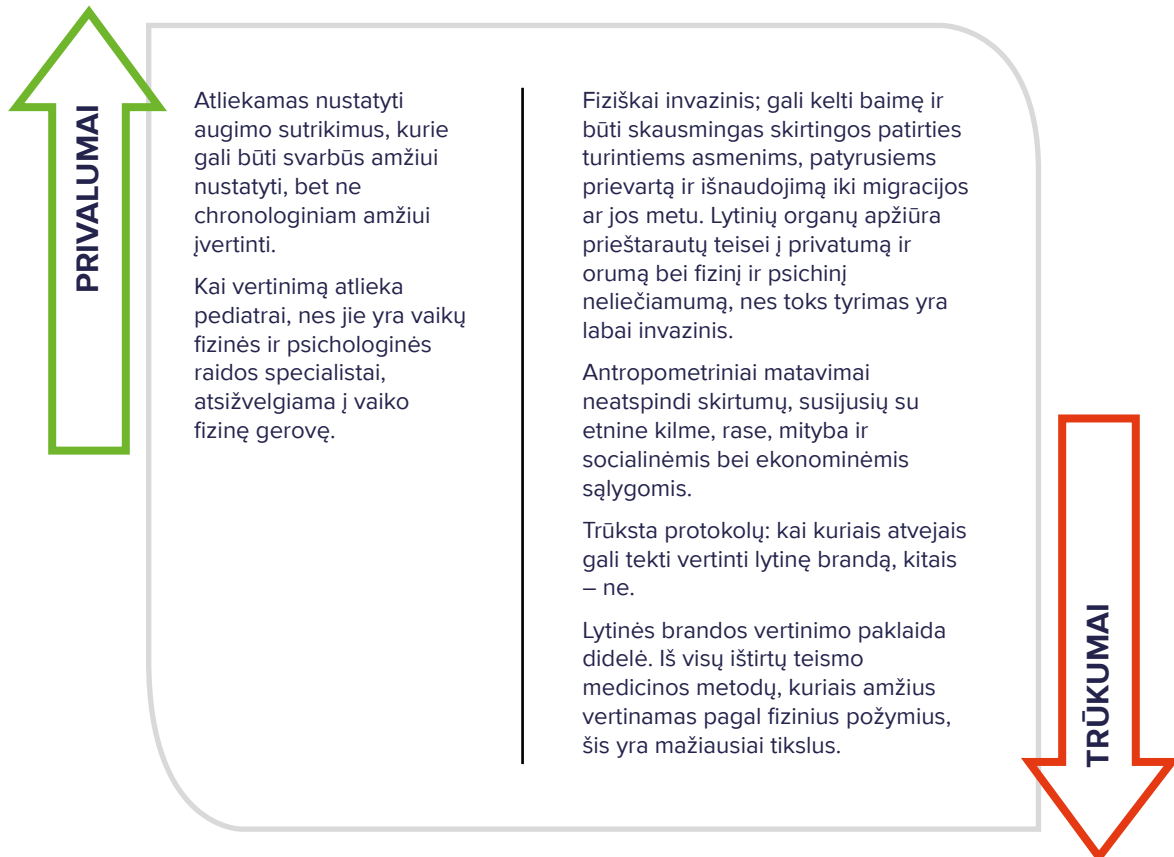
Kai atliekamas matomų lytinės brandos požymių matavimas ir vertinimas, šis metodas dar vadinamas **lytinės brandos stebėjimu**.

- Vaikinių atveju tiriamas varpos ir sėklidžių išsivystymas, gaktos plaukai, pažastų plaukai, barzdos augimas ir gerklės ryškumas (Adomo obuolys).
- Merginų atveju daugiausia vertinamas krūtų išsivystymas, gaktos ir pažastų plaukai ir klubų forma. Vidutiniškai mergaitės visiškai lytiškai subręsta 16, berniukai – 17 metų ⁽¹⁴⁶⁾.

Atsižvelgiant į konkrečių ES+ valstybių praktiką ir jose atliekamus tyrimus, be pediatro, į procesą gali būti įtraukiami ir kiti gydytojai, pavyzdžiui, ginekologas.

Kaip matyti iš galutinių rekomendacijų ir gairių, EASO laikosi nuomonės, kad jokiū būdu neturėtų būti taikomas joks lytinės brandos nustatymo metodas, kuriam asmuo turėtų apsinuoginti arba kurio metu būtų apžiūrimi lytiniai organai.

⁽¹⁴⁶⁾ Daugiau informacijos pateikta: SCEP, Nuomonė dėl atskirtų vaikų Europoje amžiaus nustatymo (2012); UNICEF, *Age assessment practices: a literature review and annotated bibliography*; Schmeling et al., *Forensic age estimation in unaccompanied minors and young living adults' in Forensic medicine — From old problems to new challenges* (2011); Schmeling et al., *Age estimation of unaccompanied minors — Part 1. General considerations, Forensic Science International*, (2006). Karališkoji pediatrijos ir vaikų sveikatos kolegija daro išvadą, kad „apskritai nėra įmanoma faktiškai nuspėti asmens amžių vadovaujantis kokiais nors antropometriniais matavimais, to ir nereikėtų bandyti daryti“ (*The King's Fund and the Royal College of Paediatrics and Child Health*, 1999:40).

Medicininiai metodai (naudojant spinduliuotę)

Rentgenografija

Atliekant rentgenografiją, taip pat vadinamą radiografija, skleidžiamas nedidelis spinduliuotės kiekis (vadinamosios elektromagnetinės bangos), siekiant gauti kūno vidaus atvaizdus, kuriuos sudaro įvairūs juodos ir baltos spalvos atspalviai. Taip yra dėl to, kad skirtingi audiniai sugeria skirtingus spinduliuotės kiekius. Kauluose esantis kalcis sugeria daugiausiai rentgeno spindulių, todėl jie atrodo balti. Riebalai ir kiti minkštieji audiniai jų sugeria mažiau ir atrodo pilki. Oras sugeria mažiausiai spindulių, todėl plaučiai atrodo juodi.

Skeleto amžius nustatomas pagal kaulų išsivystymo stadiją. Šiais tyrimais nustatomos tam tikrų kaulų sintezės (brendimo) vystymosi stadijos. Pagrindiniai rentgenografijos metodai – riešo, raktikaulio, dantų ar klubų rentgenogramos. Nors šiuos metodus taiko daugelis ES+ valstybių, jos tai daro nevienodai, dažnai derina skirtingai ir tyrimus atlieka nevienoda tvarka. Tokią praktikos įvairovę daugiausia lemia tai, kad amžiaus nustatymo procedūros vis dar didele dalimi priklauso nuo nacionalinės teisės aktų ir procedūrų, išplaukiančių iš nacionalinės teismų praktikos.

Riešo (plaštakos / riešo) rentgenograma

Darant plaštakos rentgenogramą įvertinama kaulų elementų forma, dydis ir epifizinio kaulėjimo laipsnis. Atvaizdas lyginamas su:

1. radiografiniu atlasu, kurį sudaro standartiniai atitinkamo amžiaus ir lyties atvaizdai, siekiant nustatyti išsivystymo stadiją. Taikant šį metodą, atskaitos taškas yra Greulich ir Pyle atlasas. Šis metodas sukurtas 1935 m. atlikus tyrimą, kuriuo siekta įvertinti skeleto brandą, o ne amžių, neatsižvelgiant į įvairių rasių ar socialinius ir ekonominius skirtumus;
2. atskirais kaulais (vieno kaulo metodas), kai nustatomas atskirų kaulų brandos laipsnis ir kartu apskaičiuojamas bendras brandos etapas. Pagrindinis šio metodo etalonas yra Tanner-Whitehouse metodas (yra trys leidimai). Antrasis leidimas grindžiamas skeleto brandos vertinimu ir suaugusiųjų ūgio prognozavimu. Kiekvienas iš 20 plaštakos kaulų atskirai lyginamas su įvairiomis to konkretaus kaulo vystymosi nuotraukomis. Standartai nustatyti XX a. 6-ajame ir 7-ajame dešimtmėčiuose. Mergaičių riešo kaulai baigia vystytis vidutiniškai sulaukus 17, o berniukų – 18 metų⁽¹⁴⁷⁾.

Nors etninė kilmė nedaro reikšmingos įtakos kaulėjimui, socialinė ir ekonominė padėtis yra pagrindinis veiksnys, veikiantis kaulėjimo spartą. Aukšta socialinė ir ekonominė padėtis spartina kaulėjimą, o žema socialinė ir ekonominė padėtis jį vėlina. Todėl, taikant rentgenografijos standartus žemesnės socialinės ir ekonominės padėties asmenims,

⁽¹⁴⁷⁾ Daugiau informacijos pateikta: Tanner, J.M. et al., *Reliability and validity of computer-assisted estimates of Tanner-Whitehouse skeletal maturity (CASAS): comparison with the manual method*, Karger, (1994), 42 tomas, Nr. 6; Frisch, H. et al., *Computer-aided estimation of skeletal age and comparison with bone age evaluations by the method of Greulich-Pyle and Tanner-Whitehouse*, *Pediatric Radiology*, (1996), 26 tomas, Nr. 3, p. 226–231; Gertych, A. et al., *Bone age assessment of children using a digital hand atlas*, *Computerised Medical Imaging and Graphics*, (2007), 31 tomas, Nr. 4–5, p. 322–331.

nustatomas per mažas asmens amžius. Tai laikoma priimtina, nes neturėtų neigiamo poveikio tiriamam asmeniui ⁽¹⁴⁸⁾.

Raktikaulio rentgenograma

Šis metodas apima raktikaulio sintezės vertinimą. Kad būtų galima nustatyti, ar asmuo yra suaugęs, naudojama abiejų asmens raktikaulių sintezė. Tradicinėse klasifikacijos sistemose išskiriami keturi vystymosi etapai; paskutinis etapas dabar padalintas į du papildomus etapus. (Jei sintezė pasibaigusi ir matomas randas, galima daryti prielaidą, kad moteris yra ne jaunesnė kaip 20 metų, o vyras – ne jaunesnis kaip 21 metų). Tai, kad po visiškos raktikaulio sintezės nebesimato rando, abiejų lyčių atveju pirmą kartą pastebėta ne anksčiau kaip 26 metų amžiuje ⁽¹⁴⁹⁾.

Dantų rentgenograma

Pagal šį metodą tiriama dantų rentgenograma, vadinama ortopantograma. Skeleto pokyčiai matuojami pagal vaikystėje augant vykstančius nuoseklius dantų dygimo ir struktūros pokyčius. Sulaukus 16–20 metų amžiaus, visi dantys, išskyrus trečiuosius krūminius dantis (protinius dantis), būna visiškai susiformavę. Šiame amžiaus tarpsnyje pastarųjų vainikas ir šaknys gali būti skirtingo išsivystymo lygio.

Pagrindiniai du metodai yra šie:

1. Gleiser ir Hunt (1955) ⁽¹⁵⁰⁾ aprašo 15 danties vystymosi etapų;
2. Demirjian (1973) ⁽¹⁵¹⁾ aprašo aštuonis danties vystymosi etapus, iš kurių kiekviename danties augimas įvertinamas pagal statistinį modelį ⁽¹⁵²⁾.

Atsižvelgiant į trečiųjų krūminių dantų dygimą ir mineralizaciją nustatyta, kad, palyginti su europiečiais, juodaodžių afrikiečių dantų vystymasis yra spartesnis; priešingai, azijiečių atveju pastebimas santykinis vystymosi vėlavimas. Dėl šios priežasties, amžiaus nustatymo praktikoje siekiant įvertinti trečiųjų krūminių dantų vystymąsi, turėtų būti naudojami su konkrečiomis populiacijomis susiję etaloniniai tyrimai ⁽¹⁵³⁾.

⁽¹⁴⁸⁾ Schmeling, A., Garamendi, P.M., Prieto, J.L. ir Landa, M. I., *Forensic age estimation in unaccompanied minors and young living adults*, paskelbta *Forensic medicine – From old problems to new challenges*, prof. Duarte Nuno Vieira (red.), InTech, (2011), skelbiama: <http://cdn.intechopen.com/pdfs-wm/19163.pdf>.

⁽¹⁴⁹⁾ Daugiau informacijos pateikta: Schmeling, A. et al., *Studies on the time-frame for ossification of the medial clavicular epiphyseal cartilage in conventional radiography*, *International Journal of Legal Medicine*, (2004), 118 tomas, Nr. 1, p. 5–8.

⁽¹⁵⁰⁾ Gleiser, I. ir Hunt, E. E. *The permanent mandibular first molar: its calcification, eruption and decay*, *Am. J. Phys. Anthropol.*, (1955), 13 tomas, p. 253–283, doi:10.1002/ajpa.1330130206.

⁽¹⁵¹⁾ Demirjian, A., Goldstein, H. ir Tanner, J. M., *A new system of dental age assessment*, *Human Biology*, (1973), 45 tomas, Nr. 2, p. 211–227, skelbiama adresu: <http://www.bristol.ac.uk/media-library/sites/cmm/migrated/documents/dental-age-assessment.pdf>.

⁽¹⁵²⁾ Daugiau informacijos pateikta: (al n.d.), *Assessment of dental maturity of Brazilian children age 6 to 14 years using Demirjian's method*, *Int J Paediatr Dent*, (2002), 12 tomas, Nr. 6, p. 423–428; Liversidge, H.M., *The assessment and interpretation of Demirjian, Goldstein and Tanner's dental maturity*, *Ann Hum Biol.*, (2012), 39 tomas, Nr. 5, p. 412–431, doi:10.3109/03014460.2012.716080.

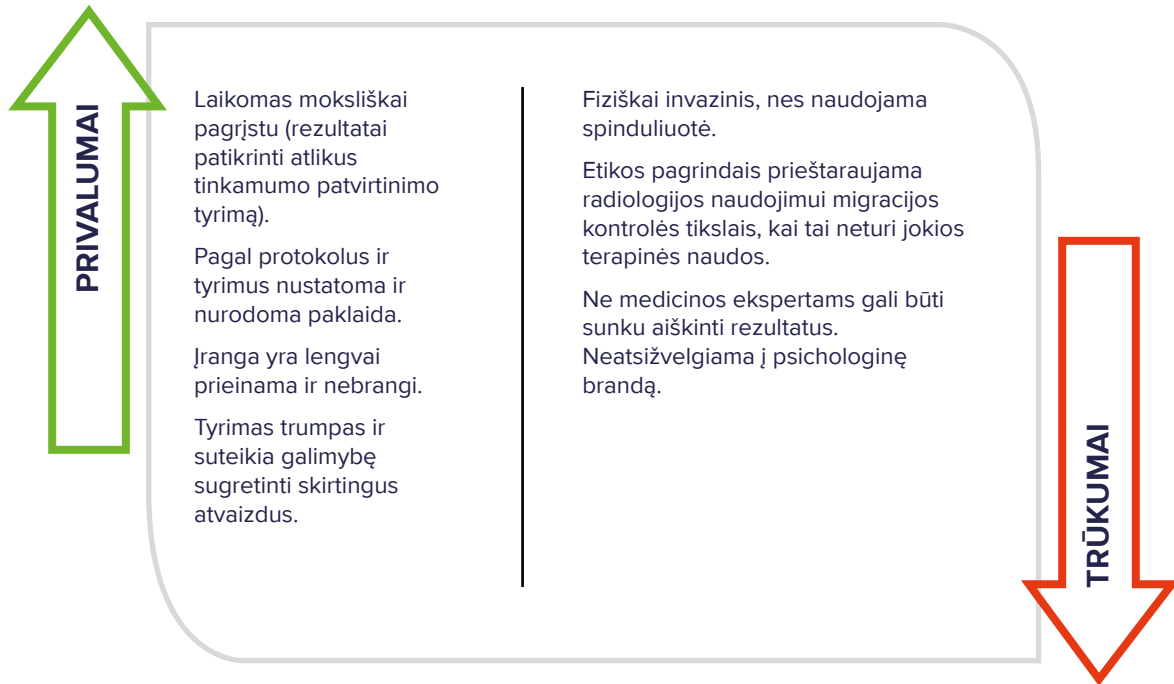
⁽¹⁵³⁾ Olze, A., Schmeling, A., Taniguchi, M., Maeda, H., van Niekerk, P., Wernecke, K-D. ir Geserick, G., *Forensic age estimation in living subjects: the ethnic factor in wisdom tooth mineralization*, *Int J Legal Med*, (2004), 118 tomas, p. 170–173; Olze, A., van Niekerk, P., Ishikawa, T., Zhu, B.L., Schulz, R., Maeda, H. Ir Schmeling, A., *Comparative study on the effect of ethnicity on wisdom tooth eruption*, *Int J Legal Med*, (2007), 121 tomas, p. 445–448.

Nepaisant didelio kintamumo, įvairūs tyrimai parodė, kad trečiųjų krūminių dantų vystymasis tikriausiai yra geriausias būdas atskirti suaugusįjį nuo vaiko ir turėtų būti viena iš plačiausiai taikomų procedūrų asmenų, einančių paskutinius paauglystės metus, amžiui nustatyti.

Dubens kaulo rentgenograma

Artėjant pilnametystei, kaulų padėtis keičiasi ⁽¹⁵⁴⁾, todėl skeleto amžių galima nustatyti pagal tam tikrų dubens kaulų išvaizdą.

⁽¹⁵⁴⁾ Daugiau informacijos pateikta: Schmeling, A. et al., *Age estimation of unaccompanied minors – Part 1. General considerations*, *Forensic Science International*, (2006); Schmidt, S. et al., *Sonographic evaluation of apophyseal ossification of the iliac crest in forensic age diagnostics in living individuals*, *International Journal of Legal Medicine*, (2011).

Praktiniai pavyzdžiai

Suomija. Medicininę prašytojo amžiaus nustatymo procedūrą policijos, sienos apsaugos arba Suomijos imigracijos tarnybos prašymu vykdo Helsinkio universiteto teismo medicinos katedra. Naudojami dantų apžiūros, riešo rentgenogramos ir dantų rentgenogramos metodai. Du ekspertai parengia bendrą vertinimą. Bent vienas iš ekspertų yra Helsinkio universiteto Teismo medicinos katedros darbuotojas. Ekspertas gali būti atestuotas praktikuojantis gydytojas arba atestuotas odontologas, turintis reikiamą kompetenciją.

Nyderlandai. Medicininio amžiaus nustatymo tikslas – tik atskirti pilnametį asmenį nuo galimo nepilnamečio, o ne nustatyti prašytojo amžių. Atsižvelgiant į tai, analizuojama plaštakos / riešo rentgenograma. Jei riešo sintezė nėra pasibaigusi, tyrimas baigiamas ir prašytojas laikomas nepilnamečiu. Jeigu sintezė yra visiškai pasibaigusi, atliekamas papildomas (trijų) raktikaulių rentgenologinis tyrimas. Du nepriklausomi radiologai turi atskirai prieiti prie išvados, kad ir raktikauliai yra suaugę. Papildomas ekspertas (teismo medicinos antropologas), gavęs abiejų radiologų išvadas, priima sprendimą, remdamasis jų rezultatais. Jei tyrimų rezultatai yra neaiškūs arba radiologų ataskaitos skiriasi, prašytojas laikomas nepilnamečiu. Sprendimą galima apskųsti apeliacine tvarka.

(c) Keli papildomi aspektai

MRT, rentgenografija ir kompiuterinė tomografija (KT) – skirtingi metodai, naudojami kaulų augimo atvaizdai gauti. Šie atvaizdai lyginami su etaloniniais tyrimais, siekiant nustatyti augimo etapą, kurį atitinka atvaizdas, ir galiausiai nustatyti su šiuo augimo etapu susijusią amžiaus grupę.

MRT arba MR

- Taikant šį metodą, naudojamas stiprus magnetas su pažangia kompiuterine sistema ir radijo bangomis tiksliai organų ir audinių, kaulų ir kitų vidinių kūno struktūrų vaizdams gauti. Skerspjūvio vaizdai gauti MRT naudojami magnetiniai laukai ir radijo dažniai.
- Tinka organų, minkštųjų audinių ir vidaus struktūrų atvaizdams išgauti.
- Spinduliuotė nenaudojama.

Rentgenografija

- Rentgenografijai naudojama nedidelė spinduliuotės dozė, kuri pereina kūną, kad būtų užfiksuotas vienas tiriamo asmens anatomicinis atvaizdas.
- Tankūs objektai, pavyzdžiui, kaulai, blokuoja spinduliuotę ir rentgenogramoje yra balti.
- Naudojama spinduliuotė.

KT

- Tyrimas, kurio metu rentgenografija naudojama kartu su kompiuteriais siekiant 360 laipsnių pamatyti kūno skerspjūvio vaizdą, skirtingais kampais siunčiant rentgeno spindulius.

- Tinka norint vienu metu gauti kaulų, minkštųjų audinių ir kraujagyslių atvaizdus. Tyrimas radiologui suteikia išsamią informaciją apie kaulų struktūras arba sužalojimus. Dėl apšvitos KT nerekomenduojama skirti nėščiosioms ar vaikams, nebent tai tikrai būtina.

Kitas svarbus veiksnys, į kurį reikia atsižvelgti, yra naujaisi pokyčiai, susiję su kompiuterių naudojimu rentgenogramoms arba MRT vaizdams interpretuoti. Šios programinės įrangos paskirtis – mažinti to paties stebėtojo ir skirtingų stebėtojų gautų rezultatų neatitiktį (vadinamasis skirtingų stebėtojų rezultatų rodiklis), kad, nepaisant galimų to paties stebėtojo (tas pats stebėtojas vertina tą patį atvaizdą skirtingu metu) arba skirtingų stebėtojų (skirtingi stebėtojai vertina tą patį atvaizdą) klaidų, tas pats vaizdas būtų priskirtas tai pačiai kategorijai.

